

การทดลองการถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
แก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม

ปริญญาพันธ์
ของ
วรรณิ์ คิ้วกุล

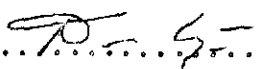
21 ส.ย. 2525

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

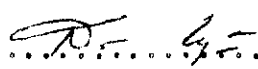
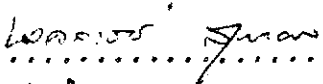
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กันยายน 2524
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..........ประธาน
..........กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

..........ประธาน
..........กรรมการ
..........กรรมการ

ประกาศกองมการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ เพราะได้รับคำแนะนำช่วยเหลืออย่างดี จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวนา พรหมนุกูล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ นวลละออ สุภาผล ผู้วิจัยศึกษาซึ่งในพระคุณของท่าน ขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ให้ทุนค่าให้เงินอุดหนุนในการทำวิจัยไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ชำนาญ รอดเหตุภัย อาจารย์ จุไรรัตน์ อุดมะ อาจารย์ละอียก อำนวยา อาจารย์ ดินจี ใจงาม และคุณศรีพรรณ ศรีศิริโชติ ที่ให้ทุนค่าให้ความช่วยเหลือเป็นวิทยากร และให้คำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ใหญ่ คณะอาจารย์โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา และขอใจรักเรียนทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นอย่างดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณแม่ ชี ๆ เป็นอย่างสูงที่ได้ให้กำลังใจให้ทำปริญญานิพนธ์นี้จนสำเร็จออกมา

บรรณิก กิ่งกุด

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	วัฒนธรรม	9
	ทัศนคติ	14
	กายพักรวม	16
	งานวิจัยเรื่องการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อความรู้ความ เข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรม	18
	งานวิจัยด้านทัศนคติ	21
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	23
3	วิธีดำเนินการวิจัย	25
	การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	25
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	25
	วิธีดำเนินการทดลอง	29
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	30

4 ผลการศึกษากันคว้า	33
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	34
5 บทสรุปอภิปรายผลและขอเสนอแนะ	41
ความมุ่งหมายในการศึกษากันคว้า	41
กลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	41
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	42
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
อภิปรายผล	44
ขอเสนอแนะ	48
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก	56

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้ในมรคกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ก่อนดำเนินการทดลองถ่ายทอคและภาย หลังการถ่ายทอค	35
2	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทัศนคติต่อมรคกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ก่อนดำเนินการทดลองถ่ายทอค และภายหลังการถ่ายทอค	36
3	ค่านัยสำคัญของความแปรปรวนรวมของคะแนนความรู้ในมรคก ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม	37
4	ค่าสถิติพื้นฐานและการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ ปรับแล้วของความรู้ในมรคกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่ม ตัวอย่างทั้งสามเป็นรายคู่	38
5	ค่านัยสำคัญของความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติทาง วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม	39
6	ค่าสถิติพื้นฐานและการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว ของทัศนคติต่อมรคกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่ม ตัวอย่างทั้ง 3 เป็นรายคู่	40

ภูมิหลัง

ไทยเป็นชาติเก่าแก่ชาติหนึ่งใน เอเชียมีรศกทางวัฒนธรรมหลายรูปแบบแสดงถึง ความเจริญและเอกลักษณ์ของชาติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เราเห็นความมี อัจฉริยะของบรรพบุรุษไทยในการสร้างสรรค์ และสะสมรศกนี้ไว้ให้เรารุ่นถึงทุกวันนี้

วัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่งในการดำรงอยู่ของชาติ เพราะวัฒนธรรมคือวิถี-ชีวิต (เจตนา นาควัชร : 2521 : 17) การดำเนินชีวิตของคนในแต่ละสังคมหรือ แต่ละกลุ่มนั้นจะสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง วัฒนธรรมคือสิ่งที่สั่งสมที่สังคมนั้น ๆ ยอมรับเป็นแบบฉบับ เป็นกระแสงแสดงความเป็นมาของชาติ ชาติที่เจริญโดยสมบูรณ์ จะมีชีวิตที่เจริญด้วยวัฒนธรรมทั้งในทางวัตถุและจิตใจ ชาติหรือสังคมใดปราศจาก วัฒนธรรม สังคมนั้นจะคลอนแคลน และเกิดความไม่สงบสุข นักสังคมศาสตร์ (อาธง สุทธาสาสน์, 2519 : 137) พบว่า ในภาวะที่วัฒนธรรมคลอนแคลน สังคม นั้นจะประสบปัญหาหายน่าประการ ทั้งแก่คนกระดางกระเดื่องในการปฏิบัติตนต่อกฎ-เกณฑ์ของสังคม การเป็นโจรผู้ร้าย ตลอดจนอาชญากร ในทางตรงกันข้าม สังคม ที่มีวัฒนธรรมยึดถือ สังคมนั้นจะมั่นคงไม่เสื่อมสลายไปไคง่าย แม้จะอาจรับภัย ตัวอย่างจากประวัติศาสตร์ชาติจีน ชาติใดสามารถเขาปกครองจีนจนถึงราชวงศ์ใหม่ ขึ้นได้ แก่ชาติใดก็กลับถูกจีนกลืนชาติด้วยวัฒนธรรมที่แข็งแกร่ง ที่มีถือปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว

ไทยเป็นชาติที่รวบรวมยสมบัติทางวัฒนธรรมอย่างยิ่ง (วิทย์ พิตตันเงิน, 2519 : 28) เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องเล่น เครื่องบันเทิงใจ กลอนชาวยาน งานฝีมือ ประเพณี การเขาสังคม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ล้วนเป็น สิ่งที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติ วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นที่ยอมรับของสากล นักทอง เทียวจากต่างชาติต่างมีจุดมุ่งหมายมาชมศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ แม้ในคานความประพฤติ จาก "สี่แสนคน" แนวนิยายสะท้อนสังคมสมัย รัชกาลที่ 5 - 8 ของคึกฤทธิ์ ปราโมท จดหมายที่ออกเขียนถึงแม่พลอย

แม่ของเขาวา " กริยามารยาทที่แม่สอน มาใช้ได้ดีทีเดียวในอังกฤษนี้ "

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เราจะเห็นว่าวัฒนธรรมมีคุณค่าสูง ควรส่งเสริมให้มีความเจริญงอกงามคงอยู่ต่อไป สมองตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลปัจจุบันว่า " ชาติไทยเรานั้นไม่มีเอกราช มีภษาค ศิลป ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตน มาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอดิศชีวิต กำลังกายและใจ สะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้แก่เรา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะคงรักษาสิ่งเหล่านี้ให้อาวร เป็นมรดกของอนุชนรุ่นหลังต่อไป ข้าพเจ้าเห็นว่าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุทั้งหลายนี้ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะชี้ให้เห็นอดีตอันรุ่งโรจน์ ของชาติไทยเรา เป็นประโยชน์แก่การศึกษาทั้งในประวัติศาสตร์ ศิลป โบราณคดีและวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะให้ความช่วยเหลือกันสนับสนุน และบำรุงรักษา อย่างให้สูญสลายไป - - - - - "

(เพื่องฟ้า : 2522 : 1)

อาชง สุทธาศาสน์ (อาชง สุทธาศาสน์ : 2519 : 138) กล่าวว่า วัฒนธรรมทุกวัฒนธรรมจะไม่คงที่ เปรียบเหมือนสิ่งมีชีวิต มีการเปลี่ยนแปลงและเติบโตโต การเปลี่ยนแปลงอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ภาวะเศรษฐกิจ สังคม การคมนาคม การติดต่อสื่อสารกับชาติอื่น ๆ ฯลฯ ทำให้มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมใหม่ สงเขามาทางระบบต่าง ๆ นี้ ทำให้วัฒนธรรมเดิมเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป

ปัจจุบันสภาพวัฒนธรรมของไทยสับสนมาก (คึกฤทธิ์ ปราโมช : 2521 : 5) เหตุที่เกิดความสับสนมีอยู่หลายประการ อาทิ การเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยเจตนา เพื่อให้ชาติที่เจริญกว่ายอมรับ

การปล่อยไว้ให้วัฒนธรรมของต่างชาติ มามีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมของเราโดยไม่เจตนา ได้แก่ การใช้ภาษาเพื่อแสดงทัศนคติต่าง ๆ ใ้รับอิทธิพลของคนตะวันตกมาก ทำให้การปฏิบัติต่อกัน และความสัมพันธ์ต่อกันก็เปลี่ยนไปควย เพราะสภาพเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนา ต้องการความรวดเร็วในการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ควย

เช่น ความสัมพันธ์ของบุตรและบิดามารดา ครูกับศิษย์ เป็นต้น ทั้งที่ชีวิตปัจจุบัน
เด็กใคร่ใคร่เห็นอะไรมา ก็ยอมเกิดทัศนคติที่จะมองดูใหญ่ไปในเรื่องวิจารณ์ใด

จากการเปลี่ยนแปลงความคิดทำให้วัฒนธรรมไทยถูกทอดทิ้งไปทุกที ไม่ว่า
จะเป็นด้านศิลป วรรณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณี และความสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อ
วัฒนธรรมถูกทอดทิ้ง ไม่มีการศึกษากันอย่างแท้จริงมานาน คนไทยของวัฒนธรรม
ที่เคยรักกันมาลืมไป ไม่มีใครบันทึกไว้ ไม่รู้ว่ามาจากไหน เกิดอย่างไร ศิลป
บางอย่าง ขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างสูญไปแล้ว และกำลังสูญไปอีกก็มีมาก
เช่น หนังใหญ่ การเล่นพื้นบ้าน สถาปัตยกรรมอยู่ในสภาพหยุดชะงัก ทุกวันนี้
การสร้างโบสถ์ในวัดใหม่ จะเป็นแบบเดียวกับที่เคย ศิลปในทางศาสนา ทั้งจิตร-
ศิลป์ ประติมากรรมในวัดนั้นวันจะหมดไป ที่เหลือก็กลายเป็นของโบราณ เป็นของ
พิพิธภัณฑ์

ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมไทยประการสำคัญก็คือ การมองวัฒนธรรมใน
ทัศนคติชาตินิยม เพราะคนไทยไม่ค่อยสนใจวัฒนธรรมด้านความซาบซึ้ง แต่มีความ
ต้องการจะรักษา ถวายทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม ด้วยความรู้สึกว่าเป็นของไทย
เท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสม ความประณีตงดงามของวัฒนธรรม
นั้นแต่อย่างใด ซึ่งในที่สุดก็รักษาไว้ไม่ได้

การที่จะให้คนไทยสนใจศึกษาวรรณกรรมประการหนึ่งก็คือ การปลูกฝังให้
เด็กซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่อไปภายหน้า ให้มีทัศนคติต่อวัฒน-
ธรรมในท้องถิ่น จะเป็นวิธีการหาทุนบำรุงให้วัฒนธรรมท้องถิ่นคงอยู่สืบไป พระยา
อนุมานราชธน กล่าวว่า วัฒนธรรมนั้นจะเจริญงอกงามด้วยการศึกษาอบรมเท่านั้น
ไม่ใช่การบังคับ ต้องมีการรับและให้แลกเปลี่ยนกัน แต่การให้การศึกษาอันไม่
ใช่อการสอนอย่างเฉยๆ ต้องปลูกฝังทัศนคติของเด็กให้มีความรักที่ดีต่อวัฒนธรรมด้วย
ในปัจจุบันนี้ผู้นำให้การศึกษาโดยตรงแก่เด็กที่ควร ดังนั้นครูจึงเป็นผู้นำบทบาท
ในการอบรม ถวายทอด รวมทั้งการให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมด้วย ซึ่งการ
ปลูกฝังทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่ทำได้ ขรรณรศ โษภณฤทธิ (ขรรณรศ โษภณฤทธิ 2519,
: 389) กล่าวว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่ปลูกฝังได้โดยการ เรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ

หรือสิ่งเร้า หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เฟรย์ (ประเพณี มหาชน 2523 : 4 อ้างอิงมาจาก Frey. 1953) ได้ศึกษาพบว่า การศึกษาระดับสูงมีอิทธิพลน้อยต่อการเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติของบุคคล ดังนั้นในการปลูกฝังทัศนคติหรือค่านิยมใด ๆ ก็ตามให้แก่เด็ก ควรกระทำเมื่อเด็กอยู่ในระดับมัธยม จึงจะได้ผล เด็กในระดับมัธยมเป็นเด็กที่อยู่ในช่วงที่เรียกว่า วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังสนใจเรื่อง วัฒนธรรม และเหมาะที่จะปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้เด็ก เพราะช่วงนี้เป็นช่วงที่เด็กอยากรู้อยากเห็น อยากรู้เข้าใจ ธรรมชาติ สังคม ศาสนา ศิลปะ ฯลฯ อยากรู้อยากเข้าใจในโรงเรียนและสิ่งรอบ ๆ ตัวเด็ก ศีกฤทธิ์ กล่าวไว้ว่า (ศีกฤทธิ์ 2521 : 17) เด็กไทยทุกวันนี้ไม่ไ้สละทิ้งวัฒนธรรมของไทยแต่อย่างใด ส่วนใหญ่ยังอยากรู้อยากเห็น อยากรู้เข้าใจ อยากรู้ปฏิบัติถ้าหากว่าแนะนำให้ถูกหาโอกาสให้เข้าถึงวัฒนธรรมเหล่านั้นแล้ว เด็กไทยทุกวันนี้ยังพร้อมที่จะรับวัฒนธรรมและแสดงออกได้อย่างยิ่งทุกทาง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีการที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยไปสู่เด็กวัยรุ่นด้วยการทดลองสอนการถ่ายทอดวัฒนธรรม 2 วิธี เพื่อศึกษาว่า วิธีใดที่จะส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ และก่อให้เกิดทัศนคติต่อวัฒนธรรมได้ดีกว่ากัน ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกวัฒนธรรมในท้องถิ่น ด้วยเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมที่เด็กใกล้ชิดอยู่แล้ว จึงสมควรเป็นสิ่งที่จะได้แนะนำให้เด็กได้รู้จักศึกษาสิ่งใกล้ตัวให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องจนเกิดความภาคภูมิใจในมรดกของท้องถิ่นที่ตนรุ่นก่อนได้สืบทอดมาเป็นอย่างดีแล้ว และเลือกวัฒนธรรมของจังหวัดนครปฐม เพื่อถ่ายทอดให้กับเด็กวัยรุ่นในจังหวัดนี้ ด้วยเห็นว่านครปฐมซึ่งเคยเป็นเมืองเก่าเจริญรุ่งเรืองมาแต่สมัยทวารวดีเป็นเมืองที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเลือกเป็นสถานที่สร้างพระราชวังสนามจันทร์ ไว้เป็นที่ประทับชั่วคราวด้วยเหตุผลทางการเมืองนั้น มีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ภาคภูมิใจหลายด้านเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณกรรมพื้นบ้าน การเล่นของไทย ประวัติศาสตร์ ช่วงปีมีชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนปรัชญา สุภาษิตต่าง ๆ เป็นต้น

4.1 ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อ เปรียบเทียบผลของการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีการสอนในห้องเรียน วิธีการค่ายพักแรม และกลุ่มควบคุมที่มีต่อความรู้และทัศนคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของ เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบว่าการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน วิธีการค่ายพักแรม และกลุ่มควบคุม ว่าวิธีใดทำให้ เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม มีความรู้และทัศนคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ดีกว่า
2. ทำให้ได้โครงการการสอนสำหรับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่ เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม
3. ทำให้ได้แบบทดสอบวัดความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม
4. เพื่อ เป็นแนวทางในการ เสนอแนะแก่ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้เกี่ยวข้อง กับ เด็กวัยรุ่น ตลอดจนสถาบันที่เกี่ยวข้อง กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมใน อนาคตให้สนใจ เพื่อประกอบการวางแผนงานและส่งเสริมให้ เด็กวัยรุ่นมีความรู้และทัศนคติที่ดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย

ขอบเขตในการค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล ปีการศึกษา 2524 จังหวัดนครปฐม จำนวน 60 คน โดยแยกเป็น

1.1	กลุ่มที่เรียนรู้อย่างเดียวตามธรรมชาติ	20 คน
1.2	กลุ่มตัวอย่างที่สอนแบบอยู่ค่ายพักแรม	20 คน
1.3	กลุ่มตัวอย่างที่สอนในห้องเรียน	20 คน
2. ตัวแปร ที่ใช้ในการศึกษา

2. ตัวแปร ที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการถ่ายทอด 3 วิธี คือ

- วิธีการสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม
- วิธีการสอนแบบอยู่ในห้องเรียน
- วิธีควบคุม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- ความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐม
- ทักษะการมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐม

3. วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม ศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 สาขาศิลปะ (The Arts)

3.1.1 สถาปัตยกรรม เรือนทึบขวัญ

3.1.2 ประติมากรรม พระร่วงโรจนฤทธิ์

3.1.3 วรรณกรรมพื้นบ้าน

- นิทานพื้นบ้าน พระยาทรงพระยาพาน ท้าวแสนปม
- เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ปริณาคำตาย

3.2 สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities)

3.2.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณีบัวชนก

3.2.2 ประวัติศาสตร์ ศึกษาประวัติจังหวัดนครปฐม

3.2.3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระเมรุ วัดพระประโทนเจดีย์ เสมาธรรมจักร พระพุทธรูปศิลาขาว

3.2.4 สถานที่น่าสนใจ ศึกษาพระราชวังสนามจันทร์

3.3 สาขาช่างฝีมือ (The Practical Crafts)

3.3.1 ช่างสาน ช่างทำตุ๊กตา

3.4 สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sports and Recreation)

3.4.1 การละเล่นในเทศกาลต่าง ๆ ศึกษาการเล่น
เพลงปรบไก่ การวิ่งวัวคน การเล่นแบดมินตัน

3.5 สาขาคหกรรมศิลป์ (Domestic Arts)

3.5.1 สมนไฟร เช่น ชิง ข่า วานต่าง ๆ

3.5.2 อาหาร ข้าวหลาม

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้ทราบความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ให้
เป็นที่เข้าใจตรงกัน จึงกำหนดความหมายของคำหรือข้อความ ดังต่อไปนี้

1. มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม หมายถึง สิ่งต่างๆ
อันเป็นผลผลิตจากสังคมที่โคด้ายทอดกันมาแต่บรรพบุรุษของชาวจังหวัดนครปฐม
ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 สาขาศิลป
- 1.2 สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี
ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ
- 1.3 สาขาช่างฝีมือ
- 1.4 สาขากีฬาและนันทนาการ
- 1.5 สาขาคหกรรมศิลป์

2. การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง การทำให้เด็ก
วัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม เกิดการเรียนรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และมี
ทัศนคติที่ดีต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ควยวิธีการ 3 วิธี คือ วิธีสอนในห้อง
เรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม

3. วิธีสอนในห้องเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมระหว่างผู้สอนและ
ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
ในทางที่จะอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เหล่านี้ให้คงอยู่ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ

4. วิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม เหมือนกับวิธีสอนในห้องเรียน แตกต่างกันในสิ่งต่อไปนี้ คือ การทัศนศึกษา การทดลอง การอภิปราย การเล่านิทาน การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในระยะเวลาที่กำหนด และการเรียนนอกห้องเรียน

5. วิธีควบคุม หมายถึง วิธีการที่ผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม โดยขบวนการของสังคมซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ได้เป็นไปอย่างมีจุดหมายแน่ชัด ซึ่งในที่นี้ เป็นสถานการณ์ปกติที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดวิธีสอนในห้องเรียนและวิธีอยู่ค่ายพักแรม

6. ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. ทักษะคติอมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง ท่าที ความคิดเห็น ความรู้สึกเอนเอียงทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามวัดทัศนคติอมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ 5 ลักษณะ คือ

7.1 ทัศนคติเชิงนิมาน (Positive Attitude) เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ สนับสนุน ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ

7.2 ทัศนคติเชิงนิเสธ (Negative Attitude) เป็นการแสดงออกในลักษณะตรงกันข้ามกับทัศนคติเชิงนิมาน คือ ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ร่วมมือ ไม่ทำตาม

7.3 ทัศนคติเป็นกลาง (Neutral Attitude) เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งทัศนคติเชิงนิมาน และทัศนคติเชิงนิเสธ แต่อยู่ระหว่างกลาง ไม่เอนเอียงใดข้างหนึ่ง เช่นรู้สึกเฉย ๆ เป็นต้น

8. เด็กวัยรุ่น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2524 ซึ่งมีช่วงอายุระหว่าง 14 - 17 ปี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรม

วัฒนธรรม ตามความหมายในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 (ประสิทธิ์ จำปา 2520 : 4) หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน นอกจากความหมายในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติแล้ว ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" อีกหลายท่าน กล่าวคือ พระยาอนุมานราชธน (พระยาอนุมานราชธน 2515 : 107) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นปัจจัยภายในส่วนรวมผลิสร้างมันขึ้นมา โดยการเรียนรู้จากกันและสืบทอดเป็นความเจริญก้าวหน้า หรืออาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อนซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรมในความหมายของ สุภัทรา สุภาพ (สุภัทรา สุภาพ 2518 : 119) นั้นครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ โคลด์ คลัคฮอห์น (สมบุรณ์ แก่นตะเคียน 2519 : 13 อ้างอิงมาจาก Cyde Kluch hohn.) ให้ความหมายวัฒนธรรมว่าเป็นแนวทางแห่งความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้มาแล้ว และเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกัน ซึ่งรวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความรู้ และวัตถุ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันในสังคม เป็นเครื่องแสดงความเจริญเติบโตของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากความหมายดังที่กล่าวมาแล้ว พอจะสรุปความหมาย "วัฒนธรรม" ได้ว่า "วัฒนธรรม" คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเองทั้งหมด เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ วิถีชีวิต ฯลฯ รวมทั้ง

ผลผลิตของพฤติกรรมดังกล่าวควย สมาชิกในสังคมมีส่วนเป็นเจ้าของ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ยังจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอด้วย สิ่งซึ่งจะเป็นที่สังเกตเพื่อนำมาวินิจฉัยว่า ชาติใดมีวัฒนธรรมหรือไม่ นั่น หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตรวาทการ 2505 : 117) ให้ข้อวินิจฉัยว่า จะต้องพิจารณาชนชาตินั้นว่ามีนิสัยอย่างไร ซึ่งนิสัยนี้เราอาจมองเห็นได้จากสภาพความเป็นไปของคนในชาตินั้น ในปัจจุบันหรือจากวัตถุสถานที่ก่อสร้างไว้ ซึ่งชาติที่มีวัฒนธรรมจะมีนิสัยอยู่ 4 ประการ คือ

1. นิสัยก่อสร้าง
2. นิสัยรักความประณีต
3. นิสัยมีความงอกงามในความคิด
4. นิสัยกอดสู

เมื่อพิจารณาความหมายของ "วัฒนธรรม" พอมองเห็นลักษณะของวัฒนธรรม ว่า มีหลายแบบทั้งที่นักสังคมวิทยาหลายท่านได้จำแนกลักษณะไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ ประคิษฐ์ มัชฌิมา (ประคิษฐ์ มัชฌิมา 2522 : 17 - 18)

1. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดมาโดยการเรียนรู้ ไม่ใช่ถ่ายทอดทางชีวภาพหรือกรรมพันธุ์
2. วัฒนธรรมเกิดจากการถ่ายทอด โดยมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นเครื่องมือสำคัญ
3. วัฒนธรรมจะต้องเป็นสิ่งสำคัญที่สังคมยึดถือหรือถือปฏิบัติร่วมกัน
4. วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับหรือแนวทางดำเนินชีวิตที่ทุกคนยึดถือปฏิบัติตาม
5. วัฒนธรรมจะสร้างความพอใจในมนุษย์ได้ เช่น ประเพณีการบวช จะสร้างความพอใจให้แก่พ่อแม่ ญาติพี่น้องของผู้นบวชได้
6. เป็นผลรวมของหลาย ๆ สิ่ง คือเป็นผลรวมของแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต
7. วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจของสังคมนั้น ๆ

จากลักษณะของวัฒนธรรม เราก็ทราบว่าวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง ฌวงจิตต์ อธิคมนันตะ (ฌวงจิตต์ อธิคมนันตะ 2520 : 17) ได้อธิบายว่า ถ้าหากมนุษย์ยังยึดมั่นอยู่ในสิ่งเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลง ก็จะไม่มีความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์ความก้าวหน้าให้แก่วัฒนธรรม เพราะถ้าสิ่งใดอยู่คงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนานมากเกินไป ก็จะสลายตัวลงตามเหตุการณใหม่ ไม่อยู่ การเปลี่ยนแปลงนี้เองทำให้วัฒนธรรมในสังคมยังมีอยู่ได้ แต่ถาการเปลี่ยนแปลงนั้นช้าไปโดยรวกเร็ว ก็จะเปลี่ยนบุคลิกลักษณะของวัฒนธรรมนั้นหมดเอกลักษณ์ของตัวเอง การที่วัฒนธรรมจะมีความเจริญงอกงามได้ ก็ต้องมีหลักในการเปลี่ยนแปลง ก็คือต้องมีการเคลื่อนไหวและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างสม่ำเสมอ แต่ในขณะเดียวกันก็จะต้องมีเสถียรภาพอยู่ด้วย ไม่เช่นนั้นความเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรมก็จะมีขึ้นไม่ได้

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับกระบวนการความคิดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่

1. การขอยืม (Borrowing) จากวัฒนธรรมอื่น เป็นการรับเอาเทคนิค แนวความคิด หรือวัตถุต่าง ๆ ของสังคมอื่น ส่วนใหญ่การขอยืมนี้มักเป็นเทคนิควิธีการต่าง ๆ มากกว่าค่านิยมการณความคิด ทั้งนี้เพราะการรับเอาวิธีการจะสะดวกและง่ายที่จะใช้มากกว่า
2. การค้นพบ (Discovery) เป็นการพบข้อเท็จจริง (Facts) ซึ่งไม่เคยรู้มาก่อน ทำให้ได้ความรู้ใหม่
3. การประดิษฐ์ (Invention) ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการรวมเอาเทคนิค วิธีการ หรือความคิดเดิมและความรู้ใหม่ เป็นการใช้ความรู้ที่มีอยู่แล้วเพื่อทำสิ่งอื่นขึ้นมา
4. นวัตกรรมหรือการคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ (Innovention) หมายถึง ความคิด พฤติกรรม หรือสิ่งของ ซึ่งเป็นของใหม่ รูปแบบและปริมาณแตกต่างจากรูปเดิมที่เคยคงอยู่ นวัตกรรมจะครอบคลุมทั้งหมดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงและเกิดสิ่งใหม่ขึ้น

5. การกระจาย (Diffustion) หมายถึงการที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปยังสังคมอื่น การกระจายนี้เกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการติดต่อกันเป็นกระบวนการที่มีทั้งการไหลและการรับ เมื่อมีการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมของแต่ละสังคม

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรม มีความหมายกว้างขวางมาก เพราะวัฒนธรรมประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างมารวมกัน จึงได้แบ่งวัฒนธรรมตามลักษณะขององค์ประกอบที่แบ่งให้เหตุผล ซึ่งได้แก่ พระยาอนุมานราชธน (พระยาอนุมานราชธน 2515 : 110) ได้แบ่งวัฒนธรรมอย่างกว้าง ๆ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่แบบหรือวิธีประดิษฐ์โดยมีวัตถุเป็นหลัก เช่น เรื่องแบบแผนของการประกอบอาหาร, เครื่องนุ่งห่ม อาคารสถานที่ เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทางใจ เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติหรือแนวทางแห่งความคิด ความเชื่อ ศีลธรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรัชญา พิธีการ ฯลฯ

ถ้าแบ่งเป็นประเภทในทางปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ จะแบ่งเป็น (อนุมานราชธน 2515 : 116 - 117)

1. วัฒนธรรมทางวรรณกรรม
2. วัฒนธรรมทางศิลปกรรม
3. วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี
4. วัฒนธรรมทางจิตใจ
5. วัฒนธรรมท้องถิ่น

แยกตามประเภทเมื่อทั้งกระทรวงวัฒนธรรมนั้น คือ

1. กติกรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางศาสนา ศีลธรรมและทางจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของชาติ ก้าวทางหรือหลักในการดำเนินชีวิต

2. เนติกรรม ไต่แก่วัฒนธรรมทางกฎหมาย หรือประเพณีที่มีความสำคัญเสมอกฎหมาย ก็บางอย่างแม้ไม่มีในกฎหมายห้ามไว้ แต่หาใครทำเขาก็เป็นพื้นารังเกียจของสังคม ถือว่าเป็นสิ่งที่เสียหาย

3. วัตถุธรรม ไต่แก่วัฒนธรรมค่านวัตถุ ทั้งโคลงกลาวมาแล้วข้างตน

4. สหกรรม ไต่แก่วัฒนธรรมทางสังคม เช่นการติดต่อเกี่ยวข้องกับสังคม มารยาทต่าง ๆ ฯลฯ

แบ่งตามนักสังคมวิทยา (ประคิษฐ์ มัชฌิมา 2522 : 13 - 16) แบ่งออกเป็น

1. วัฒนธรรมทางความคิด (Ideas) คือความเชื่อถือ ความคิดของสังคม

2. วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี (Norms) สิ่งที่มีบุคคลในสังคมยึดถือ ไต่แก่วัฒนธรรมแบบแผนต่าง ๆ จารีตประเพณี กฎหมาย

3. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Materials) สิ่งของเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น

และแบ่งวัฒนธรรมครั้งล่าสุด จากการประชุมพิจารณานโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ เว็นศูนย์ครันท์ จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 13 - 15 กรกฎาคม 2521 ไต่แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ดังนี้

1. สาขาศิลปะ ไต่แก่วัฒนธรรม ภาษา วรรณคดี ดนตรี ฟ้อนรำ วิจิตรศิลป์ ละคร สถาปัตยกรรม ปฏิมากรรม

2. สาขามนุษยศาสตร์ ไต่แก่วัฒนธรรมนิยมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง ฯลฯ

3. สาขากาชาดวิทยา ไต่แก่วัฒนธรรมการเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องทอง การจักสานไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

4. สาขากีฬาและนันทนาการ ไต่แก่วัฒนธรรมการเล่น มวยไทย ฟันดาบ สอนมือ กระบี่กระบอง ฯลฯ

5. สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร การประกอบอาหาร เรื่องเสื้อผ้า การแต่งกาย ความรู้เรื่องบ้าน การดูแลบ้าน ความรู้เรื่องยา ความรู้ในการอบรมดูแลเด็ก ความรู้ที่จะอยู่กับในครอบครัว มารยาทต่าง ๆ เช่น การกินอยู่ การต้อนรับแขก การรู้จักแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว ฯลฯ

สำหรับการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งนี้ ได้ยึดหลักการแบ่งวัฒนธรรมตามการประสมพิจารณาโดยยววัฒนธรรมแห่งชาติ

ทัศนคติ

ทัศนคติ เป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพราะทัศนคติเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะทัศนคติเป็นแรงจูงใจที่จะกำหนดทิศทางของพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้ (เดโช สวานนท์ 2512 : 28) นอกจากนี้เป็นแรงจูงใจแล้ว ในทัศนะของ สมจิต ชนสุกาญจน์ (สมจิต ชนสุกาญจน์ 2505 : 150) ทัศนคติเป็นสิ่งที่มียุทธียุทธการคิดและการกระทำของคนเป็นอันมาก เพราะเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางว่า ถ้าคนเรามีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใดแล้ว ย่อมมีความสนใจต่อสิ่งนั้นตามไปด้วย เฉลียว บุรีภักดิ์ (เฉลียว บุรีภักดิ์ 2517 : 15) ให้ความหมายเสริมต่ออีกว่า "ทัศนคติของบุคคลนั้นจะมีผลทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

สำหรับทัศนคติในความหมายของนักการศึกษาต่างประเทศ เช่น เฟริส (ประวัน สัตยธีรานนท์ 2513 : 6 อ้างอิงมาจาก Faris.) ทัศนคติ คือ สภาพความพร้อมทางจิตใจแบบหนึ่งหรือการแสดงออกที่รู้สึกสำนึก เป็นความโน้มน้าวที่จะกระทำ เป็นพลังกระตุ้นและกำหนดทิศทางแก่การแสดงออกของบุคคลนั้น ๆ ต่อสิ่งที่เขาสำนึก ซึ่งคล้ายกับความหมายของทัศนคติในทัศนะ เบิร์ต เอฟ โอเวน (ธรรมรส โชติกฤษ 2519 : 138 อ้างอิงมาจาก Bert F.Owen.) ที่ว่าทัศนคติ คือ ระดับสภาพหรือสภาวะของจิตใจและสมอง ในลักษณะที่พร้อมที่จะกำหนดแนวทางของการตอบสนองของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ต่อสิ่งเร้าอันใดอันหนึ่ง และทัศนคติที่จะแสดงต่อสิ่งเร้านี้ก็แล้ว แต่ว่าจะมีความคิดเห็นต่อสิ่งนั้นในเชิงนิมาน (การยอมรับ) หรือนิเสธ (การไม่ยอมรับ) (Bogardes. 1931 : 62)

จากความหมายต่าง ๆ ของทัศนคติ ดังกล่าวแล้วในช่วงต้น ก็พอที่จะสนับสนุนข้อความบรรทัดแรกได้ และยังพอสรุปได้ว่า ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว แบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด คือ

1. องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive Component) ประกอบด้วยความเชื่อ (beliefs) หรือความคิดต่าง ๆ (Ideas) ความเชื่อหรือความคิดเห็นดังกล่าวอาจเป็นไปได้ทั้งในทางดีหรือไม่ดี องค์ประกอบนี้เป็นเสมือนค่านิยมซึ่งเราได้กำหนดมาตรฐานไว้ในใจเป็นสำคัญ

2. องค์ประกอบทางความรู้สึกหรืออารมณ์ (feeling or affective Component) ซึ่งก็คือความรู้สึกทางอารมณ์ เกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะแสดงออกโดยสีหน้า ท่าทาง เมื่อคิดหรือพูดสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางแนวโน้มของการกระทำหรือพฤติกรรม (Action tendency or behavioral component) คือ ความพร้อมที่จะสนองตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ย่อมหมายถึง แนวทางปฏิบัติเพื่อแสดงออกโดยไม่ต้องผ่านความรู้สึกและความคิด ในองค์ประกอบที่กล่าวแล้วข้างต้น เป็นการวางแนวทางไว้ล่วงหน้าว่าเมื่อถึงคราวจะปฏิบัติจริง ๆ คอสิ่งนั้น จะปฏิบัติอย่างไร

จากองค์ประกอบทั้ง 3 อย่างนี้ รวมเป็นทัศนคติของบุคคลซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีเครื่องกระตุ้นที่แน่นอน (specific motive) ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งของ (Objects) หรือ สถานการณ์ (Situation) ใด ๆ โดยเครื่องกระตุ้นนั้นจะทำให้เกิดความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจต่อสิ่งนั้น ๆ ได้ เครื่องกระตุ้นทั้งหลายที่เกิดขึ้นกับบุคคล ถ้าทำให้เขาพอใจ ก็ถือได้ว่าบุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น (Newcomb และคณะ 1965 : 43)

เมื่อศึกษาความหมาย ลักษณะการเกิด และองค์ประกอบของทัศนคติแล้ว พอสรุปเป็นลักษณะสำคัญของทัศนคติได้ดังนี้ (ธรรมรส โชติคุณธร 2519 : 389 - 392)

1. หัตถ์คติ ไม่ใช่พฤติกรรมเปิดเผยที่มีควัตถุหรือบุคคล แต่เป็นภาวะของจิตใจที่ใกล้ชิดต่อเนื่องก่อนการกระทำ
2. หัตถ์คติเป็นเครื่องกระตุกอย่างสำคัญ ที่จะกำหนดพฤติกรรมเปิดเผยของบุคคล ในขณะที่เดียวกันก็อยู่ภายในขอบเขตจำกัดของบุคคลิกภาพของบุคคลแต่ละคน
3. หัตถ์คติที่จะต้องมีสิ่งเรา เมื่อมีสิ่งเราแล้ว ทำที่หรือหัตถ์คติเป็นพฤติกรรมปกปิดที่ตอบสนองสิ่งเรา
4. หัตถ์คติเกิดขึ้นเพราะการ เรียบไม่ใช่คิดตัวมาแต่กำเนิด คนเราได้รับหัตถ์คติมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ การเรียนรู้ และสิ่งเราต่าง ๆ
5. หัตถ์คติอาจจะเป็นสิ่งถาวรติดตัวไปตลอดชีวิตก็ได้ และจะทำให้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ ไปตามหัตถ์คติของตน หัตถ์คติดำเนินคนยัคนั้นจนถาวร ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ ได้

ดังนั้นการ เปลี่ยนแปลงหัตถ์คติจึง เป็นสิ่งทำได้ยากยิ่ง แต่ก็มีใช้สิ่งที่ยากจนทำไม่ได้ (ภาณุวนา คำสุวรรณ 2520 : 240) เพราะ

1. บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงหัตถ์คติได้โดยอาศัยแรงจูงใจต่าง ๆ
2. บุคคลสามารถ เปลี่ยนแปลงหัตถ์คติได้โดยอาศัยเทคนิคของแต่ละบุคคล
3. บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงหัตถ์คติได้โดยอาศัยการกระทำ หรือปฏิบัติจริง ได้รับประสบการณ์ตรง
4. บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงหัตถ์คติได้โดยอาศัยหลักการ แห่ง เหตุผล ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

จากบทเข้ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงคาดว่า การทดลองการถ่ายทอดกรรมคุณทางวัฒนธรรมทองถิ่น ด้วยวิธีการทั้งสองวิธี โดยนำหลักการทั้ง 4 ข้อ ไปใช้ในการจัดกิจกรรม จะมีผลให้เด็กเปลี่ยนแปลงหัตถ์คติไปในทางดีขึ้นได้

กายพักแรม

กายพักแรม (Camps) ตามคำจำกัดความของหนังสือ สารานุกรมบริแทนนิกา (Encyclopaedia Britanica) ว่าเป็นคำมาจากภาษาละติน

ว่า "Camps" ซึ่งแปลว่า "Field" หรือทุ่งนา ที่โล่งแจ้ง สมัยโบราณ
ใช้ในทางทหารเท่านั้น ต่อมาพลเรือนได้นำมาใช้ โดยการพักแรม
หรือใช้ชีวิตในป่าชั่วคราวระยะหนึ่ง การจัดค่ายพักแรมได้พัฒนาขึ้น คือมีการจัดระบบ
ระเบียบของค่าย จนในปัจจุบันค่ายพักแรมต่าง ๆ จึงเป็นค่ายพักแรมอย่างมีระเบียบ
(Organized Camps) ซึ่งคณะกรรมการค่ายพักแรมของที่ประชุมสภาสังคม
สงเคราะห์แห่งชาติ ได้ให้ความหมายของการจัดค่ายนี้ว่า เป็นการจักระสมการณ์
ในทางสร้างสรรค์และในการศึกษา การใช้ชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะนอกเมือง
เป็นการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาร่างกาย
จิตใจและสังคม ซึ่งประสมการณ์นี้ยอมได้เรียนรู้จากการแนะนำของผู้ที่ได้รับการ
ฝึกอบรมมาแล้วโดยเฉพาะเท่านั้น บรินเลย์ (จรินท์ ชานีรัตน์ 2513 : 64 -
65 อ้างอิงมาจาก Brindley.) มีความเห็นความสำคัญของการจัดค่ายพักแรม
ในก้านการศึกษาว่า ค่ายพักแรมเสมือนห้องปฏิบัติการ ซึ่งอาจมีกิจกรรมหลาย
อย่างของการศึกษานอกสถานที่ โดยถูกจัดเข้าเรียนในค่ายพักแรม และประสม-
การณ์ของค่ายพักแรมยังช่วยพัฒนาคุณภาพอันสำคัญของเยาวชน เพื่อให้เขาคำรง
ชีพได้ดี เพราะค่ายพักแรมและการศึกษานอกสถานที่นี้ให้ประสบการณ์เด่น ๆ แก่
เยาวชน 3 ข้อ คือ

1. เด็กได้รับผลทางค่านิยมสังคม เพราะพวกเขาได้เรียนรู้ถึงวิธีการใน
การอยู่ร่วมกัน
2. ได้รับความเจริญงอกงามทางสติปัญญา เพราะกิจกรรมการศึกษา
นอกเมืองและการอยู่ค่ายพักแรมมีมาก และหลายอย่างที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้
และประสบการณ์โดยตรงต่าง ๆ ในตัวเด็ก
3. เด็กจะมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง เพราะได้ออกกำลังกายสูดอากาศบริสุทธิ์ที่
รับประทานอาหารและนอนเป็นเวลา ค่านิยมอันนั้นคือ กิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เด็ก
สนุกสนานเพลิดเพลิน

ในการจัดค่ายพักแรมอย่างมีระเบียบนี้ Silliman ผู้เชี่ยวชาญในการ
พักค่าย ได้ชี้ให้เห็นจุดประสงค์ของการอยู่ค่ายว่า : เป็นการสนองความต้องการ

ทางธรรมชาติแก่เด็ก เพราะเด็กในวัยนี้ชอบจดจำธรรมชาติ ทำให้การเรียนรู้
เป็นไปอย่างธรรมชาติ การเรียนรู้ที่แท้จริงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จึง
เป็นการให้การศึกษที่ดี และผลของการอยู่อาศัยร่วมกันจะช่วยพัฒนาความเป็นพล-
เมืองที่ดีแก่เด็ก การเล่นฝึกกิจกรรม การศึกษานอกสถานที่ในระหว่างอยู่อาศัย
จะเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ เพราะความพอใจจากประสบการณ์ ย่อม
เป็นเครื่องช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

จากความหมายของการจัดค่าย วัตถุประสงค์ และความสำคัญของการ
จัดค่ายพักแรม หอสรุปคุณประโยชน์ของการอยู่อาศัยพักแรม เพื่อการศึกษาได้
ดังนี้

การอยู่อาศัยพักแรม เป็นการเรียนการสอนหรือวิธีการ ให้การศึกษา
อย่างหนึ่ง โดยให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การปฏิบัติจริง ๆ และการ
สังเกตการณ์ โดยอาศัยธรรมชาติเป็นสื่อในการจัดประสบการณ์

ควยเหตุผลทั้งไกลกลางแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการฉายทอดชมร คททางวัฒนธรรม
ควยวิธีอยู่อาศัยพักแรม เป็นวิธีการฉายทอดวิธีหนึ่ง โดยคาดหวังว่า นอกจากวิธี
การฉายทอดแบบนี้จะช่วยให้การเรียนรู้โดยลคคแล้ว ยังมีผลให้เด็กมีทัศนคติต่อ
มร คททางวัฒนธรรมดีไปควย

งานวิจัยเรื่องการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจในมร คททางวัฒนธรรม

การสอน คือการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ โดยครู เป็นผู้รวบรวม
ความรู้ แล้วจัดความรู้ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ความจริงนั้นในกายและนาสนใจ
เพื่อสะดวกแก่การที่เด็กจะเข้าใจ และรับไว้ได้ วิธีการสอนที่จะให้เด็กเข้าใจ
และรับไว้ได้ดังนี้ โดยมีผู้ศึกษาหาวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในห้องเรียน
ให้โดยผลหลายท่าน คือ จิรพันธ์ เขมะสุวรรณ (จิรพันธ์ เขมะสุวรรณ 2517
: ๕๔) ศึกษาเรื่องการใช้อยู่บนสไลด์ เทปเสียงในการสอนวิชาสุขศึกษาชั้น
ม.ศ. 3 โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน กลุ่มแรกเป็น
กลุ่มทดลอง สอนควยการใช้อยู่บนสไลด์ เทปเสียงประกอบ และกลุ่มควบคุมสอนควย

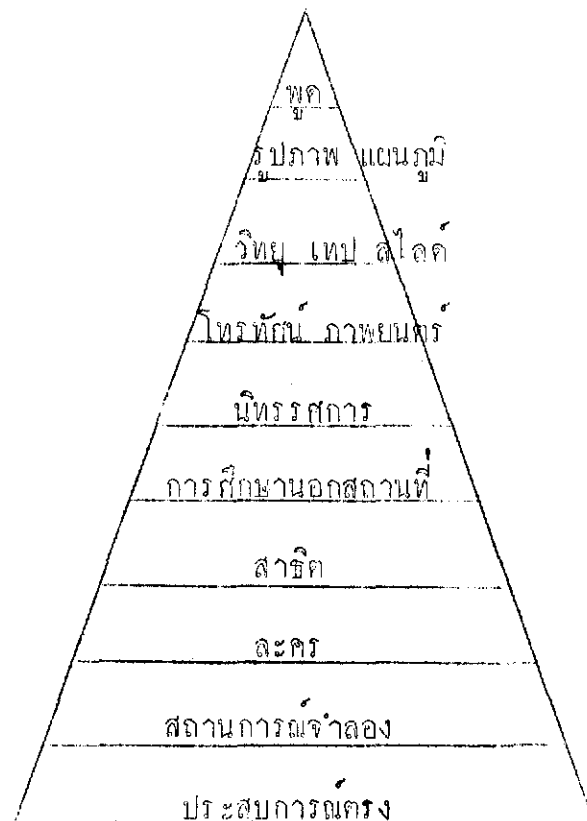
วิธีบรรยาย วิธีสอนทั้งสองวิธี ใช้เนื้อหาและครุคนเดียวกัน สอนในเวลาเท่ากัน ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า การสอนโดยวิธีสไลด์เฟรมเพียงประกอบไปด้วยผลดีกว่าการสอนแบบบรรยาย อีกวิธีหนึ่งได้จากการศึกษา จักรณภา พรหมมา (จักรณภา พรหมมา 2521 : 249) ได้ศึกษามูลค่าการศึกษาวิชา วิธีสอนคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษา โดยให้สถานการณ์จำลองของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยศึกษามูลค่าวิธีสอน โดยให้สถานการณ์จำลองว่าจะมีผลแตกต่างจากวิธีสอนปกติหรือไม่ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถในการปฏิบัติ การสอนคณิตศาสตร์ระดับประถม โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งสอนวิธีสอนโดยให้สถานการณ์จำลอง อีกกลุ่มสอนโดยวิธีปกติ ผลปรากฏว่า คะแนนความรู้ของนักศึกษากลุ่มหนึ่งสูงกว่ากลุ่มสองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนทัศนคติต่อการสอนสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

นอกจากการทดลองสอนดังที่ได้อธิบายแล้ว ยังมีผู้ศึกษาสำรวจวิธีการสอนที่นักเรียนต้องการอีกคือ การศึกษาทัศนคติและความต้องการของนักศึกษาครูต่อการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาของ วรณี ศรีสนิทและคณะ (วรณี ศรีสนิท และคณะ 2517 : 76) โดยทดลองศึกษากับนักศึกษามหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรี มีเพศชาย 9 แห่ง จำนวน 351 คน พบว่ากิจกรรมการเรียนที่ทำได้ในเวลาจำกัดคือ การวาด การใช้อุปกรณ์ของจริง การทดลองปฏิบัติจริง และการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย ซึ่งผลของการศึกษาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะเห็นว่าจะช่วยส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กได้ดีกว่า การสอนแบบบรรยาย หรือการไม่สอนเลย เป็นอย่างมาก

นอกจากการเรียนการสอนในห้องเรียนที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กแล้ว ได้มีผู้ศึกษาพบว่า กิจกรรมต่าง ๆ นอกห้องเรียนที่นักเรียนเข้าร่วมนั้นมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กด้วย จากการศึกษานักเรียนมัธยมศึกษา (บุษกรวิทย์ วณิชจินดา 2514 : 3 - 4) พบว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมที่นักเรียนเข้าร่วม ได้แก่ การให้นักเรียนติดตามความเคลื่อนไหวประจำวันจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วิจารณ์ภาพยนตร์ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และ

การศึกษานอกสถานที่ มีผลต่อการเรียนวิชานี้มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จูไร สุทธิศรีสังข์ (จูไร สุทธิศรีสังข์ 2508 : 83 - 94) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมนอกโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เบรานิส (Beranis. 1974 : 1892 - A) ที่ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมระหว่างปีภาค ซึ่งได้แก่การอยู่ค่ายพักแรมและการเดินทางท่องเที่ยว ช่วยให้นักเรียนสามารถจำและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เคยเรียนรู้จากโรงเรียนได้ดีขึ้นด้วย ซึ่งผลของการศึกษาของ เบรานิส สนับสนุนผลการทดลองของ บรินเลย์ (จรินทร์ธานีรัตน์ 2515 : 64 - 65 อ้างอิงมาจาก Blinley.) ที่พบว่า นักเรียนที่ใช้ธรรมชาติเป็นวิชาเรียน จะเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับสถานที่นอกเมืองได้เร็วกว่า น่าสนใจมากกว่าการเรียนในห้องเรียนธรรมดา เพราะเด็กได้เรียนรู้ในการปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้เห็น เกิดการรับรู้ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

เมื่อศึกษาจากงานวิจัยข้างต้นนี้แสดงว่า มีวิธีการหลายวิธีการ ที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี แต่ไม่พบผลการศึกษาของใครที่ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมกับวิธีสอนในห้องเรียนโดยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เลย ดังนั้นในการตั้งสมมติฐาน ซึ่ง ผู้วิจัยได้ยึดหลักจากการศึกษาของนักการศึกษา ที่พบว่าอุปกรณ์ที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้คือนั้น จัดทำเป็นรูปกรวยประสบการณ์ของ เอ็ดการ์ เดล (วนิช บรรจง 2519 : 175 อ้างอิงมาจาก Edgar Dale.)

จากรูปกรวยประสบการณ์ แสดงว่าประสบการณ์ตรง สถานการณ์จำลอง
 จะเป็นอุปกรณ์การเรียนที่มีผลดีกว่าอุปกรณ์ส่วนบน ซึ่งวิธีการสอนในค่ายพักแรม
 นั้นจะมีอุปกรณ์การเรียนในคานกลางของรูปกรวยมากกว่า เช่น การศึกษานอก
 สถานที่ การชมงานฝีมือจริง ทดลองปฏิบัติจริง และที่สำคัญในระหว่างอยู่ค่าย
 เวลาว่างคืนจะมีการ เอนแคมป์ไฟ โดยให้สิ่งที่เด็กได้เรียนมาแล้วมาทำเป็น
 ละคร แคนแคมป์อีกด้วย ค่ายแห่งนี้ผู้วิจัยจึง เลือกตั้งสมมติฐานว่า วิธีสอนแบบอยู่
 ค่ายพักแรมจะส่งผลต่อการ เรียนรู้ของ เด็กได้มากกว่าวิธีสอนในห้อง เรียน
งานวิจัยคานหักกันคดี

ธรรมรส โชติคุณุช (ธรรมรส โชติคุณุช 2519 : 389 - 392)
 ได้สรุปลักษณะสำคัญของหักกันคดีว่า หักกันคดีเกิดขึ้นเพราะการ เรียนรู้ และสิ่งเรา
 ทำ ๆ ไม่ใช่ถือตัวมาแต่กำเนิด และสามารถเปลี่ยนแปลงถ้ามีความเข้าใจใน
 เรื่องนั้น ๆ อย่างแฉะแฉะ จึงมีผู้สนใจศึกษาว่า ถ้าเด็กมีความรู้ความเข้าใจคือ

แล้วทัศนคติที่มีผลต่อวิชาที่เรียนนั้นจะดีหรือไม่ จรัญ สวัสดิ์ถาวร (จรัญ สวัสดิ์ถาวร 2520 : 60) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 3 จำนวน 5 จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติทางวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สนับสนุนงานวิจัยของ นภาพร เมฆรักขวนิช (นภาพร เมฆรักขวนิช 2515 : 8) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยในการเรียน ทัศนคติในการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพฯ จำนวน 400 คน พบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีทัศนคติในการเรียนดีกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับทัศนคติแล้ว ยังมีผู้ศึกษาที่พบว่าวิธีที่ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านั้น ยังมีผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติต่อวิชาที่เรียนดีกว่าอีกด้วย คือ ผลการศึกษาของ ฉัตรนภา พรหมมา (ฉัตรนภา พรหมมา 2521 : 249) ที่ศึกษาเรื่องผลการศึกษาวิชาวิธีสอนคณิตศาสตร์ในชั้นประถม โดยใช้สถานการณ์จำลองของนักศึกษาวิชาศึกษาศาสตร์ โดยศึกษาผลวิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองจากวิธีปกติหรือไม่ ทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ และความสามารถในการปฏิบัติจริง ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองสอนโดยวิธีใช้สถานการณ์จำลอง ได้คะแนนความรู้สูงกว่ากลุ่มที่สอนด้วยวิธีปกติ และคะแนนทัศนคติสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

นอกจากวิธีสอน ผลการเรียนก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางที่ดีแล้ว ยังมีวิธีการอื่น ๆ ที่ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เช่น กิจกรรมนอกห้องเรียน ที่ พรงค์ เตียมเมฆ (พรงค์ เตียมเมฆ 2520 : 158) ได้ศึกษาพบว่า กิจกรรมนอกห้องเรียนต่าง ๆ ที่นักเรียนเข้าร่วมนั้น นอกจากมีผลต่อการเรียนรู้อย่างดีแล้ว ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติอีกด้วย กิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่มีผู้ศึกษาพบว่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ก็คือ กิจกรรมที่ เบรานิส (Beranis, 1974 : 1892 - A) ได้จัดระหว่างปีภาคเรียนว่า ทำให้ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อชีวิต และธรรมชาติ เปลี่ยนแปลงอย่างไร ผลการศึกษพบว่า

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพิเศษระหว่างปีภาคเรียนมีความต้องการที่จะไปอยู่
 ภายพักแรม หรือเดินทางท่องเที่ยว โดยมีครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมด้วย และ
 พบว่าพวกเขามีทัศนคติต่อธรรมชาติ ฤดูกาลดีขึ้นมาก และยังช่วยให้พวกเขา
 สามารถจำและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เขาเรียนรู้อยู่ในโรงเรียนดีขึ้นด้วย กิจกรรม
 อื่นๆที่ช่วยให้เด็กมีความรู้ดีขึ้น และสนุกสนานคือ เกมส์ หรือการละเล่น
 เอะเลน (Allen, 1966 : 22 - 26) พบว่า การใช้เกมส์หรือการละเล่น
 เป็นกิจกรรม ทำให้เด็กมีความรู้มากขึ้น และถ้าการเรียนการสอนเป็นไป
 อย่างสนุกสนานก็จัดเป็นประสบการณ์ที่เด็กจะมีความรู้สึกไปในทางที่ดี ทำให้เขา
 มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน

จากงานการวิจัยและผลการศึกษาค้นคว้าที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำไป
 ตั้งสมมติฐานว่าวิธีการสอนโดยอยู่ค่ายพักแรม กับวิธีสอนในห้องเรียน จะมีผลทำ
 ให้เด็กมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นดีขึ้นกว่าเดิม และวิธีการสอนโดยอยู่ค่ายพัก
 แรม จะทำให้เด็กมีทัศนคติดีกว่า ทั้งนี้เนื่องจากวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม มี
 บรรยากาศที่สบายกว่ากิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น การทัศนศึกษา การละเล่น ฯลฯ
 จะช่วยให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจและมีทัศนคติดีกว่า เพราะพวกเขามีโอกาส
 ได้รับความประทับใจมากกว่า

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำมาใช้ประกอบการตั้ง
 สมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนในห้องเรียน
 วิธีสอนโดยการอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม มีผลทำให้เด็กวัยรุ่นในจังหวัด
 นครปฐม มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน ดังนี้

1.1 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอน
 แบบอยู่ค่ายพักแรมมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่า
 วิธีควบคุม

1.2 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นควยวิธีสอน
ในห้องเรียน มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มากกว่าวิธีควบคุม

1.3 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นควยวิธีสอน
แบบอยู่ค่ายพักแรม มีความเกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าวิธีสอนใน
ห้องเรียน

2. การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ควยวิธีสอนในห้องเรียน,
วิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม มีผลทำให้เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม
มีทัศนคติเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันดังนี้

2.1 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นควยวิธีสอน
แบบอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นดีกว่าวิธีควบคุม

2.2 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นควยวิธีสอน
ในห้องเรียน มีทัศนคติเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นดีกว่าวิธีควบคุม

2.3 การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นควยวิธีสอน
แบบอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นดีกว่าวิธีสอนในห้องเรียน

ทั้งนี้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษครั้งนี้ เป็นเด็กวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลจังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2524 จำนวน 60 คน ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มโรงเรียนมัธยมที่เป็นตัวแทนของจังหวัดมา 1 โรงเรียน แล้วจึงสุ่มนักเรียนมาทำการทดลอง กลุ่มละ 20 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้รับการฉายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้วยวิธีอู่กายพักแรม 20 คน เป็นกลุ่มทดลองที่ 1

กลุ่มที่ 2 ได้รับการฉายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้วยวิธีสอนในห้องเรียน 20 คน เป็นกลุ่มทดลองที่ 2

กลุ่มที่ 3 ได้รับการฉายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้วยวิธีเรียนรู้เองตามธรรมชาติ 20 คน ถือเป็นกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษครั้งนี้ ใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบ 1 ฉบับ แบบสอบถาม 1 ฉบับ และโครงการฉายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอู่กายพักแรม

1. แบบทดสอบวัดความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีวิธีดำเนินการสร้างตามลำดับขั้น ดังนี้

1.1 ศึกษาเนื้อหาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จากเอกสารและหนังสือต่าง ๆ

1.2 สร้างตารางวิเคราะห์หน้าหน้า เนื้อหา และข้อสอบ เพื่อให้ออกสอบมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

1.3 สร้างแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ จากตารางวิเคราะห์หน้าหน้า เนื้อหา และข้อสอบ มีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ดังตัวอย่างแบบทดสอบโดยให้ผู้ตอบเลือกข้อที่ถูกต้องที่สุดข้อเดียว ดังนี้

ข้อ 0) องค์พระปฐมเจดีย์ สร้างในสมัยใด ?

- ก. สุวรรณภูมิ ข. ทวารวดี
ค. สุโขทัย ง. อโยธยา

1.4 นำแบบทดสอบใหญ่ให้ผู้เข้าสอบตรวจสอบ เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามที่ใช้เหมาะสมหรือไม่

1.5 นำแบบทดสอบไปทดลองสอบกับนักเรียนจังหวัดนครปฐมซึ่งถือว่ามีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ และรายตัวเลือก เพื่อหาความยากง่าย และอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ โดยใช้วิธี 27% ของ Chung Teh Fan ซึ่งการตรวจสอบข้อเท็จจริงการตรวจให้คะแนน ในหลักว่า ตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิด หรือตอบเกินกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกัน ให้ 0 คะแนน

1.6 นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้แล้ว คือ ข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง .2 ถึง .8 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ไม่น้อยกว่า .2 นำมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี KR - 20 ของ Kuder Richardson ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .966 ซึ่งนับว่าเป็นแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ที่มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

2. แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยใช้มาตราวัดทัศนคติของ ลิกเคอร์ต (Likert) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วง

วิธีการสร้างแบบสอบถามวัดทัศนคติ

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดทัศนคติ

2.2 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม

ท้องถิ่น

2.3 สร้างตารางกำหนดน้ำหนัก เนื้อหา และข้อความ เพื่อให้สอดคล้องกัน แล้วจึงสร้างข้อความที่เป็นแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษา ทาที่ ความคิดเห็น ความรู้สึกเอนเอียงทางจิตใจของ เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐมที่มีต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อพิจารณาข้อความที่ไรว่าเหมาะสมหรือไม่

2.5 เลือกมาทราส่วนประมาณค่า โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ขว่ง คือ เห็นควยอย่างยิ่ง เห็นควย ไม่นเใจ ไมเห็นควย และไมเห็นควยอย่างยิ่ง

2.6 กำหนดน้ำหนักของการให้คะแนน โดยถือเกณฑ์ตัดสินว่ามีพฤติกรรมตรงกับข้อความนั้นมากน้อยเพียงใด เป็น 2 กรณี ดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 28)

2.6.1 ข้อความที่เป็นพฤติกรรมทางบวก				
เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน	
เห็นควย	ให้	4	คะแนน	
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน	
ไม่เห็นควย	ให้	2	คะแนน	
ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน	
2.6.2 ข้อความที่เป็นพฤติกรรมทางลบ				
เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน	
เห็นควย	ให้	2	คะแนน	
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน	
ไม่เห็นควย	ให้	4	คะแนน	
ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน	

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดทัศนคติ โดยให้ผู้ตอบ เลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่งจาก 5 คำตอบ

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0. ประเพณีท้องถิ่น เกมสวนหนึ่งทีแสดงว่า ท้องถิ่นของถิ่นของท่านยังไม่พัฒนา					
00. การที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร					

2.7 นำแบบสอบถามไปทดลองกับนักเรียนที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งถือว่ามีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน แล้วนำมาวิเคราะห์โดยตรวจให้คะแนนทุกข้อ เพื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยถือเอา 25% ของผู้ที่ให้คะแนนตอบแบบสอบถามสูง เป็นผู้มีทัศนคติที่ดี และ 25% ของผู้ที่ให้คะแนนตอบแบบสอบถามต่ำ เป็นผู้มีทัศนคติที่ไม่ดี แล้วจึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้ t - test

2.8 นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้ คือ ข้อความที่มีค่า เท่ากับหรือมากกว่า 1.75 ไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร α -coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น .9396 ซึ่งนับว่าเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูงพอ สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

3. โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายวิสิสอนในท้องถิ่น และวิสิสอนกายพักแรม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีวิธีดำเนินการสร้างตามลำดับดังนี้

3.1 ศึกษาเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดนครปฐม จากเอกสารต่าง ๆ และจากภูมิความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมนครปฐม

3.2 กำหนดชั่วโมงที่จะสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้

3.3 จัดกลุ่มหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละเนื้อหา

3.4 สร้างกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้สอดคล้องกับกลุ่มหมายที่ตั้งไว้

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล ทำตามลำดับ ดังนี้

1. นำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติมาทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ก่อนทดลองฉายหอชมรคทางวัฒนธรรม

2. ทำการทดลองดังนี้

กลุ่มที่ 1 ทดลองฉายหอชมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ภายในพักแรม โดยสอนคิดต่อกัน 3 วัน คิดเป็นจำนวนชั่วโมงสอน 15 ชั่วโมง

ตามโครงการสอนที่ปรากฏในภาคผนวก ค.

กลุ่มที่ 2 ทดลองฉายหอชมรคทางวัฒนธรรม ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน โดยสอนคิดต่อกัน 3 วัน คิดเป็นจำนวนชั่วโมงสอน 15 ชั่วโมง

ตามโครงการสอนที่ปรากฏในภาคผนวก ค.

หมายเหตุ การทดลองการฉายหอชมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ให้อนุสอนคนเดียวกัน

กลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับการฉายหอชมรคด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ภายในพักแรม แต่ให้เฝ้าพิจารณาเรียนรู้เองตามธรรมชาติ ถือเป็นกลุ่มควบคุม

3. นำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติมาทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด หลังการทดลองฉายหอชมรคทางวัฒนธรรมแล้ว

4. นำผลที่ได้จากแบบทดสอบ และแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมุติฐานต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย โดยสูตร (สมสร วงษ์บุญน้อย 2521 : 26)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ คือ ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n คือ จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. หาค่าความแปรปรวน โดยสูตร (อนันต์ ศรีโสภณ 2521 : 26)

$$s^2 = \frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}$$

เมื่อ s^2 คือ ความแปรปรวน

$\sum x^2$ คือ ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง

$(\sum x)^2$ คือ ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดทัศนคติ โดยใช้ t - test
วิเคราะห์รายข้อ จากสูตร (อังคณา สายยศ ม.ป.ป. : 179)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{n_H} + \frac{s_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t คือ ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

$\bar{X}_H, \bar{X}_L$ คือ คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

s_H^2, s_L^2 คือ คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

n_H, n_L คือ จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

4. หาความเชื่อมั่นแบบสอบถามวัดทัศนคติ โดยใช้สูตร α - coefficient ของ Geonbach จากสูตร (ลวน สายยศ 2522 : 90)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ α คือ สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n คือ จำนวนข้อแบบสอบถาม

s_i^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

s_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

5. หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ โดยใช้สูตร KR - 20 ของ Kuder Richardson จากสูตร (อังคณา สายยศ ม.ป.ป. : 160)

$$r_{tt} = \frac{N}{N-1} \left\{ 1 - \frac{\sum p q}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ r_{tt} คือ ความเชื่อมั่น

n คือ จำนวนข้อ

p คือ อัตราส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ

q คือ อัตราส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ

s_t^2 คือ คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งหมด

6. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของผลการถ่ายทวิทัศนธรรม
ของดิน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance
โดยใช้คะแนนจากการทดสอบก่อนเป็นตัวแปรร่วม เพื่อทดสอบสมมติฐาน (Lindquist,
: 1956 : 323)

$$\text{สูตร} \quad F = \frac{MS' A}{MS' W}$$

เมื่อ F คือ ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน

MS' A คือ ค่าปรับแก้ของค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
จากผลการทดลอง

MS' W คือ ค่าปรับแก้ของค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
ภายในกลุ่ม

7. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแก้แล้วทีละคู่ โดยใช้
t - test (Lindquist, 1953 : 37)

$$\text{สูตร} \quad t = \frac{\bar{X}'_1 - \bar{X}'_2}{S \sqrt{\bar{X}'_1 - \bar{X}'_2}}$$

บทที่ 4

ผลการศึกษาค้นคว้า

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน ในการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมาย จึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
X	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}'$	แทน	คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
SS_X	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนนการสอบครั้งแรก
SS_Y	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนนการสอบครั้งหลัง
MS	แทน	ค่าปรับแล้วของรายเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนนการสอบครั้งแรกกับคะแนนการสอบครั้งหลัง
SP	แทน	ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการสอบครั้งแรก คะแนนการสอบครั้งหลัง และจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F - distribution
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
กลุ่มทดลอง 1	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม
กลุ่มทดลอง 2	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน
กลุ่มควบคุม 3	แทน	กลุ่มที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้วยวิธีใด ๆ เลย แต่ให้เรียนรู้เองตามธรรมชาติ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการสอบครั้งแรก (Pretest) และจากการสอบครั้งหลัง (Posttest) ทั้งแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ในมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่น กับกลุ่มตัวอย่าง จากคะแนนการสอบครั้งหลัง โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 1.1 - 1.3

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบทัศนคติต่อมรคทางวัฒนธรรมท้องถิ่นกับกลุ่มตัวอย่าง จากคะแนนการสอบครั้งแรก โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อ 2.1 - 2.3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการสอบครั้งแรก และคะแนนการสอบครั้งหลัง

จากการนำข้อสอบไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการทดสอบก่อนดำเนินการทดลอง และภายหลังการทดลอง แล้วนำมาหาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการสอบทั้งสองครั้ง ได้ผลดังแสดงในตาราง 1 และตาราง 2

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนดำเนินการทดลองและภายหลังการทดลอง

การทดลอง	ค่าสถิติ	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
ก่อนดำเนินการทดลอง	$\bar{X}$	19.25	20.50	18.95
	s^2	43.986	11.42	7.103
หลังดำเนินการทดลอง	$\bar{X}$	43.50	42.15	20.9
	s^2	13.734	14.976	8.30

จากตาราง 1 แสดงว่า ก่อนดำเนินการทดลอง คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบ
ความรู้ ความเข้าใจมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกัน
เล็กน้อย และพบว่าภายหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มสูงขึ้น
และมีความแตกต่างกันมาก

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่ม
ตัวอย่าง ก่อนดำเนินการทดลอง และภายหลังการทดลอง

การทดลอง	ค่าสถิติ	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
ก่อนดำเนินการทดลอง	$\bar{X}$	207.3	210.5	205.4
	s^2	152.55	90.89	160.94
หลังดำเนินการทดลอง	$\bar{X}$	264.4	245.4	209.8
	s^2	321.51	222.73	285.75

ตาราง 2 แสดงว่า ก่อนดำเนินการทดลอง คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบสอบถามทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม มีค่าแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และพบว่าภายหลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มสูงขึ้น และมีความแตกต่างกันมากขึ้น

จากความแตกต่างของค่าสถิติพื้นฐานดังกล่าวนี้ จึงนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบต่อไป

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง จากคะแนนการสอบครั้งหลัง โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม ดังแสดงในตาราง

ตาราง 3 คำนวณค่าของการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมของคะแนนความรู้
ความเข้าใจมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

	แหล่งความแปรปรวน Source of Variation			F
	ระหว่างกลุ่ม between	ความแตกต่างภายในกลุ่ม within	รวม total	
SS_X	27.034	1187.7	1214.7	525.39 *
SS_Y	6286.7	777.3	7064	
SP	256.384	740.15	996.533	
SS_Y	5930.39	316.05	6246.44	
df	2	56		
MS_Y	2965.195	5.64375		

$$F_{.05} = 3.166, df = 2, 56$$

จากตาราง 3 แสดงว่า ความรู้ ความเข้าใจ มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
ภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 หมายความว่า วิธีสอนในห้องเรียน
วิธีอยู่ค่ายพักแรม และวิธีควบคุม ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น
แตกต่างกัน ดังนั้นจึงกำหนดหาค่าคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของความรู้ ความเข้าใจ
ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง แต่ละกลุ่มแล้วนำมาเปรียบเทียบด้วย
t - test แบบกลุ่ม ตัวอย่างอิสระกัน ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐาน และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้ว
ของคะแนนความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{x}$	$\bar{x}'$	$S\bar{x}_1 - \bar{x}_2$	t
กลุ่มทดลอง 1	43.05	43.193	.56458	39.007 *
กลุ่มควบคุม	20.09	21.175		
กลุ่มทดลอง 2	42.15	41.45	.5758	38.24 *
กลุ่มควบคุม	20.9	21.175		
กลุ่มทดลอง 1	43.05	43.193	.57309	3.04 *
กลุ่มทดลอง 2	42.15	41.45		

$$t_{.05} = 1.685 : df = 39$$

จากตาราง 4 แสดงว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนใน
ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าวิธีควบคุม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อ 1.1
2. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนใน
ห้องเรียน มีความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าวิธีควบคุม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อ 1.2

3. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนในค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อ 1.3

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่าง จากคะแนนการสอบครั้งหลัง โดยใช้คะแนนจากการสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรร่วม ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 คำนัยสำคัญของการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

	แหล่งความแปรปรวน Source of Variation			F
	ระหว่างกลุ่ม between	ความแตกต่างภายในกลุ่ม within	รวม total	
SS_X	264.9	4230.4	4495.3	
SS_Y	30730.2	15769.8	46500	
SP	1521.2	4165.8	5687	
SS_Y	27637.76	11667.613	39305.38	
df	2	56		
MS_Y	13818.88	208.35		66.325 *

$$F_{.05} = 3.166 \quad df = 2, 56$$

จากตาราง 5 แสดงว่า ทักษะการคิดการบวกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ภายหลังจากการทดลองของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า วิธีสอนในกายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียน และวิธีควบคุม ส่งผลต่อทักษะการคิดการบวกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน ดังนั้นจึงคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของทักษะการคิดการบวกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม แล้วนำมาเปรียบเทียบโดยใช้ $t - test$ แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระกัน ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสถิติพื้นฐาน และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้วของคะแนนทักษะการคิดการบวกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$S\bar{X}_i - \bar{X}_j$	t
กลุ่มทดลอง 1	264.4	264.8	4.583	11.499 *
กลุ่มควบคุม	209.8	212.1		
กลุ่มทดลอง 2	245.4	242.6	4.7027	6.485 *
กลุ่มควบคุม	209.8	212.1		
กลุ่มทดลอง 1	264.4	264.8	4.619	4.8062 *
กลุ่มทดลอง 2	245.4	242.6		

$$t_{.05} = 1.685 \quad df = 39$$

จากตาราง 6 แสดงว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในค่ายพักแรมมีทัศนคติต่อกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าวิธีควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ข้อ 2.1
2. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีทัศนคติต่อกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าวิธีควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2.2
3. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรมมีทัศนคติต่อกรรมกรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2.3

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาครั้งนี้

เพื่อการ เปรียบ เติบผลการศึกษาทดลองทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยอนุ
ระหว่าง กลุ่มที่ทดลองโดยวิธีสอนในค่ายพักแรม วิธีสอนในห้อง เรียนกับวิธี เรียนรู
เองตามธรรมชาติ ความเข้าใจและทัศนคติ ของร คกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของ
เด็กวัยอนุในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักเรียนที่
กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ปีการศึกษา 2524 ของโรงเรียน
รัฐบาลในจังหวัดนครปฐม จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และ
กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย
 - 2.1 แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
ในจังหวัดนครปฐม
 - 2.2 แบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นใน
จังหวัดนครปฐม
 - 2.3 โครงการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนในค่ายพักแรม
และวิธีสอนในห้อง เรียน
3. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล ทำตามลำดับดังนี้
 - 3.1 นำแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัด
ทัศนคติ มาทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ก่อนทดลองสอนมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
แก่เด็กวัยอนุ
 - 3.2 ทำการทดลองสอน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ทดลองถ่ายทอดด้วยวิธีสอนแบบอยู่ภายในพักแรม โดยสอนติดต่อกัน 3 วัน คิดเป็นชั่วโมงสอน 15 ชั่วโมง ตามโครงการสอนในภาคผนวก ก.

กลุ่มที่ 2 ทดลองถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน โดยสอนติดต่อกัน 3 วัน คิดเป็นชั่วโมงสอน 15 ชั่วโมง ตามโครงการสอนในภาคผนวก ก.

หมายเหตุ ในการทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ให้ผู้สอนคนเดียวกันทั้ง

2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดทั้ง 2 วิธี แต่ได้จะเรียนรู้เองตามธรรมชาติ

3.3 นำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติ มาทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม อีกครั้ง หลังการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว

3.4 นำผลที่ได้จากแบบทดลอง และแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมุติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทำการสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ จากการสอบครั้งแรก และการสอบครั้งหลัง

2. เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ภายหลังการสิ้นสุดการทดลอง ด้วยการนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม โดยใช้คะแนนจากการทดสอบก่อนการทดลอง เป็นตัวแปรรวม แล้วนำมาทดสอบคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วทีละคู่ด้วย $t - test$

3. เปรียบเทียบทัศนคติอมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มภายหลังการทดลองสิ้นสุด ด้วยการนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม โดยใช้คะแนนจากการทดสอบครั้งแรกเป็นตัวแปรรวม แล้วทดสอบคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วทีละคู่ด้วย $t - test$

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการเปรียบเทียบความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้วิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้อง และวิธีควบคุม มีความรู้ ความเข้าใจ มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า

1.1 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจมากกว่าวิธีควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีความรู้ ความเข้าใจมากกว่าวิธีควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจมากกว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียน และวิธีควบคุม มีทัศนคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า

2.1 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติดีกว่าวิธีควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนในห้องเรียน มีทัศนคติดีกว่าวิธีควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มภายหลังการทดลอง ผลปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้วิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมและวิธีสอนในห้องเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าวิธีควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดทั้งสองกลุ่ม ได้รับความรู้ เข้าใจ ทั้งยังมีการใ้ใจอุปกรณ์มาประกอบการศึกษาถ่ายทอดอีกด้วย อุปกรณ์การสอนนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กสนใจในบทเรียน ช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้เร็วและจดจำได้นาน ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนที่เรียนอีกด้วย (บุพิน พินิจกุล 2522 :100) จิรัชฌ์สนั่น คืองานวิจัยของ จิรัชฌ์ เหมะสุวรรณ (จิรัชฌ์ เหมะสุวรรณ 2517 : ๖๔) ที่ได้อุปกรณ์ศึกษาว่า การใ้ใจอุปกรณ์การสอน เช่น สไลด์ เทปเสียง จะช่วยให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนได้ และยังช่วยกระตุ้นความสนใจของเด็กอีกด้วย นอกจากอุปกรณ์ดังกล่าว ซึ่งใช้สอนในห้องเรียน และกลุ่มค่ายพักแรมแล้ว กลุ่มค่ายพักแรมยังมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจอีก เช่นการไปทัศนศึกษา การชมการสาธิต และกิจกรรมอื่น ๆ อีกในระหว่างอยู่ค่าย แต่ในขณะเดียวกัน กลุ่มควบคุมไม่มีถ่ายทอดความรู้ให้เป็นกิจลักษณะแบบกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดเลย และยังไม่มีส่วนหรือสถานการณ์อะไรมาจูงใจให้กลุ่มควบคุมสนใจที่จะหาความรู้วัฒนธรรมเลย จึงทำให้กลุ่มควบคุมมีความรู้ ความเข้าใจ ในวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดทั้ง 2 กลุ่ม ตามสมมุติฐานในข้อ 1.1 และ 1.2

แต่เมื่อนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจมากกว่ากลุ่มที่ถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะขณะที่กลุ่มที่สอนด้วยวิธีสอนในห้องเรียนใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบภาพหรือสไลด์ การสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมได้ออกกั้กมา

นอกสถานที่ เพื่อไปพบกับสภาพที่แท้จริง จัดเป็นการให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เด็กได้พบปัญหาและคำตอบได้จากสิ่งที่ตนพบเห็นโดยมีวิทยากรช่วยอธิบายกาย การที่เด็กได้มีโอกาสออกทัศนศึกษา เด็กจะเกิดความสนใจมากกว่านั่งเรียนในห้อง บรรยายภาศการเรียนก็สนุกสนาน เป็นกันเองกับวิทยากร มากกว่าการนั่งเรียนในห้อง การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศจะช่วยผ่อนคลายความเครียด เด็กมีความกระตือรือร้น ในบทเรียนมากกว่า (สุภาพ วาตเขียน 2522 : 119 - 120) ซึ่งสอดคล้องกับผลการ ศึกษาของ มรินเลย์ (จรินทร์ ธานีรัตน์ 2515 : 64 - 65 อ้างอิงมาจาก Blinley.) ที่ว่าสถานที่นอกเมือง คือห้องปฏิบัติการธรรมชาติ ซึ่งเป็นสถานที่เปิดโอกาสให้มีการ เรียน การหาความรู้ ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาทัศนคติในทางรวม ๆ ด้วย และ จากการวิจัยทางการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักเรียนผู้ซึ่งใช้ธรรมชาติเป็นวิชาเรียน จะ เรียนวิชาที่เกี่ยวกับสถานที่นอกเมืองได้เร็วกว่า น่าสนใจมากกว่าการเรียนในห้องเรียน ขรรพคา ผลการศึกษาของสุรัชย์ ประเสริฐสรวย (สุรัชย์ ประเสริฐสรวย 2514 : 46 - 47) ที่พบว่าการศึกษาออกสถานที่จะช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้นกว่าการเรียนในห้อง เรียนแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่แล้ว วิธีสอนแบบอยู่ ง่ายพักแรมยังมีกิจกรรมพิเศษที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ นอกเหนือจากวิธีสอนในห้อง เรียนอีก เช่น กิจกรรม การอภิปราย ซึ่งจัดทุกคืนหลังจากได้รับการถ่ายทอดแต่ละวัน มาแล้ว การอภิปรายนี้ วณิช บรรจง (วณิช บรรจง 2519 : 185) เป็นกิจกรรมและ ประสบการณ์ที่ช่วยในการเรียนรู้ของเด็กได้ คือเด็กได้พูดแสดง ความรู้ ความสามารถ ความคิดเห็น ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และถูกต้องขึ้นกว่าเดิม การ ได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เด็กจำได้นานด้วย กิจกรรมอีก กิจกรรม คือ กิจกรรมการเล่นรอบกองไฟ โดยมีเกมส์ต่าง ๆ ให้เด็กไปคิดขึ้นมา มี ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นหลักของเกมส์ เด็ก ๆ ได้นำความรู้เหล่านั้นมาคิดแปลง ให้เป็นการละเล่นต่าง ๆ เช่น การสาวชิง การแสดงละคร เป็นต้น ซึ่งแน่นอนเหลือเกิน ก่อนที่เด็กจะนำมาคิดแปลงเป็นการละเล่นต่าง ๆ นั้น เด็กๆ จะต้องมีความรู้ความ เข้าใจในเรื่องรานั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี จึงจะสามารถคิดแปลงเป็นการละเล่นให้

เพื่อน ๆ ชมได้ กิจกรรมเหล่านี้จึงเป็นการทบทวนความรู้ของเด็ก ช่วยให้เด็กจดจำได้มาก และได้นานอีกด้วย

จากกิจกรรมดังกล่าว จึงพอมองเห็นบรรยากาศของการเรียนการสอนได้ว่า วิธีการสอนเรียนหรือเร้าความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กได้มากกว่านั้น นอกจากบรรยากาศการเรียนการสอนแตกต่างกันแล้ว สัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนก็ยังแตกต่างกัน บรรยากาศในค่ายพักแรม ระเบียบไม่เข้มงวดเท่าในชั้นเรียน ผู้เรียนกับผู้สอนคนเดียวกันมากกว่า

จากสิ่งเร้าหลาย ๆ อย่าง กิจกรรมการเรียนการสอนของค่ายพักแรมดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้นักเรียนมีการเรียนการสอนที่มีต่อความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง ค่ายพักแรมดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เรียนในห้องเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนิดา วิบูลย์เกียรติ รุจิมา ขางโม อุบลวรรณ ภวดานันท์ และจุไร วงศ์กรพุม ที่ ได้ศึกษา การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ราชบุรี นครราชสีมา และพระนครศรีอยุธยา ความสำคัญ ซึ่งตรงกับผลการศึกษาค้นคว้านี้ ความสมบูรณ์ฐานหัวข้อ 1.1, 1.2, และ 1.3

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม ภายหลังการทดลองแล้ว ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อนำมาเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าวิธีควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเพิ่มมากขึ้น และรู้อย่างถูกต้อง ทั้งในอดีต ปัจจุบัน ความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งมีผลทำให้เกิดพัฒนาทัศนคติในทางที่ดีขึ้น ซึ่ง แมก กวาย (Mc Guire, 1969 : 155) กล่าวว่า ทัศนคติจะพัฒนาขึ้นได้ ถ้าได้รับการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับ และการจะทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ก็โดยวิธีการชี้แจง อภิปราย เพื่อให้เด็กเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง (กาญจนา คำสุวรรณ 2522 : 240) การจัดให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการจัดประสบการณ์ให้เด็กโดยการกระทำ ซึ่งจากผลการทดลองพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการ

การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทั้งสองมีความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม และมากกว่าวิธีควบคุม แสดงว่า การมีความรู้เพิ่มขึ้นทำให้เด็กมีทัศนคติต่อความรู้นั้น เพิ่มขึ้นถึงผลการศึกษาของ จรัญ สวัสดิ์ถาวร (จรัญ สวัสดิ์ถาวร 2520 : 60) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์พบว่า ทัศนคติทางวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภาพร เมษรักนวันธิ (นภาพร เมษรักนวันธิ 2515 : 78) ที่ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติพบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีนิสัยและทัศนคติทางการเรียนดีกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สอดคล้องผลงานวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทั้งสองกลุ่มนั้น นอกจากมีความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าวิธีควบคุมแล้วยังมีทัศนคติต่อวัฒนธรรมดีกว่าวิธีควบคุมตรงตามสมมุติฐานข้อ 2.1 - 2.2

สำหรับผลการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดทั้งสองกลุ่ม คือวิธีการถ่ายทอดแบบอยู่ค่ายพักแรมกับวิธีสอนในห้องเรียน ปรากฏว่า กลุ่มวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมมีทัศนคติอมรดกทางวัฒนธรรมดีกว่ากลุ่มวิธีสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 2.3 ทั้งนี้เพราะการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมแบบอยู่ค่ายพักแรมนั้น บรรยายกาศในระหว่างการเรียนการสอนเป็นแบบสนุกสนาน เป็นกันเอง ทำให้เด็กกล้าซักถามเมื่อมีปัญหามากกว่ากลุ่มในห้องเรียน กิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดให้กลุ่มตัวอย่างแบบอยู่ค่ายพักแรมมีหลายอย่างที่จะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพกว่ากลุ่มตัวอย่างในห้องเรียน การสาธิต ซึ่งวนิช บรรจง (วนิช บรรจง 2516 : 179) อธิบายว่า การสาธิตเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจ การตั้งปัญหาและการตอบคำถามจะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดี ทั้งขั้นตอนของการทำ ผลงานที่ทำไปแล้ว และประโยชน์ของผลงานที่ผลิตได้รับทั้งทางตรง ทางอ้อม ทำให้เด็กเห็นคุณค่าและประโยชน์ของงาน นับเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อผลงานนั้นได้อย่างดี กิจกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยให้เด็กที่เขาร่วมมีทัศนคติดีขึ้น คือ การศึกษานอกสถานที่ ที่

Beranis ศึกษา พบว่า กิจกรรมที่นักเรียนสนใจมาก คือ กิจกรรมการทัศนศึกษา

และการอยู่ค่ายพักแรม กิจกรรมเหล่านี้ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติต่อ
 ฤดูกาลดีขึ้น บรินเลย์ (จรินทร์ ชานันรัตน์ 2519 : 64 - 65 อ้างอิงมาจาก
 Brindley) ที่พบว่า การเรียนหาความรู้ทักษะต่าง ๆ จากสถานที่นอกเมือง จะ
 ช่วยพัฒนาทัศนคติในทางรอบ ๆ กว้าง และกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างได้นำความรู้ที่ได้รับ
 การถ่ายทอดมาประยุกต์ กิจกรรมนี้ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์โดยตรง ได้ทดลอง
 กระทำ ซึ่ง สุภาพ วาศเขียน (สุภาพ วาศเขียน 2522 : 150) การสอนที่ดี
 จะต้องสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นรากฐานทำให้
 ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตัวเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงความคิดหรือทัศนคติ

จากที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นการสนับสนุนผลงานวิจัยครั้งนี้ ที่นำไปตามสมมุติฐาน
 ในข้อ 2.3 ที่ว่า วิธีการสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมทำให้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อมรดก
 ทางวัฒนธรรมดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และ
 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนิกา วิญญูเกียรติ ฐิติมา ช่างไม้ อุดลวรรณ
 ภวภานนท์ และจุไร รังสิกรพุม ที่ศึกษาเรื่องการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม
 ทองถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ราชบุรี นครราชสีมา และอยุธยาตามลำดับ ที่พบว่า
 วิธีการสอนในห้องเรียน และวิธีการสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม ทำให้กลุ่มตัวอย่างต่าง
 มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่นดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดทั้ง
 สองวิธี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการ
 การถ่ายทอดด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม มีทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมทองถิ่น
 ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน สอดคล้องกับผลการ
 ศึกษาครั้งนี้ ตามสมมุติฐานทั้งข้อ 2.1, 2.2, และ 2.3

ข้อเสนอแนะ

1. ทางการศึกษา

1.1 หลักสูตรวัฒนธรรมที่สอนในโรงเรียนเน้นการเน้นวัฒนธรรมของ
 ทองถิ่นเป็นพิเศษ เพราะเป็นวัฒนธรรมที่เด็กใกล้ชิดอยู่แล้ว ถ้ามีโอกาสให้เด็กได้
 รับประสบการณ์ตรงเรื่องนี้เลย จะทำให้เด็กเห็นคุณค่าของงานที่บรรพบุรุษสร้างสม
 กันมาดีขึ้น

1.2 ครู อาจารย์ บุคลากร ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องเห็นความสำคัญของบรรทัดฐานธรรมท้องถิ่น จะทำให้การถ่ายทอดบรรทัดฐานธรรมโดดเด่น ทั้งใน ความรู้ และทัศนคติ

1.3 ควรมีการ เชิญวิทยากร ที่เชี่ยวชาญวัฒนธรรมท้องถิ่นและสามารถบรรยายหรือสาธิต ก็จะทำให้ประโยชน์แก่ทุกฝ่าย คือ ครูสอน นักเรียน และวิทยากรเอง เพราะเท่าที่เชิญวิทยากร มีความรู้ลึกซึ้งที่ได้โอกาสเผยแพร่ความรู้ของตน และรู้สึกยินดีที่มีผู้ให้ความสนใจ เรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.4 วิธีการถ่ายทอดบรรทัดฐานวัฒนธรรมนั้น ทางวิชาที่สามารถบอกแทรกในวิชาสามัญได้ และมีหลายเรื่องที่ต้องโรยตัวแทรก ทั้งนี้แล้วแต่ครูสอนจะพิจารณาว่าวิธีสอนที่เหมาะสม แต่ทั้งนี้ควร เป็นวิธีที่เด็กได้ร่วมกิจกรรมด้วย

1.5 ควรมีโครงการให้เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน เช่นการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการบูรณะปฏิสังขรณ์ ภายในความสามารถของเด็ก หรือการสืบทอดศิลปะต่าง ๆ ในชุมชนระแวกจังหวัด (โรงเรียน) เป็นการศึกษาค้นคว้าเองได้ โดยไม่มีกิจกรรมอื่น ๆ แทรก เด็กจะได้ไม่เบื่อ

2. างงานวิจัย

2.1 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติต่อบรรทัดฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.2 การศึกษาวิธีการถ่ายทอดบรรทัดฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวิธีสอนแบบอื่น ๆ เช่น กลุ่มสัมพันธ์

2.3 ใช้วิธีสอนแบบบอกเล่าแทรกนี้ ไปทดลองกับวิชาอื่น ๆ

3. ข้อเสนอแนะทั่วไป

3.1 ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด ถ้ามีโครงการที่ให้นักเรียนทุก

ระดับเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและทั่วไป เป็นประจำทุก 1 เดือน หรือเดือนละครั้ง จะช่วยให้เด็กที่สนใจในวัฒนธรรมได้เข้าร่วมกิจกรรมต่อเนื่องกันไป การอนุรักษ์วัฒนธรรมจะโดยดลิตขึ้น

3.2 โบราณสถานขนาดใหญ่ ควรมีแผนผังและคำบรรยายจุดสำคัญ เพื่อสะดวกแก่ผู้เข้าชม ว่าควรจะไปชมอะไร ที่ไหนบ้าง และถ้ามักมีโอกาสให้ เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไปมีโอกาสเป็นมัคคุเทศก์นำชม ก็จะให้ประโยชน์ทั้ง ผู้ชมและผู้เข้าชม (หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครูแล้ว)

3.3 งานฝีมือบางอย่างของชาวบ้าน ถ้าได้รับการส่งเสริมจาก ทางราชการ เช่น การช่วยจัดตั้งเป็นสหกรณ์ เป็นต้น ก็จะมีส่วนในการรักษาระดับ ราคาหรือการประกันราคาของงานฝีมือ ซึ่งก็ทำให้มีผลต่อการรักษางานฝีมือ และ รูปแบบใดก็ตาม และยังช่วยอนุรักษ์ศิลปในการทำงานฝีมือของชาวบ้าน กับช่วยให้ เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

3.4 ผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาและการ อนุรักษ์วัฒนธรรม สามารถนำไปใช้ เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการส่งเสริม แผนแผนวัฒนธรรมของจังหวัดต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาวรัมย์ จิตวิทยาเบื้องต้น การเวก 2521
2521, 408 หน้า
- คณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรมแห่งชาติ แนวนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติเอกสารการ
ประชุมพิจารณาแนวนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ เชื้อนกกรีนกรีนทร์ จังหวัดกาญจนบุรี
13 - 15 กรกฎาคม 2521, 43 หน้า
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "การศึกษาเกี่ยวกับการติดต่อและการเสริมสร้างวัฒนธรรม"
วัฒนธรรมไทย 2,3 - 18 กุมภาพันธ์ 2521
- เจริญ สวัสดิ์ถาวร ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 3 วิทยานิพนธ์
ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 67 หน้า อุดสาเนา
- เจริญ มีชนอน ทัศนคติของนักศึกษาแพทย์ต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขในชนบท
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2510, 144 หน้า อุดสาเนา
- จรินทร์ ชานันต์น การจัดค่ายพักแรม บางสะแกการพิมพ์ 2513, 254 หน้า
- จุไร รังสิกรรพุม การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ กศ.บ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2523, 56 หน้า อุดสาเนา
- จุไร สุทธิศรีตั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมนอกโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2508, 99 หน้า อุดสาเนา
- จิรพันธ์ เขมะสุวรรณ การใช้ประโยชน์สไลด์ เทปเสียงในการสอนวิชาสุขศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 56 หน้า
อุดสาเนา
- เจตนา นาควัชร "การศึกษาเกี่ยวกับการติดต่อและการเสริมสร้างวัฒนธรรม" วัฒนธรรม
ไทย 1 : 5 - 12 มกราคม 2521

ฉัตรนภา พรพมา การศึกษาวิธีสอนคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษา โดยใช้สถานการณ์จำลองของนักศึกษาวิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ เน้นพื้นฐานทางคำนวณและพีชคณิต
วิทยานิพนธ์ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2521, 250 หน้า
 อุดรธานี

เจดีย์ว บุรีภักดิ์ "ทัศนคติกับการพัฒนาสังคม" การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทาง
สังคมศึกษาสัมพันธ์ 2517 47 หน้า

ชนิกา วัชรูณเกียรติ การทดลองการถ่ายทอดคัมภีร์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่วัยรุ่น
จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน-
 มิตร 2523, 55 หน้า อุดรธานี

จิตติมา ช่างไม้ การทดลองการถ่ายทอดคัมภีร์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น
จังหวัดราชบุรี วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2523, 49 หน้า อุดรธานี

เคโซ สอนานนท์ ปทานุกรมจิตวิทยา โอเคียนสโตร 2512, 394 หน้า

ณรงค์ เทียมเมฆ ทัศนคติต่ออาชีพครูและความต้องการด้านกิจกรรมนักเรียนชาวเขา
วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
 วิโรฒ ประสานมิตร 2520, 77 หน้า อุดรธานี

ธรรมรส โชติบุญชู มนุษยสัมพันธ์ พิศเนศ 2519, 410 หน้า

นภาพร เมฆรักษาวณิช ความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยในการเรียนทัศนคติในการเรียน
กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514,
 81 หน้า อุดรธานี

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ทัศนคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย
ไทยวัฒนาพานิช 2520, 143 หน้า

ประเทิน มหาจันทร์ "การศึกษากับการพัฒนาสังคม" รวมบทความทางวิชาการ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน 2523, 230 หน้า

ประคินธุ์ มัชฌิมา สังคมวิทยานวนท์ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2522,
250 หน้า

ประวัน ชัยธีรานนท์ ทัศนคติของประชาชนต่อการชำระอาชญากรรม ศึกษาเฉพาะ
กรณีหมู่บ้านท่าไทร ตำบลท่าไทร อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2513, 177 หน้า อัดสำเนา

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน ภาษากับวัฒนธรรม ไทยวัฒนาพานิช 2518, 150 หน้า

ประสิทธิ์ จำปา "การบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรม" เอกสารฉบับพิเศษ เนื่องในงาน
นิทรรศการวัฒนธรรมพื้นเมืองภาคใต้ 4 - 6 สิงหาคม 2520 4 หน้า ไม่ครบ
หน้า

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน ภาษากับวัฒนธรรม ไทยวัฒนาพานิช 2518, 150 หน้า

มัจฉาจิตต์ อธิคมนันท์ การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2520, 136 หน้า

มะออบ โปษะภุชณะ และคนอื่น ๆ เพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่นของ
เด็กภาคกลาง 16 จังหวัด งานวิจัยของคณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2520, 235 หน้า

"พระบรมราชาโชวาท" วารสารเพ็ญฟ้า ปีที่ 10 ฉบับภาคเรียนหลัง 2521

ยุทธวีรวิทย์ วณิชยจินดา ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
กับผลสำเร็จในการเรียนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยม วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลง-
กรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 129 หน้า อัดสำเนา

ยุพิน พิพิธกุล การสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพฯการพิมพ์ 2519,
230 หน้า

ลีนา ผู้พิพัฒน์พงศ์ สมุนไพรไทยคอน 1 นวัตกรรมคาการพิมพ์ 2522, 176 หน้า

ดิ้นจี ใจงาม ให้ลิมภามณ์ เพลงปรบไก่ ที่ตำบลสระกะเทียม อำเภอเมือง
จังหวัดนครปฐม

- ลวัน สายยศ "ความเชื่อมั่นแบบต่าง ๆ" วารสารการวัดผลการศึกษา 2 : 81 - 94 กันยายน - ธันวาคม 2522
- วณิช บรรจง วิชาการศึกษาลึกการสอบ กรุงเทพมหานครพิมพ์ 2516, 332 หน้า
- วรุณี สุรสิทธิ์ และคนอื่น ๆ การศึกษาทัศนคติและความต้องการของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนวิชาผู้ศึกษา 2521, 80 หน้า
- วิจิตร วาฬการ, หลวง "วัฒนธรรมสุโขทัย" วิจิตรวาทการอนุสรณ์เล่ม 2 พระนคร 2505, 65 หน้า
- วิทย์ พัฒกันเงิน "วัฒนธรรมที่รัก" วัฒนธรรมไทย 5 : 29 - 31 พฤษภาคม 2519
- ลมบูรณ์ แก่นตะเคียน การประเมินคุณค่าสิ่งพิมพ์เพื่อการวิจัยด้านชนบธรรมเนียมประเพณีไทย หน่วยงานนิเทศน์ กรมการฝึกหัดครู 2519, 310 หน้า
- สมจิต ชนสุภาณจน์ วิชาชุดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ตอน 3 จิตวิทยาองค์การคำคุณสุภา 2505, 207 หน้า
- สมภพ ภิมย์ บ้านไทยภาคกลาง โรงพิมพ์สุภา 2519, 235 หน้า
- สมสรร วงษ์น้อย เอกสารประกอบการสอนวิชาวิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2521, 89 หน้า
- สุภาพ วาฬเขียน ท่าย่างไรในชีวิตนักศึกษาครูจึงจะสอนได้ดี ไทยวัฒนาพานิช 2520, 198 หน้า
- สุรัชย์ ประเสริฐสรวย ประสิทธิภาพของการศึกษานอกสถานที่ ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลาย วิทยานิพนธ์ ค.ม.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 65 หน้า อัดสำเนา
- อนันต์ ศรีโสภะ สถิติเบื้องต้น ไทยวัฒนาพานิช 2521, 396 หน้า
- อนุমানราชชน, พระยา วัฒนธรรม บรรณาการ 2515, 295 หน้า
- อังกณ สายยศ วิธีวิจัยทางการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ม.ป.ป., 265 หน้า
- อาจร ภูเวทาสัน ปัญหาตามจังหวัดภาคใต้ ดวงมด 2519

อานนท์ อากาณิม สังคมวัฒนธรรมและประเทศไทย มหาวิทยาลัย 2519, 146 หน้า
 อุนลวรวิภา ภะระกานันท์ การทดลองการฉายทอดอารมณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นใน
จังหวัดนครราชสีมา ปริญญาโท อก.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
 2523, 52 หน้า อัสสัมชัญ

Allen, Layman E., Allen W. and James C. Miller. "Programed Games
 and the Learning of Problem Solving Skill : The WFF'N PRODF
 Example", The Journal of Educational Research. 60 : 22-26
 September, 1966.

Beranis, Theodore Andrew. "A Study of the Effect of A 45 - 15
 Continuous School Year Experience on Student Vocation
 Activities and Attitude, "Dissertation Abstracts. 35 1892-A,
 October, 1974.

Bogardes, F.S. Foundamental of Social Psychology. 2nd ed.,
 New York, Centary 1931. p. 62

Linguist, E.F. Design and Analysis of Experiments in Psychology
 and Education. Boston, Houghton Mifflin Co., 1953. 393p.

Theodore M New Comb, Ralph H Turner and Philip E Convers,
Social Psychology New York; Holt, Richart and Winstong Inc
 1965 p 43 - 44

William J. McGuire. "The Nature of Attitude and Attitude Change;
The Handbook of Social Psychology. Edited by Gardner Lindzey
 (2 nd ed) Vol,s) Massachusetts : Addison Wesley, 1969. pp 155-6

חברת חרות

ภาคผนวก ก

๒
การวางกำหนดหน้าหลักเนื้อหาและข้อสอบ ๒

ตาราง กำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
1. คำนศึลปะ					
1.1 สถาปัตยกรรม	1	4	4		ข้อสอบความรู้
1.1.1 เรือนทึบขวัณ					21, 22, 23, 24
1. จุดมุ่งหมายของ ออกแบบ เรือนไทย				1. เด็กสามารถ บอกจุดมุ่ง หมายของการ ออกแบบ เรือน ไทยได้	<u>แบบสอบถาม</u> <u>วิทัศนคติ</u> 21, 22, 23, 24
2. ลักษณะของ เรือน ไทย				2. เด็กสามารถ บอกลักษณะ ของ เรือน ไทยได้	
3. ประเภทของ เรือน				3. เด็กสามารถ บอกประเภท ของ เรือนไทยได้	
4. คุณค่าของ เรือน ไทย				4. เด็กสามารถ บอกคุณค่า ที่มีใน เรือน ไทยได้	

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง	จำนวน แบบทดสอบ	จำนวน แบบสอบถาม	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
1.2 ประติมากรรม 1.2.1 พระราช โรจนฤทธิ์ - ประวัติความเป็น มาของพระราช- โรจนฤทธิ์ - รูปแบบเด่น ของ พระราชโรจนฤทธิ์	1	4	4	1. เด็กบอกได้ ว่าประติมา กรรมในทอง ถิ่นสำคัญคือ อะไร อยู่ใน ไหน มีลักษณะ สำคัญของอะไร	<u>ข้อสอบความรู้</u> 9, 14, 15, 16 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> 25, 26, 27, 28
1.3 วรรณกรรม พื้นบ้าน 1.3.1 นิทานพื้นบ้าน 1. จุดมุ่งหมายของ การเล่านิทาน 2. ลักษณะนิทาน 3. คุณค่าที่แฝงใน นิทาน	1	4	4	1. เด็กสามารถ บอกจุดมุ่งหมาย ของการเล่านิทาน ได้ 2. เด็กสามารถ บอกลักษณะของ นิทานได้ 3. เด็กบอกคุณ ค่าที่แฝงในนิทาน ได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> 29, 30, 31, 32 <u>ข้อควมว้ทัศนคติ</u> 36, 37, 38, 39

ตารางกำหนดหน้าหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
4. ตัวอย่างนิทาน พระยาภมรประยาพาน - ท้าวแสนปม 1.3.2 เพลงกล่อม เด็ก	1	4	4	4. เด็กสามารถ เล่านิทานพื้นบ้าน ได้	
1. จุดมุ่งหมายของ การร้องเพลง				1. เด็กสามารถ บอกจุดมุ่งหมาย ของการร้องเพลง ได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> 37, 38, 39, 40 <u>แบบสอบถามวัด</u>
2. ลักษณะเนื้อเพลง				2. เด็กสามารถ บอกลักษณะของ เพลงกล่อมเด็ก ได้	<u>ทัศนคติ</u> 36, 37, 38, 39
3. วิเคราะห์คุณค่า ของเพลง				3. เด็กสามารถ วิเคราะห์คุณค่า ของเพลงได้ อย่างน้อย 2 ข้อ	

ตารางนำหลักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
1.3.3 ปรัชญาคำ นาย	30	2	2	1. เด็กสามารถ บอกจุดมุ่งหมาย ของการ เสนอ ปรัชญาได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> 41, 42 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> 34, 35
2. ตัวอย่างปรัชญา				2. เด็กสามารถ หาปรัชญาได้ อย่างน้อย 5 คำ	
3. ประโยชน์ของ ปรัชญา				3. นักเรียนบอก คุณค่าที่ได้รับจาก ปรัชญาที่หาได้	
2. สาขามนุษยศาสตร์					
2.1 ประวัติการ บวช	1	4	4	1. เด็กสามารถ บอกความหมาย ของการบวชได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> 25, 26, 27, 28 <u>แบบสอบถามทัศนคติ</u> 1, 2, 3, 4

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	จำนวน ข้อทดสอบ ความรู้	จำนวนแบบ สอบถาม ทัศนคติ	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
2. จุดมุ่งหมายของการ บวช				2. เกิดบอกจุดมุ่ง หมายของการบวช ได้	
3. พิธีการบวช				3. เกิดสามารถ บรรยายพิธีการ บวชได้	
4. คุณค่าของประเพณี				4. เกิดสามารถ บอกคุณค่าของประ เพณีได้	
2.2 ประวัติศาสตร์					
- ประวัติและสภาพ ปัจจุบันของนครปฐม	1	4	4	1. เกิดสามารถ เล่าประวัติความ เป็นมาและสภาพ ปัจจุบันของจังหวัด นครปฐมได้	ข้อสอบความรู ข้อที่ 1, 2, 3, 4 แบบสอบถาม ทัศนคติ 15, 17, 18, 20

ตารางกำหนดน้ำหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง	จำนวน แบบทดสอบ	จำนวน แบบสอบถาม	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
- โบราณสถานและวัตถุ วัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระเมรุ วัดพระประโทนเจดีย์	2	8	9	1. เด็กสามารถเล่าประวัติของแต่ละวัดได้ 2. เด็กสามารถบอกความหมายสมัยของโบราณวัตถุได้	ข้อสอบความรู้ 10, 11, 12, 13 17, 18, 19, 20 แบบสอบถาม ทักษะ 5, 6, 7, 8, 9 10, 11, 12
- สถานที่ที่น่าสนใจ พระราชวังสนามจันทร์	1	4	4	1. เด็กบอกความเป็นมาของพระราชวังนี้ได้ 2. เด็กสามารถบอกลักษณะของพระที่นั่ง	ข้อสอบความรู้ 5, 6, 7, 8 แบบสอบถาม ทักษะ 13, 14, 16, 19
3. งานช่างฝีมือ 3.1 ของ การทำตุ๊กตาและ ประติมากรรมเป็นเครื่อง ตกแต่ง	1.30	6	6	1. เด็กสามารถบอกที่ทำได้ 2. เด็กสามารถบอกขั้นตอนของการทำตุ๊กตาได้	ข้อสอบความรู้ 43, 44, 45 46, 47, 48 แบบสอบถาม ทักษะ

ตารางกำหนดหน้าหนักเนื้อหาและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง	จำนวน แบบทดสอบ	จำนวน แบบสอบตาม	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
				3. เด็กสามารถ บอกแหล่งวัตถุดิบ และตลาดได้	40, 41, 42 43, 44, 45
				4. เด็กสามารถ บอกคุณค่า คุณ ประโยชน์ของงาน ทั้งสองนี้ได้	
4. <u>ภาษาที่ฟังและฟัง</u> บันทึกการ	1.30	6	6	1. เด็กสามารถ บอกจุดมุ่งหมายของ เกมส์ โอกาสที่จะ เล่นเกมส์ แต่ละ เกมส์ได้	<u>ข้อสอบความรู้</u> 56, 57, 58 59, 60, 61 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u>
4.1 การเล่นเกม วิ่งวิ่ง แข่ง				2. เด็กสามารถ บอกวิธีการ เล่นได้	45, 46, 47 48, 49, 50
1. จุดมุ่งหมายของการ เล่น				3. เด็กสามารถ บอกสิ่งที่ได้จากการ เล่นเกมได้	
2. วิธีการ เล่นและ โอกาสเล่น					
3. ประโยชน์ที่ได้จาก การเล่น					

การวางแผนหน้าหนังสือและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง	จำนวน แบบทดสอบ	จำนวน แบบสอบถาม	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
4.2 เพลงพื้นบ้าน เพลงปربโก - ที่มาของ เพลง - จุดมุ่งหมายของการ เล่น - วิธีเล่น		4	4	1. เด็กสามารถบอก แหล่งที่มาของ เพลง โค 2. เด็กบอกจุดมุ่ง หมายโอกาสของการ เล่นโค 3. เด็กบอกวิธีการ เล่นโค 4. เด็กบอกคุณประ โยชน์ของการ เล่นโค	<u>ข้อสอบความรู้</u> 33, 34, 35, 36 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> 51, 52, 53 54
5. สาขาคหกรรมศิลป์ 5.1 ขาวหลาม	1	4	4	1. เด็กสามารถบอก ขั้นตอนของการทำโค 2. เด็กสามารถบอก วิธีการ คุณสมบัติของ ขาวหลามอร่อย 3. เด็กเกิดความรู้ สีกว่าเป็นอาหารที่กิน ทั่วไปรู้จัก	<u>ข้อสอบความรู้</u> 52, 53, 54 55 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> 57, 58, 59 60

การวางแผนหน้าหนังสือและข้อสอบ

เนื้อเรื่อง	จำนวน ชั่วโมง	จำนวน แบบทดสอบ	จำนวน แบบ สอบถาม	จุดมุ่งหมาย	ข้อสอบ
สมุนไพรรักษาโรค - พริกไทย - กระเทียม ฯลฯ	1	2	2	1. เด็กสามารถบอก คุณภาพและวิธีการใช้ ได้ 3. ให้เด็กบอกคุณค่า ของสมุนไพรรักษาโรค	<u>ข้อสอบความรู้</u> 49, 50, 51 <u>แบบสอบถาม</u> <u>ทัศนคติ</u> 55, 56

ภาคผนวก ข

- แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ในบริบททางวัฒนธรรมของนิสิตจังหวัดนครปฐม
- การความยากง่าย และคำถามจำแนกของแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ
- แบบสอบถามวัดทัศนคติของบริบททางวัฒนธรรมของนิสิตจังหวัดนครปฐม
- คำถามจำแนก วิเคราะห์ความยากง่ายของแบบทดสอบวัดทัศนคติ

แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

คำชี้แจงในการตอบแบบทดสอบ

แบบทดสอบฉบับนี้ต้องการถามความรู้ความเข้าใจทั่วไป ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม โดยให้นักเรียนอ่านแล้ว เลือกตอบข้อที่ถูกต้อง ผลคะแนนของการทดสอบฉบับนี้ จะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการ เรียนของนักเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ขอขอบพระคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบทดสอบ

วิธีตอบแบบทดสอบ

ให้เขียนเครื่องหมาย X บนตัวอักษร ก. หรือ ข. หรือ ค. หรือในกระขาคำตอบที่ตรงกับคำตอบที่ถูกต้องที่สุด เพียงขอละคำตอบเดียว

ตัวอย่าง

ในจังหวัดนครปฐม อาชีพเกษตรส่วนใหญ่ ได้แก่อะไร ?

- ก. การทำนา
- ข. การทำไร่อ้อย
- ค. การทำสวนผลไม้
- ง. การเลี้ยงสัตว์

๐. องค์พระปฐมเจดีย์ สร้างในสมัยใด ?
- สุวรรณภูมิ
 - ทวารวดี
 - สุโขทัย
 - อยุธยา
๐. เรือไทยหลังใด มีทรวดทรงงามที่สุดในภาคกลาง ?
- เรือนทับขวัญ
 - บ้านของหมอมราชวงศ์คฤหรั
 - คุมขุนแผน
 - เรือนทน ในรัชกาลที่ 5
๐. เพลง "ปรบไก" ยังมีเล่นกันที่ไหน ?
- คอนคม
 - สระกระเทียม
 - โพรงมะเคือ
 - กำแพงแสน
๐. เครื่องจักสานแต่ละท้องถิ่น จะต่างกันตรงไหน ?
- ลักษณะการใช้สอย
 - ความนิยมของแต่ละท้องถิ่น
 - ความประณีตในการทำ
 - ลวดลายที่ประณีต
๐. ปริศนาคำทาย เป็นของเล่นของใคร ?
- หนุ่มกับสาว
 - เด็กกับเด็ก
 - ผู้ใหญ่กับเด็ก
 - เล่นโดยไม่จำกัดเพศและวัย

หมายเหตุ

ฉบับสมบูรณ์อยู่ที่ภาคจิตวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ตาราง ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ
วัดความรู้ ความเข้าใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม

ข้อที่	p	r	ข้อที่	p	r	ข้อที่	p	r
1	.57	.29	21	.81	.72	41	.75	.48
2	.45	.77	22	.53	.21	42	.62	.65
3	.68	.25	23	.49	.27	43	.39	.23
4	.65	.46	24	.54	.07	44	.27	.34
5	.78	.39	25	.28	.57	45	.35	.66
6	.48	.80	26	.32	.25	46	.60	.22
7	.39	.22	27	.64	.86	47	.81	.72
8	.30	.41	28	.59	.89	48	.75	.45
9	.54	.21	29	.55	.73	49	.58	.70
10	.54	.75	30	.53	.34	50	.54	.21
11	.58	.70	31	.43	.75	51	.39	.23
12	.54	.21	32	.42	.44	52	.49	.42
13	.21	.21	33	.41	.57	53	.49	.42
14	.39	.22	34	.57	.56	54	.72	.80
15	.61	.22	35	.23	.48	55	.72	.50
16	.58	.43	36	.31	.24	56	.61	.50
17	.52	.80	37	.34	.46	57	.62	.65
18	.49	.69	38	.31	.24	58	.68	.84
19	.52	.55	39	.31	.24	59	.44	.63
20	.38	.38	40	.31	.24	60	.72	.80

แบบสอบถามวัดทัศนคติ ต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดนครปฐม

1. คำแนะนำ แบบสอบถามนี้ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด แต่ผู้ตอบแต่ละคนจะตอบแตกต่างกันไปตามความคิดเห็น ความรู้สึก และประสบการณ์เฉพาะตัว ขอให้ท่านอ่านข้อความอย่างช้า ๆ แล้วพิจารณาว่า ท่านเห็นควมนาน้อย จึงเลือกตอบตามความรู้สึกจากใจจริงของท่าน

2. วิธีตอบ ให้ขีดเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่นักเรียน เลือกลงในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

ข้อ 0 วัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนทำให้สังคมของท้องถิ่นดีขึ้น

ข้อ	เห็นควมนาน้อย	เห็นควม	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นควม	ไม่เห็นควมนาน้อย
0	/				

แสดงว่า ผู้ตอบ เห็นควมนาน้อยว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนทำให้สังคมดีขึ้น ในแต่ละข้อโปรดตัดสินใจให้แน่ชัด แล้วขีดเพียงช่องเดียว มิฉะนั้นจะนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้เลย และถ้าไม่เข้าใจคำแนะนำนี้ให้ถามได้

3. แบบสอบถามนี้ ไม่เกี่ยวข้องกับคะแนนประจำภาคของท่านแต่อย่างใด แต่การตอบตามความรู้สึกที่แท้จริงของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้แก่เยาวชนรุ่นต่อไป และยังมีผลในการช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย อันมีคุณค่ายิ่งไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้นจึงขอให้ท่าน ตอบคำถามทุกข้ออย่างจริงจัง

- ๐ ในพระราชวังสนามจันทร์ มีพระที่นั่งบางองค์ชำรุดทรุดโทรมมาก ถ้าท่านมีสิทธิ์จะทำอะไรได้ ท่านจะจัดการรื้อถอนซ่อมแซมให้ดีขึ้นเหมือนเดิม
- ๐ การรื้อฟื้นการเล่นพื้นบ้านมาสอนให้เด็กวัยรุ่นรู้จัก เล่นเป็น ไม่เกิดผลดี เพราะชีวิตในสังคมไทยปัจจุบัน แตกต่างจากสมัยก่อนมาก
- ๐ งานช่างฝีมือ เช่น ช่างสานนั้น ควรเลิกสนับสนุนไปแล้ว เพราะปัจจุบันมีเครื่องใช้ที่ทำด้วยพลาสติกแทนแล้ว ราคาก็ถูกลงกว่า ทั้งในค่านิยมและแรงงาน
- ๐ ควรมีกฎ ระเบียบให้รายละเอียดเกี่ยวกับโบราณวัตถุที่สำคัญ เพื่อให้ความสะอาดแก่ผู้สนใจศึกษา ค้นคว้า เช่น ประวัติ และความสำคัญของพระพุทธรูปศิลาขาว เป็นต้น
- ๐ เกมสับเลงรุ เป็นการเล่นที่ช่วยให้เกิดความสนุกสนาน ทั้งตัวผู้เล่นและผู้ชมก็ได้ที่ไม่แพ้กีฬาสากลในปัจจุบัน

หมายเหตุ ฉบับสมบูรณ์อยู่ที่ภาควิชา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ตาราง ค่าอำนาจจำแนกวิเคราะห์ตามรายข้อ ของแบบสอบถามทัศนคติคอมรกกทาง
วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	2.93	21	5.22	41	5.33
2	2.122	22	4.26	42	2.86
3	2.899	23	2.30	43	2.87
4	2.896	24	2.79	44	2.18
5	1.84	25	3.83	45	5.15
6	2.808	26	4.28	46	6.60
7	2.674	27	2.727	47	3.38
8	4.01	28	3.44	48	3.41
9	2.54	29	4.76	49	7.37
10	6.09	30	2.09	50	2.34
11	3.08	31	2.06	51	6.17
12	3.60	32	4.16	52	5.76
13	5.426	33	3.12	53	4.67
14	5.185	34	3.46	54	2.03
15	2.88	35	4.878	55	3.63
16	3.13	36	2.103	56	3.76
17	3.51	37	2.99	57	2.60
18	4.76	38	2.428	58	3.85
19	3.47	39	2.667	59	2.406
20	3.96	40	2.11	60	4.46

ภาคผนวก ก

โครงการสอนความรู้ไวยากรณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม

โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้อง	กิจกรรมนอก
			– ถ่ายสไลด์ภาพเรือนทึบขวัญไผ่ ปัจจุบัน เทียบกับอดีต แล้วให้เด็ก อภิปรายกับเรื่อง เรือนทึบขวัญไผ่ในแง่ ของคุณค่า ประโยชน์ เช่นหลังคา ของเรือนไทย ช่วยให้อากาศสบาย ได้สะดวกไม่ร้อน	5. อภิปรายว่า นักเรียนเห็น คุณค่าของ เรือน ทึบขวัญไผ่ อย่างไร และจากสภาพ ปัจจุบันนักเรียน มีความรู้สึก อย่างไร สามารถ ช่วยพัฒนา ทางใดได้บ้าง
	1.2 ประติมากรรม			
1	1.2.1 พระร่วง โรจนฤทธิ์	เด็กบอกได้ว่า พระร่วงโรจน ฤทธิ์เป็นประ ติมากรรมสมัยใด มีอะไร เป็น จุดเด่น	– ครูตั้งคำถามว่าพระพุทธรูปที่สวย ที่สุดในจังหวัดเราชื่ออะไร อยู่ที่ ไหน – เมื่อได้คำตอบ ครูอธิบายลักษณะ เด่นของสมัยพระพุทธรูป (ภาพเล็ก ประกอบ) เล่าประวัติของพระ พุทธรูป	1. ครูเริ่มสอน แบบในห้องเรียน จบแล้วนำชมองค์ จริงพระพุทธรูป ซักถาม ปัญหาเกี่ยวกับวิทยา

โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในกาย
	1.3 <u>วรรณกรรมพื้นบ้าน</u>		อภิปราย ถึงว่านักเรียนสามารถทำประโยชน์อะไรได้บ้างงานประติมากรรม ของเราซึ่งยังมีอีกหลายอย่าง	
1	1.3.1 นิทานชาวบ้าน - พระยากร - พระยาพาน - ท้าวแสนแป ฯลฯ	- ให้เด็กบอกความมุ่งหมายของการเล่านิทานได้ - สามารถบอกลักษณะนิทานชาวบ้านได้ - เด็กบอกคุณค่าที่แฝงในนิทานที่เล่าในห้องได้ - เด็กสามารถเล่านิทานพื้นบ้านเหล่านี้ได้	1. ครูเล่านิทานให้เด็กฟังแล้วถามความรู้สึกของเด็ก, นิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นอะไร เราได้อะไรจากนิทานเรื่องนี้ 2. ให้เด็กในห้องเล่านิทาน บ้างแล้วช่วยกันวิเคราะห์คุณค่าของนิทาน และถามถึงที่มาของนิทาน 3. ครู + เด็ก ช่วยกันสรุปว่านิทานพื้นบ้านมีความเป็นมาอย่างไรให้อะไรแก่ผู้ฟังบ้าง, มีลักษณะอย่างไร 4. วิเคราะห์คุณค่าของนิทานว่าควรที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไปหรือไม่ โดยเด็กนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์แสดงความคิดเห็น	เหมือนกัน กิจกรรมการสอนในห้องเรียนแตกต่างกันดูที่หมายเหตุ 3

โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในค่าย
1	1.3.2 เพลงกล่อมเด็ก 1. ความเป็นมาของเพลง 2. เนื้อเพลง 3. ประโยชน์	- ให้เด็กบอกจุดมุ่งหมายของการร้องเพลงกล่อมเด็กได้ - ให้เด็กบอกลักษณะของเพลงกล่อมเด็กได้ - ให้เด็กบอกคุณค่าที่แฝงในเนื้อเพลงแต่ละเพลงได้อย่างน้อย 1 อย่าง	1. เปิดเพลงกล่อมเด็กให้นักเรียนฟังแล้วถามความรู้สึกเมื่อได้รับฟังเพลงนี้ 2. แจกเนื้อเพลงให้เด็กฟังเพลงอีกครั้ง ครูเล่าประวัติ ถิ่นกำเนิด เพลงกล่อมเด็ก ให้ออกเสียงว่า เพลงเหล่านี้มีประโยชน์ อย่างไร แล้วจึงสรุป 3. ช่วยกันวิเคราะห์ เนื้อเพลงที่แจกให้ว่านักเรียนพบอะไรบางอย่างในเนื้อเพลงและมีลักษณะอย่างไร 4. สรุปคุณค่า ประโยชน์ของ เพลงกล่อมเด็ก	กิจกรรมการสอนเหมือนกับกิจกรรมการสอนในห้องเรียนแต่แตกต่างกันที่หมายเหตุดังกล่าว

โครงการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในกาย
	1.3 <u>วรรณกรรมพื้นบ้าน</u>		– อภิปราย ถึงว่านักเรียนสามารถหาประโยชน์อะไรได้จากงานประติมากรรม ของเราซึ่งยังมีอีกหลายอย่าง	
1	1.3.1 นิทานชาวบ้าน – พระยากร – พระยาพาน – ท้าวแสนปม ฯลฯ	– ให้เด็กบอกความมุ่งหมายของการเล่านิทานได้ – สามารถบอกลักษณะนิทานชาวบ้านได้ – เด็กบอกคุณค่าที่แฝงในนิทานที่เล่าในห้องได้ – เด็กสามารถเล่านิทานพื้นบ้านเหล่านี้ได้	1. ครูเล่านิทานให้เด็กฟังแล้วถามความรู้สึกของเด็ก, นิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นอะไร เราได้อะไรจากนิทานเรื่องนี้ 2. ให้เด็กในห้อง เล่านิทาน บางแล้วช่วยกันวิเคราะห์คุณค่าของนิทาน และถามถึงที่มาของนิทาน 3. ครู + เด็ก ช่วยกันสรุปว่านิทานพื้นบ้านมีความเป็นมาอย่างไรให้อะไรแก่ผู้ฟังบ้าง, มีลักษณะอย่างไร 4. วิเคราะห์คุณค่าของนิทานว่าควรที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไปหรือไม่ โดยเด็กนักเรียนช่วยกันวิเคราะห์แสดงความคิดเห็น	เหมือนกัน กิจกรรมการสอนในห้องเรียนแตกต่างกันโดยคตินัย เหตุ 3

โครงการค่ายทอกรม คกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในค่าย
		- บอกกิจกรรมประเพณีบวชได้ - วิเคราะห์คุณค่าของประเพณี	- จุดมุ่งหมายของการบวช - วิธีการบวช+อุปกรณ์การบวช - สิ่งที่ได้จากการบวช 3. กร+เด็กร่วมกันอภิปราย - เรื่องการบวช - คุณค่า-ประโยชน์ที่ได้จากการบวช 4. สรุปเป็นข้อ ๆ จากสิ่งที่เรียนมาบนกระดาน (หมายเหตุ ระหว่างดำเนินการตามข้อ 2 ครูจะแสดงอุปกรณ์การบวชจากของจริง และวิธีการบวชจากภาพสไลด์ พยายามเน้นให้เห็นประโยชน์เน้นให้เกิดเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของคน	

โครงการถ่ายถอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในค่าย
1	2.2 ประวัติ จังหวัดนครปฐม — สภาพทาง ภูมิศาสตร์ — ประวัติจังหวัด นครปฐม — ปัจจุบัน ความ สำคัญของสถานที่ อาชีพใด	— เด็กบอกสภาพ ภูมิศาสตร์ของ จังหวัดอย่าง คร่าว ๆ ได้ — เด็กสามารถ เล่าประวัติ จังหวัดได้อย่าง คร่าว ๆ — เด็กสามารถ เล่าสถานที่สำคัญ สำคัญในจังหวัด ที่ควรรู้จักและ อาชีพของประ ชาชนได้	1. ให้เด็กช่วยกันเล่าสภาพภูมิ ศาสตร์ของจังหวัดนครปฐม โดย ครูจะเพิ่มเติมบางตามที่เห็นควร เช่น 2. การแบ่งการปกครอง สถานที่สำคัญ, สภาพท้องถิ่น อาชีพ 3. ครูเล่าประวัติความเป็นมา ของจังหวัด (จากภาคผนวก) 4. ครูฉายสไลด์สภาพปัจจุบันของ จังหวัดนครปฐม	กิจกรรมการ เรียนการสอน เหมือนการ เรียนในห้อง เรียนแต่ แตกต่างใน หมายเหตุ 3

โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในค่าย
2	2.3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ - วัดพระปฐม - วัดพระเมรุ - วัดพระประโทนโกเจดีย์ - ชุมชนจักร - พระพุทธรูปศิลาขาว	1. บอกประวัติของ โบราณสถานและโบราณวัตถุ 2. บอกความสำคัญของโบราณสถานและโบราณวัตถุในอภิศัก	1. ให้เด็กบอกชื่อโบราณวัตถุโบราณสถานที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเรา 2. ซักถามความรู้ของเด็กเกี่ยวกับโบราณสถานและโบราณวัตถุ บางสถานที่หรือบางชิ้นเด็กไม่ทราบครูจะเล่าอธิบายประกอบรูปภาพ 3. ครูให้เด็กช่วยกันสรุปตามหัวข้อที่ครูให้บนกระดานชั้น ๆ 4. อภิปรายเรื่องที่เรียนแล้วสิ่งที่เหล่านี้มีคุณค่า หรือประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังอย่างไร สมควรจะได้รักษาเอาไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด	1. บอกให้เด็กทราบว่าเราจะไปชมอะไรให้เด็กเตรียมข้อคำถามที่จะไปซักวิทยากรเพื่อจะได้ความรู้รายงานในห้องอีกครั้งตามหัวข้อที่ครูให้ 2. วิทยากรนำชมโบราณสถานและโบราณวัตถุ 3. เด็กช่วยกันสรุปคำตอบ 4. อภิปรายสิ่งที่ได้พบเห็นว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อคนรุ่นหลังอย่างไร

โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในค่าย
1	2.4 สถานการณ์ สนใจพระราช วังสนามจันทร์	-ให้เด็กเล่าประวัติที่มาของพระราชวังสนามจันทร์ -ให้พอสังเขป -ให้บอกชื่อพระราชวังแต่ละพระที่นั่งใดลูกทอง และบอกลักษณะของพระที่นั่งแต่ละองค์ได้	1. ฉายสไลด์พระราชวัง แต่ละองค์ แล้วถามเด็กว่ามีความเกี่ยวข้องกับพระราชวังเหล่านี้อย่างไรบ้าง ตั้งแต่ ผสุวราง, สาเหตุของการสร้าง สร้างเมื่อไร มีลักษณะสำคัญอะไรบ้างที่น่าสนใจ ปัจจุบันใช้ทำอะไร ประโยชน์อะไร 2. วิทยากรอธิบายเพิ่มเติมตอบข้อซักถามของเด็ก 3. อภิปรายกัน เรื่องสภาพปัจจุบันของพระที่นั่งแต่ละองค์ แล้วเราจะช่วยกันทำอะไรให้ พระราชวังเหล่านี้ได้อย่างไร	1. นำชมพระราชวังสนามจันทร์ วิทยากรบรรยายที่มาและลักษณะใช้ สอยความสำคัญของพระที่นั่งแต่ละองค์ โดยก่อนออกเดินทางครูให้นักเรียนทุกคนเตรียมคำถาม อย่างน้อยคนละ 5 หัวข้อเพื่อไปหาคำตอบจากวิทยากร 2. เด็กช่วยกันสรุป ความสำคัญลักษณะ เด่นของแต่ละพระที่นั่ง 3. อภิปรายเรื่อง พระราชวังในสภาพ ปัจจุบันและแสดง ความคิดเห็น

โครงการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในค่าย
1.30	3. <u>สาขาช่าง</u> <u>ฝีมือ</u> 3.1 การสานของ	-นักเรียนสามารถอธิบายขั้นตอนการสานของ ตั้งแต่แหล่งวัตถุดิบ จนกระทั่งถึงตลาดที่ท่าของสง -เด็กทราบประวัติของการใช้เครื่องสาน -เด็กรู้คุณค่าของเครื่องสานประโยชน์ใช้สอย	1. ครูนำของตัวอย่างให้เด็กดู แล้วถามถึงประโยชน์และสถานที่เราหาซื้อกับแหล่งที่ผลิต ถ้าเด็กตอบไม่ได้ครูจะเล่าตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของการใช้เครื่องสานกับคนไทยมีรูปภาพประกอบอยู่ 2. วิทยากรสาธิตการสานของเป็นชั้น ๆ 3. ครูตั้งคำถามปัญหาเรื่องเครื่องสานกับรายได้ เราจะมีวิธีการอย่างไรในการแก้ปัญหาให้เด็กร่วมกันอภิปราย	1. นำชมหมู่บ้านท่าของ วิทยากรอธิบาย สาธิต ขั้นตอนการสาน และปัญหาในการทอและการจำหน่าย 2.1 ครูอธิบายประวัติความเป็นมาของเครื่องจักสาน และแนะนำเครื่องจักสานในจังหวัดของเราที่ทำกัน เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนส่งไปขายต่างประเทศ

โครงการถ่ายทอดชมร คกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในค่าย
	3.2 การทำตุ๊กตา	-ให้เด็กทราบ สถานที่ทำและ ตลาดที่ขาย -ให้เด็กทราบ ลักษณะ, ชนิด, กรรมวิธีการประ ดิษฐ์ประโชชน์ ของการทำตุ๊กตา และเครื่องมือ ตกแต่งนี้	1. ครูนำภาพตุ๊กตา และวัสดุที่ ประดิษฐ์สำเร็จ ที่ใช้ประกอบ เครื่องใช้ให้เด็กชม แล้วถามเด็ก ว่า ทราบแหล่งผลิตของเหล่านี้ หรือไม่ ถ้าไม่ทราบครูจะพาชม โดยชมทางสไลด์ประกอบคำอธิบาย ทั้งแคตกร เวิร์ป ประดิษฐ์ได้รับการ ส่งเสริมจากใคร มีกรรมวิธีการ ผลิตอย่างไร แล้วนำไปใช้สอย ใดอย่างไรบ้าง ประโยชน์ที่ชาว บ้านได้รับจากสิ่งประดิษฐ์เหล่านี้	3. นำปัญหาของชาว ชาวนามาอภิปราย ว่าเราจะช่วยแก้ ปัญหาเหล่านี้ได้ อย่างไรหลังการ นำชมแล้ว 1. นำชมแหล่งที่ ประดิษฐ์ตุ๊กตา วิทยากรสาธิตการ ประดิษฐ์แต่ละชิ้น แล้วตอบคำถาม เด็กโดยมีหัวข้อ หลักที่ครูกับเด็ก ช่วยกันตั้งก่อน ออกเดินทาง

โครงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมนอกห้องเรียน
1.30	4. สาขากีฬา และนันทนาการ 4.1 การละเล่น การวิ่ง วิ่งคน การ เล่น แขน ลง	-ให้เด็กบอกวิธี การเล่น อุปกรณ์ การเล่น กติกา การเล่น โค -เด็กบอกสิ่งที่ได้ จากการละเล่นนี้ โค	1. ครูแสดงอุปกรณ์การเล่นให้ เด็กดูแล้วถามว่าเด็กรู้จักไหมว่า อุปกรณ์แบบนี้เขาใช้เล่นอะไร 2. ถ้าเด็กไม่ทราบครูอธิบายการ เล่น วิธีการ เล่น ความเป็นมา ของกีฬาพื้นบ้าน โอกาสในการ เล่น	2. อภิปราย เรื่อง การ ประทับ คุกตา การทำเครื่องจัก สานตามที่ได้เห็น ว่ามีคุณค่าควรบอก การส่ง เสริมต่อไป หรือไม่และมีวิธี การ ส่ง เสริมให้ อย่างไร ในฐานะ นักเรียน 1. ครูเล่าความ เป็นมาของ กีฬา พื้นบ้านและ โอกาส ในการ เล่น 1. ครูนำเด็ก ลงสนาม อธิบาย วิธีการ เล่น 2. สาธิตการ ละเล่นให้เด็กดู

โครงการถ่ายทอดบทรศทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมนอกห้องเรียน
			3. ให้เด็กออกมาทำท่าตัว อย่าง 4. อภิปรายเรื่องการละเล่น นี้ให้ประโยชน์อะไรบ้าง	3. เมื่อเข้าใจ แล้วให้เด็กลงมือ แข่งขันกันในสนาม เลย 4. อภิปรายเรื่อง ประโยชน์ของการ ละเล่นเท่าที่นัก- เรียนประสบมา
	4.2 เพลงพื้นบ้าน - เพลงปรบไก่ 1. ประวัติความเป็นมาของ เพลง 2. ลักษณะและวิธีการ การเล่นเพลง 3. เครื่องดนตรี ที่ใช้	ให้เด็กบอกจุด หมายของการ เล่นเพลงปรบไก่ ได้ - ให้เด็กสามารถ บอกลักษณะและ วิธีการเล่นเพลง ปรบไก่ได้	1. เปิดเพลงพวงมาลัยกับ เพลง ปรบไก่ ให้เด็กฟัง ชักถามเด็กว่า เป็นเพลงประเภทไหน ทั้งสอง เพลง มีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน 2. ครูเล่าประวัติความเป็นมาและ ความสำคัญของ เพลงปรบไก่	กิจกรรมการ เรียน การสอน เหมือนกิจกรรม ในห้องเรียน แตกต่างกันใน หมายเหตุ 3

โครงการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

จำนวน ชั่วโมง ที่สอน	เนื้อเรื่อง	จุดมุ่งหมาย	กิจกรรมในห้องเรียน	กิจกรรมในกาย
		- ให้วิเคราะห์คุณค่าของเพลงไทยอย่างน้อย 1 ข้อ - ให้เด็กรู้จักเพลงปรบไก่	3. เปิดเพลง วิทยากรสาธิตวิธีเล่นให้เด็กร้องตาม (เนื้อเพลงที่ครูแจกให้) และฝึกเล่นควย 4. ช่วยกันวิเคราะห์คุณค่าประโยชน์ของเพลงปรบไก่สำหรับปัจจุบันว่าสมควรจะอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไปหรือไม่	กิจกรรมการเรียงการสอนเหมือนกิจกรรมในห้องเรียน แต่แตกต่างกันในหมายเหตุ ข้อ 3
30	5.2 สมุนไพร	ให้เด็กบอกชื่อสมุนไพร คุณภาพที่ใช้รักษาโรค และวิธีการใช้ไทยอย่างน้อย 4 ชนิด	1. ครูให้เด็กนำสมุนไพรที่รู้จักและมีอยู่เท่าที่จะหาได้ แล้วมาบอกคุณสมบัติ การใช้ในการรักษาโรค และแหล่งที่ปลูก (ครูเองก็เตรียมตัวอย่างสมุนไพรมาควย ในกรณีเด็กมีตัวอย่างมาน้อย) 2. ถ้ามีตัวอย่างมากพอแล้ว ครู เด็กร่วมกันอภิปรายเรื่องคุณประโยชน์ของสมุนไพรในปัจจุบัน ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรรักษาโรค	กิจกรรมการสอนเหมือนการสอนในห้องเรียน แตกต่างกันในหมายเหตุข้อ 3

หมายเหตุ

1. เนื้อเรื่องคู่ที่ ภาคผนวก ง.
2. กิจกรรมการสวนควยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีกิจกรรมเล่นรอบกองไฟเสริมด้วย โดยนำเนื้อเรื่องที่ไฮยอนและมีเกมส์ต่าง ๆ ประกอบด้วย
3. บรรยากาศในการเรียน การสอน ควยวิธีอยู่ค่ายพักแรม ต่างกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ดังนี้.-
 - นักเรียนแฉงกับความสบาย
 - มีการพาทัศนศึกษา ภูเขาจริง การทดลองปฏิบัติ และในระหว่างอยู่บนรถก็มีการสนทนาการ พักผ่อน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ คุ้นเคย เป็นกันเองมากขึ้น
 - ไม่มีการจัดสถานที่เรียนให้เป็นระเบียบ คือ เรียนตรงไหนก็ได้ที่เหมาะสมนอกห้องเรียน
 - นักเรียนมีโอกาสสัมพันธ์เกี่ยวของกัน อยู่รวมกันตลอดเวลา

ภาคผนวก ง

๒
๒
เพื่อหาความรู้นี้ คกต่าง วัฒนธรรมจึงหาวิธีการปฐม

ความรู้พื้นฐานของถิ่นจังหวัดนครปฐม

1. สาขาที่แปะ

1.1 สถาปัตยกรรม เรือนไทย

เรือนไทยมีหลายประเภทด้วยกัน มีรูปแบบเรือนไทยเป็นประเภทต่าง ๆ หลายแบบด้วยกัน ในที่นี้โดยมากเป็นตัวอย่าง 1 แบบ คือ แบบบ้าน

1. เรือนเดี่ยว คือ เรือนสำหรับครอบครัวเล็ก ๆ ประกอบด้วย เรือนนอน 1 หลัง เรือนครัว 1 หลัง โดยมีชานและระเบียงรวม

2. เรือนหมู่ สำหรับครอบครัวขยาย เช่น ลูกแต่งงานแล้ว หรือ โศกแล้วก็แยกนอนต่างหาก เรือนแบบนี้จะค่อย ๆ ต่อเติมเป็นเรือนนอน ไปด้านข้างบาง ด้านหน้าบาง

3. เรือนคหบดี เป็นเรือนหมู่ที่สร้างขึ้นให้มีขนาดใหญ่โตหรูหรา เรือนหมู่คหบดีนี้ ประกอบด้วย

3.1 เรือนนอน ซึ่งเป็นเรือนประธาน ขนาดใหญ่

3.2 เรือนลูก มีขนาดย่อมลงมาจากเรือนประธาน

3.3 เรือนขวาง ใช้เก็บของแห้ง หรือห่อกลาง สำหรับพักผ่อน รับแขก จักงาน ฯลฯ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เรือนโถง

3.4 เรือนครัว

3.5 ชาน มีขนาดกว้างมาก เรือนบางหลังมักนิยมเอา ธรรมชาติเข้ามามีส่วนสัมพันธ์กับบ้าน โดยการปลูกไม้ใหญ่ไว้กลางชาน เช่น ต้นจำปี เป็นต้น

3.6 หอนก สำหรับเลี้ยงนก อาเจ้าของบ้านนิยม

ลักษณะของเรือนไทย พอจะสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. เรือนไทยจะเป็นเรือนที่ยกไถ่สูง สูงจากพื้นดินประมาณหนึ่งเมตร การยกไถ่สูงนี้ มีระดัลดหลั่นกัน เรน ระหว่างชานกับเรือน หรือชานล่างกับชานบน การลดระดับนี้ก็ลดระดับประมาณระดับละ 30 - 40 เซนติเมตร

2. จะมีหลังคาทรงสูง เป็นสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ฐานคานยื่นยาวออก
3. ฐาน ฐานจะกว้าง จะใช้สำหรับพักนอน รับแขก จัดงาน เป็นต้น
4. ฝา จะเป็นฝาประกน หรือฝาตุ๊กตัก บดออกแล่นนำมาประกอบกันใหม่ไ้สะดวก และรวดเร็ว

การออกแบบเรือนไทย ทั้งที่กล่าวมาแล้วนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะภูมิอากาศในประเทศเรา จะเห็นว่าความต่าง ๆ ของบ้านที่ประกอบเข้าด้วยกัน ผู้อยู่อาศัยจะอยู่สบายทุกฤดูกาล จะใกล้เคียงกับความเป็นตัวกันดังนี้

1. การลดระดับชั้นต่าง ๆ ของบ้านจะช่วยให้อากาศถ่ายเทสะดวก บรรยากาศในบ้านก็จะเย็นสบาย และการลดระดับบ้าน จะใช้เป็นเตียงหอยเตาไ้พอดี
2. การยกโคกสูงก็มีประโยชน์ กล่าวคือ
 - 2.1 เพื่อให้ปลอดภัยจากสัตว์มีพิษต่าง ๆ เช่น งู เป็นต้น เพราะประเทศในเขตนี้จะมีสัตว์เลื้อยคลานมีพิษ การยกโคกสูงจะทำให้เราปลอดภัยในเวลานี้
 - 2.2 ป้องกันน้ำท่วม
 - 2.3 โคกนี้ไว้เก็บเครื่องมือในการทำงาน หรือเก็บของไ้
 - 2.4 ไ้เป็นที่พักผ่อนในเวลาว่างวัน หรือไว้ทำงานประเภทอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ห่อเชื้อ ห่อยา ทำข้าว เป็นต้น
 - 2.5 ช่วยให้อากาศถ่ายเทสะดวก ผู้อยู่บนบ้านจะสบายไม่ร้อน
3. หลังคาทรงสูง จะช่วยให้ความเย็นไม่ร้อนในบ้าน แล้วยังไปก่อดวงหลังคาไ้ ในกรณีฝนตกแรง และหลังคาสูงก็จะช่วยไ้ให้ความร่มจากแสงอาทิตย์มาถึงผู้อยู่อาศัยน้อยลง ความสูงของหลังคาช่วยไ้ลดปริมาณไ้สะดวกอีกด้วย
4. ลักษณะของฝาจะเป็นฝาไม้ที่ประกอบกันเป็นคาน การเข้าฝาจะใช้ไม้คอก ไ้ใช้ตะปู จะคอกหรือ ก็ไม่ทำให้ฝาเสีย สะดวกในการโยกย้าย เปลี่ยนแปลงลักษณะของบ้าน และประหยัดเวลาในการปลูกสร้าง รื้อถอน
5. สามารถต่อเติมเพิ่มเติมไ้สะดวก เพราะจะไม่เสียรูปแบบเดิม
6. จะปลูกหันหน้าไปทางทิศใดก็ได้ เพราะรูปแบบของบ้านไม่ว่าจะจัดหัน

หน้าไปทางใด ก็ให้ความหมายคล้ายกัน

เรือนไทยที่เห็นตัวอย่าง เรือนไทยแบบที่สมบูรณ์แบบนั้นได้แก่ เรือนทับขวัญ เรือนทับขวัญเป็น เรือนไทยที่ได้รับการยอมรับกันว่าเป็น เรือนไทยที่มีลักษณะความงามและ ศึกษานสวยงามมาก มีมือการสร้างที่ประณีต และส่วนทุกชิ้นงดงาม ได้รับการยกย่อง จากสถาปนิกในปัจจุบันว่า เรือนหลังนี้ถือเป็นฝีมือครู นับเป็น เรือนไทยภาคกลางที่ งามที่สุด

เรือนทับขวัญนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริ ให้สร้าง เรือนไทยที่ถูกแบบแผน เมื่อเป็นแม่แบบที่ดีของ เรือนไทย จึงโปรดเกล้าให้ พระยาวิเทศกรรมประสิทธิ์ (น้อย กิติยากร) เป็นสถาปนิกในการก่อสร้าง เรือนนี้ โปรดทรงอักษร เป็นบางครั้ง เมื่อเสด็จมาประทับแรมชั่วคราวที่พระราชวังสนามจันทร์

ลักษณะของ เรือนทับขวัญ เป็นเรือนประเภทเรือนกมดี่ มีเรือนประกอบด้วย 4 ก้าน ใต้ถุน เรือนนอน, เรือนลูก, เรือนขวาง, ฐานหน้าคอกวาง เชื่อมต่อกันตลอดทั้ง 4 เรือน มีหอนก ตรงกลางของฐาน เรือนปลูกไม้ใหญ่ เพื่อให้ความร่มรื่นแก่ เรือนทั้ง 4 ความ งามความนิยมของคนไทยสมัยโบราณ คนไทยนิยมปลูกใต้ถุน 4 ก้าน เป็นถนน

ปัจจุบัน เรือนนี้ไคร่ซำๆ ดูทรุดโทรมมากเพราะไม่มีผู้ดูแลอย่างจริงจังจึงมาโดยตลอด จึงเห็นผืนผ้าเสียดาย

ประติมากรรม

ประติมากรรม คืองานศิลปะเกี่ยวกับการปั้นและการแกะสลัก ประติมากรรม หลายอย่างที่สำคัญอยู่ในจังหวัดนครปฐม คือ

พระรางโรจนฤทธิเป็นงานประติมากรรมฝีมือช่างสมัยกรุงสุโขทัย โดยมี นักปราชญ์ทางโบราณคดี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถนอมพิทยาลักษณ์ เป็นผู้ค้นพบและสร้างในสมัยราชวงศ์พระร่วง เจ้าพ่อเมืองสุโขทัยราชธานี ใน พุทธศตวรรษที่ 19 อยู่ใต้ซุ้มจระตึง เป็นประติมากรรมรวมสมัยเกี่ยวกับพระสุรภีพุทธนิมิต พระประธานในพระอุโบสถวัดพิณายก ถอนพระศรีศากยมุนีในวิหารวัดสุทัศน์

กรุง เพ็ญมหานคร ลักษณะของพระพุทธรูปคือ วงพระพักตร์ยาว พระหูเสียม ทรวดทรง
ค่อนข้างอวบ พระอุระนูน ก้นพระบาทอวบ บนพระเมาลีดำพระเกตุมาลาเป็น เปลว
ยาว นิ้วพระหัตถ์พระบาทไม่เสมอกัน จีวรบางแบบติดติดพระอังค (นม) ใน
อิริยาบถประทับยืนบนฐานหล่อบัวคว่ำบัวหงาย ป้ายพระพักตร์สี่ทิศเหนือ พระหัตถ์ซ้าย
ห้อยลงแนบพระวรกาย ยกพระหัตถ์ขวาขึ้น (แบบทั้งนิ้วพระหัตถ์ทั้งหมดยืนข้างบน) ยืนไป
ข้างพระอังคพระอุระ ในปางประธานนถกัมป์ วัชรากองคร์จริงปัจจุบันพระบาทขึ้นไป
จรดพระเกตุมาลาสุดพระรัศมีสูง 17 ศอกกับ 8 นิ้ว (7.50 เมตร ฐาน 91 เซนติเมตร)
มักเรียกกันทั่วไปว่า "ปางห้ามญาติ" ไม่ประจำในวัดใด งดงาม สมพระพุทธรูปลักษณะอย่างนี้

ปางนี้ตามตำนานก่อนหนึ่งในชีวิตประวัติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า สมัย
เมื่อพระองค์ประทับอยู่ ณ ที่โครธาราม ริมฝั่งแม่น้ำโรหิตี ใกล้เมืองกบิลพัสดุ์ พระประยูร
ญาติทั้ง 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายวงศ์ ฝ่ายพระพุทธรูปในกรุงกบิลพัสดุ์ และโกถิยวงศ์ ฝ่ายพระ
มารดาในเทวนคร ได้เกิดพิพาททะเลาะกันด้วยเรื่องผนแดง แยกกันถ่มน้ำเขามา ต่างถือ
พิธีมานะไม่ยอมแก่กัน จวนจะทำสงครามประหัตประหารกัน พระพุทธองค์ได้ทรงทราบ
ด้วยพระญาณ จึงเสด็จไปทรงถามถึงกันเหตุนั้นว่า บ้างก็ความเป็นญาติ อะไรจะมีราคา
กว่ากัน หม่อมพระประยูรญาติถูกทรงตักเตือนด้วยพุทธปฏิภาณว่าจากอันเจียนกัน กลับใจคิด
ตระหนักว่า ความเป็นญาติกันนี้ไม่มีราคามากกว่าน้ำมากมาดโก จึงใจเลิกทะเลาะกัน
และอยู่รวมกันด้วยความร่มเย็น เป็นสุขแต่นั้นมา ฉะนั้น พุทธนามกษัตริย์ทั่วไปจึง เรียก
พระปางนี้กันว่า "พระห้ามญาติ"

ประวัติความเป็นมาของพระร่วงโรจนฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปปฏิมา (พระร่วง-
โรจนฤทธิ์) ซึ่งประติมากรรมอยู่ที่พระวิหารลาเฮอร์ แห่งพระบรมเจดีย์นั้น เดิมเมื่อครั้ง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมราช เสด็จ
ประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนือใน พ.ศ. 2451 ได้ทอดพระเนตรพระพุทธรูปโบราณเป็น
อันมาก มีพระพุทธรูปองค์หนึ่งคือเมืองศรีสัตนาคนหุต โบราณราชธานี กอมนวพระดิษณะ
งามเป็นที่ทรงพระราชหฤทัยแก่ชารุมาก ยังคงเหลืออยู่แต่พระเศียร พระหัตถ์และ
พระบาท ซึ่งสันนิษฐานได้เห็นว่า เป็นพระพุทธรูปยืนห้ามญาติ จึงโปรดเกล้าฯ ให้
เชิญลงมากรุงเทพฯ แล้วให้ช่างปั้นสถาปนาขึ้นใหม่บริบูรณ์เต็มพระองค์ เมื่อการตำ

เสร็จเป็นต้นจะเพื่องหล่อไคแล้ว จึงโปรดเกล้า ฯ ให้จัดการพระราชพิธีสถาปนา
พระพุทธรูปองค์นั้น ณ วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2456 ตรงกับวันมาฆะมาสขีณาสง
และเฉลิมพระชนมพรรษา ที่วัดพระเชตุพน ฯ เมื่อการหล่อสำเร็จแล้ว มีขนาดสูงแก่
พระบาทถึงพระเกศ 12 ศอก 4 นิ้ว ต้องควมพระลักษณะบริบูรณ์ทุกประการ จึง
โปรดเกล้า ฯ ให้เชิญไปประดิษฐานไว้ยังพระวิหารพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม
ออกจากกรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2457 เจ้าพนักงานจัดการยกแห่
ประกอบเครื่องคณาจนแล้วเสร็จบริบูรณ์ ณ วันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458

ครั้นต่อมา เมื่อเสด็จประพาสสมณพลอยบุรยา เวลาประทับแรมอยู่ ณ พลับพลา
เจ้าเจ๊ก อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2466
ได้ทรงพระราชอนุสรณ์คำนึงถึง พระพุทธปฏิมากร พระองค์นี้ว่า ยังหาใครสถาปนา
พระนามในสมพระราชนิพนธ์ประกาศการ และเป็นอัครมุขมุนีฐานไม่ว่า จึงได้ถวายพระนาม
พระพุทธปฏิมาพระองค์นี้ว่า " พระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์ธรรมโมภาส มหา-
วชิราวุธราชูปถัมภ์ " เพื่อเป็นเครื่องเฉลิมพระราชมณเฑียรไป.

ควมความสุขุมคัมภีรภาพ ทรงพระปรีชาดำลึกล้อมควมพระราชศรัทธาอัน
แรงกล้าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพิจารณาเห็นกาลไกล
เน้นหนักถึงความที่ทรงเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และได้ทอดพระเนตรเห็นประจักษ์
ในปาฏิหาริย์มาแต่กาลก่อน ทั้งเพื่อประกาศเกียรติให้เห็นว่าเป็นพระนิเวศคุณบุษนิยสถาน
อันสำคัญที่เคารพยึดเหนี่ยวในทางพระพุทธศาสนา เป็นศรีสง่าแก่มหาเมือง เป็นที่
เรศหมายฐานที่ตั้งถิ่นฐานหัวใจของชาวเมืองนครปฐมและเป็นเกียรติยศเสริมความภาคภูมิใจ
ในวัฒนธรรมและประเทศชาติไทยมาเมืองของเราทั้งหลายควม จึงโปรดเกล้า ฯ ให้
สร้างพระวิหารและเรือนแก้วอันปราณีตขึ้นโดยเฉพาะ ประดิษฐานพระร่วง ฯ ไว้
ภายใน กับยังโปรดเกล้า ฯ ให้บรรจุพระอังคารของพระองค์ ที่ฐานพระร่วง ฯ
ห้องพระปฐมเจดีย์นครปฐมนี้

นับเป็นพระพุทธรูปสำคัญรวมอยู่ในตำนาน ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
นั้น ผู้พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์และนักปราชญ์ในทางโบราณคดีของชาติไทย ได้ทรง

นิพนธ์มาแต่ก่อนแล้ว ชาวนครปฐมต่างพากันถวายความเคารพเชิดชูความศักดิ์สิทธิ์
นมมนต์ ที่หลวงพ่อดุสิต ๖ อาจสามารถโปรดบันดาล อภิลผลความสงบสุขร่มเย็น
นับเป่าปลงกันสรรพภัยมีอัคคีภัย เป็นต้น

นิทานพื้นบ้าน คือเรื่องราวที่ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น แต่งขึ้นแล้วเล่าสืบต่อกัน
มาหลายปากเป็นเวลานาน โดยมีความมุ่งหมายให้เป็นเครื่องบันเทิงใจให้คนฟัง ทั้งให้
ความสนุกสนาน ให้ข้อคิดต่าง ๆ สอนให้คนทำความดี โดยให้ตัวอย่างจากนิทาน ให้
ความรู้ทางธรรมชาติวิทยาแก่ผู้ฟังไปในตัว นิทานบางเรื่องก็แต่งขึ้นเพื่ออธิบายภูมิประเทศ
ในท้องถิ่น เป็นต้น จากเนื้อหาในนิทานพื้นบ้านทั้งหลาย เมื่อวิเคราะห์แล้ว เหมือน
กระจกเงาสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ความนึกคิด ความเชื่อดั้งเดิม และขนบธรรมเนียม
ประเพณีพิธีวัตรธรรม ของท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วๆ ไป นิทานพื้นบ้านนั้นมีหลายประเภท ซึ่ง
ได้แก่

— นิทานที่เป็นตำนาน เป็นเรื่องเกี่ยวกับเทพยดา เจ้าป่าเจ้าเขา ซึ่งใช้
อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ

— นิทานที่มีคติสอน เป็นนิทานที่จบลงด้วยการให้คติผู้ฟัง

ฯลฯ

นิทานพื้นบ้านในประเทศไทยถูกปรับปรุงเป็นนิทานสำหรับเด็กประเภทที่เน้นทั้งตำนาน และ
นิทานที่มีคติสอนใจ ตัวอย่างนิทานที่เล่านี้ เป็นนิทานประเภทตำนาน คือ

เรื่องพระยาภมรประพาณ

เรื่องท้าวแสนปม

พระยาภมรประพาณ

พระยาภมร เจ้าเมืองศรีวิชัย มีโอรสสององค์หนึ่ง เมื่อประสูติใหม่ ๆ โอรสท่านาย
ว่าจะทำปฤชาดา จึงรับสั่งให้พาโอรสไปฆ่าเสีย พระมารดาจึงลอบพาโอรสไปฝาก
ไว้กับยายทอมพองเจริญชัย ยายทอมพาโอรสไปฝากให้เป็นบุตรบุญธรรมของพระยา ราชบุรี
ซึ่งเป็นเมืองขึ้นอยู่กับ เมืองศรีวิชัย พระโอรสบุญธรรมเป็นผู้มีปัญญาและความสามารถ

ทางการรบ ไม่นองการพระบิศาขึ้นต่อใคร จึงให้ทูลส่ง เครื่องราชบรรณาการ พระยา
เห็นว่า พระยาราชบุรีเป็นกบฏ จึงยกทัพมาหวังจะจับพระยาราชบุรีฆ่าเสีย พระยา
ราชบุรีจึงให้พระโอรสบุญธรรมรับทัพ ทั้งสองโค่นำทัพหักที่พระยาบงแพถูกพระยาพาน
ฆ่า พระยาพานบุกเข้าเมืองศรีวิชัย มุ่งหวังในความเสียของพระยาบงมาเป็นภรรยา
ตน แต่ภายหลังทราบว่า เป็นมารดาของตนก็เสียใจ และโกรธยายหอมไม่เคยมาระแ
ระคายให้ตนทราบเลย ทั้ง ๆ ที่ยายหอมเป็นผู้ที่ดีสุด แต่ตนที่จะเสียใจในพระคุณของ
ยายหอมที่เลี้ยงตนมาตั้งแต่ยังเป็นทารก กลับเห็นว่ายายหอมปิดบังไม่ให้ตนรู้ว่า พระ
บิดามารดาที่แท้จริงคือใคร ทำให้หลงนึกฆ่าบิดาบัง เกิดเกลียดและจวนจะฆ่าให้มารดา
ทองอ้อมตายอีกด้วย เพราะความขาดสติทำให้หลงนึกเห็นยายหอม เป็นผู้ทำให้อชีวิต
ตนต้อง เปลี่ยนแปลงไปจึงฆ่ายายหอมอีกคนหนึ่ง ด้วยความเสียใจจนรันทดจึงขนานนาม
พระโอรสว่า พระยาพาด แต่บางตำนานกล่าวว่า คอนพระโอรสประสูติ พันทังงาน
ชาวที่เอาพานทองรองรับพระโอรสไว้พระพักตร์ของพระกุมารกระทบกับขอบพานจน
เป็นแผล จึงขนานนามพระกุมารว่า พระยาพาด หลังจากที่ยายายหอมแล้ว เกิดสำนัก
นาบ จึงสร้างพระมหาเจดีย์ขึ้นสองพระองค์ คือ พระปฐมเจดีย์ เพื่อให้นาบที่ฆ่าพอ
เนาบางลง และสร้างพระประโทณเจดีย์เพื่อล้างนาบที่ยายายหอมที่เลี้ยงตนมา

ท้าวแสนปม

เมืองกำแพงแสน เดิมเป็นของท้าวแสนปมหรือท้าวศรีชัยเชียงแสน ผู้
ครองนคร ศรีวิชัย ไกลดอมตัวไปยัง เมืองศรีนครินทร์ จึงไปพระธิดาของพระเจ้าศรีนครินทร์
เป็นชายา แล้วเสด็จกลับมายัง เมืองศรีวิชัยต่อมาพระเจ้าศรีนครินทร์จึงทำพิธีเสก
ทายหาตัวพระราชาบิดา พระเจ้าศรีชัยเชียงแสนทราบข่าวนี้ จึงปลอมตัวเป็นนายแสนปม
ถือก้อนขวานเข้าไปยื่นให้แควราชโอรสราชโอรสรับไปเสวย ทำให้พระเจ้าศรีนครินทร์
โกรธที่พระธิดาไปขายบาทจน รูปร่างน่าเกลียดเป็นสาวมี จึงขับไล่ทั้งสามคนออก
จากบ้านเมืองไป ครึ่งคืนทางมาใกล้ถึงตัว เมืองศรีวิชัย (นครปฐม) เห็นว่าตรงที่
ตั้ง เมืองกำแพงแสนในปัจจุบันนี้มีทำเลเหมาะสมที่จะตั้ง เมืองใหม่ได้ จึงสร้าง เป็น

จากบ้านเมืองไป กรัง เค้นทางมาไกลถึงตัว เมืองศรีวิชัย (นครปฐม) เห็นว่าตรงที่
 กัง เมืองกำแพงแสนในปัจจุบันนี้มีทำเลเหมาะสมที่จะตั้ง เมืองใหม่ได้ จึงสร้าง เป็น
 เมืองขึ้น ชาวเมือง เมือง เรียกว่า เมืองกำแพงแสน ตามนามผู้สร้าง คือ
 พระเจ้าศรีวิชัยเขียงแสน

เพลงกล่อมเด็ก เป็นเพลงที่ถ่ายทอดกันจากการบอกเล่าต่อ ๆ กันมา
 สาเหตุของการ เกิดเพลงกล่อมเด็กนี้อาจเป็นไปได้ที่มาจากการเล่นของเด็กก่อนนอนให้
 เด็กฟัง เพื่อให้เด็กเพลิดเพลิน นอนหลับไปด้วยความสนใจว่าขณะที่ตนนอนนั้นไม่ได้
 อยู่เพียงคนเดียว การเล่นที่าน ก็แปลง เป็นการร้องขับกล่อม เพื่อให้ฟังแล้วเพลิน
 ง่ายยิ่งขึ้น สืบจากการร้องขับกล่อมก็มุ่ง แสรมีสักกันในการ ร้องไม่ว่าใครก็รักเป็น
 แบบบทกลอนทั้งหลายนัก เนื้อร้องนั้นนอกจากจะเป็นนิทาน วรรณคดีต่าง ๆ ก็จะมี
 เป็น เรื่องที่แสดงค่านิยม ประเพณีความ เชื่อถือของคนสมัยก่อน และที่สำคัญคือ
 การถ่ายทอดความรักความห่วงใย ของแม่ที่มีต่อลูกนั่นเอง

ตัวอย่าง เช่น

เจ้าเนื้อละมุน เอย เก็บดอกพิกุลบาน เย็น
 เก็บมาร อยกรองให้แม่พวงชาเลน เนื้อ เป็นแม่คน เคี้ยว เอย

ในจังหวัดนครปฐมของเรา การร้อง เพลงกล่อมเด็กก็ยังมีปรากฏทั่วไปใน
 ชนบท แต่เพลงที่ร้องมักจะเป็น เพลงดังจากทางวิทยุเสียมากกว่า เพลงที่จะถ่ายทอด
 ความรู้สึกผูกพัน เหมือนดังคนสมัยก่อนจึง เป็นที่น่าเสียดายยิ่งที่ เพลงกล่อมเด็กจริง ๆ
 นั้นนับว่าจะสูญหายไป เพราะผู้ที่ยังร้องใคร่เป็นผู้ที่สูงอายุแล้วทั้งสิ้น ดังตัวอย่าง เพลง
 กล่อมเด็กของชาวนครปฐม

โอเจ้านกเขาปลอย	สายหนอยจง กลับมารัง
เจ้าอย่าบินไหนไกล	ระวังภัยเอะรอยช้าง
สายแลวงบินกลับรัง	รอยช้างนะคนก็

นายสง่า เอกชาวนา อายุ 59 ปี 85 หมู่ 5 ต.สามงาม อ.ดอนตูม

ปรีศนาคำทาย คือ ปัญหาที่ทั้งขึ้นมา เพื่อให้คนอื่นทาย หากถามปรีศนา
คำทายนี้เกิดจากความที่ผู้ใหญ่ของ เรายินยอมก่อนต้องการหาวิธีการที่จะให้ลูกหลาน
เป็นคนรู้จักคิด รู้จักสังเกตตั้งแต่เล็ก ๆ เพื่อช่วยให้มีปฏิภาณไหวพริบดี ถึงแม้จะอ่าน
หนังสือไม่ออกหรือเขียนไม่ได้ ก็สามารถจะถ่ายทอดสืบทอด ๆ มาทางปากได้ เพราะ
คำทายที่หลานลูกขึ้นจะมีลักษณะคำคล้องจองกัน ซึ่งง่ายต่อการจดจำ นอกจากนี้แล้ว
ยังก่อให้เกิดความสนุกสนานอีกด้วย

ลักษณะของปรีศนาคำทาย มักจะขึ้นต้นด้วย "อะไร เอย" เป็นคำถามนำ
ก่อน แล้วตามด้วยข้อความที่เป็นตัวปัญหาที่จะทาย

ตัวอย่างปรีศนาคำทาย

อะไร เอยหนางอกออดน กินก่อนทุกวัน
เวลาไซก็หิง เวลาไมไซเก็บไวบนหัว
ตน เทาสายพาน คอกยานบน เวหา
ตน เทาชาใบวาเคียว
ตน เทาแขนใบแลนเสี้ยว
ไผ่ทั้งกอหาขอไมพบ
ข้างนอกประตูไม้ ข้างในประตูเหล็ก ผ่าฝืนเล็กตากไม้แพง
ลูกสัปคณ เล่นกนแม่
เด็กนุงขาว สาวนุงเขียว แกที่เกียนนุงแดง
สีบาทพาคขางร้ว
ไมถักก็เต็มขึ้นไปเต็มอบบนตนไม
คำแลวขาว ยาวแลวสั้น มันแลวกลอน
ยั้งคัก ยั้งยาว ยั้งคอกึงสั้น
ตน เทาสายพาน ลูกยานโคง เอง
อายโง่ เฒ่านา อายบาวเคินหลัง
ตาแปะหลังโคง ลงนาก็ไมขุน

2. สาขามนุษยศาสตร์

2.1 ประเพณี

ประเพณี คือ สิ่งหรือการกระทำที่กลุ่มชนประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนจรรจนเป็นแบบเดียวกันในวิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้น ๆ ประเพณีมีลักษณะรวม คือ เป็นสิ่งคนสร้างขึ้น สังคมยอมรับ ถ่ายทอดกันต่อไป ประเพณีที่จะศึกษาค้นคว้านี้คือประเพณีการบวช ซึ่งเป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติกันมาจนในพระพุทธศาสนาจนคนไทยว่า

ความประเพณีของไทย เมื่อผู้ชายมีอายุครบ 20 ปี ก็จะทำการบวช เพราะถือว่าเป็นผู้ใหญ่ซึ่งจะควรมีความรับผิดชอบในชีวิตของตนให้เป็นหลักเป็นฐานตามลำพังตัวเอง นอกจากนี้การที่บวชทำให้ได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติไทย การบวชเป็นการช่วยอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี และเป็นการเปิดโอกาสให้บวช ได้มีเวลาศึกษาธรรมะ สำหรับเลือกเป็นหลักธรรมเพื่อยึดถือในการปฏิบัติต่อไป เป็นการทดแทนบุญคุณบิดามารดาที่ไต่ถามเฝ้า เพราะถือว่าถ้าใครบวชก่อนแต่งงาน ผู้ใดบุญคือบิดามารดา

ผู้ที่มีคุณสมบัติบวชได้

1. อายุครบตามกำหนด
2. มีอาชีพไม่ผิดกฎหมาย
3. มีความประพฤติดี
4. มีความประพฤติดีนอกเรือนได้
5. มีร่างกายสมบูรณ์ไม่ทุพพลภาพ
6. มีบริวารครบถูกต้องตามพระวินัย
7. กล่าวคำบวชด้วยตัวเองถูกต้อง

บวช เณร

การบวชเณรมัยก่อนเป็นการฝากลูกให้พระดูแลอบรมสั่งสอน การบวชเณรอาจจะบวชแบบ บวชหน้าศพ บวชเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย และปฏิบัติฝึกหัดกาย วาจา ใจ เป็นต้น เด็กจะบวชได้จะต้องอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป

ที่มาของคำว่า "นาค"

คำว่า "นาค" ที่นำมาใช้ในการอุปสมบทนี้ มีที่มาจากนิยายทางพุทธศาสนาว่า เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงดำรงพระชนม์อยู่นั้น มีพระยานาคแปลงกายมาเป็นมนุษย์ แล้วเขามาอยู่ในพุทธศาสนา ซึ่งความปกติวิสัยของนาคนั้น สามารถจะแปลงกายเป็นตัวอะไรก็ได้เมื่อถึงเวลาอันควรร่างกายก็จะกลับเป็นนาคตามเดิม อย่างไรก็ตาม นาคตัวนี้ก็ยังสามารถอยู่ในป่าเขาลำเนาไพรเป็นเวลานานโดยไม่มีผู้ใดทราบ จนกระทั่งวันหนึ่งพระภิกษุรูปหนึ่งไปเดินนาค นั้นในขณะที่นอนหลับ เขาก็ตกใจ จึงได้รีบนำความไปกราบทูลพระพุทธเจ้าในทรงทราบ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้โปรดให้เรียกพระยานาคเขาไปรับสั่งถาม นาคได้ยอมรับตามตรงว่าตนนั้นเป็นนาคจริง แต่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จึงได้ปลอมตัวเป็นมนุษย์มาอาศัยบวช พระพุทธองค์ได้ทรงรับสั่งว่า ขรรคปากติวิสัยของสัตว์กิริจจานั้นย่อมสมควรจะอยู่ตามประสาสัตว์ ไม่สมควรจะปลอมแปลงให้ผิดวิสัยเช่นนี้ เพราะวิสัยของสัตว์นั้นย่อมส่วแก่สภาพของตนให้ประจักษ์อยู่เสมอ ทั้งเขานาคเป็นตน เมื่ออนอนหลับร่างกายของนาคก็จะกลับไปเป็นนาคตามเดิม ไม่สามารถจะเป็นมนุษย์ได้ตลอดไป ถึงแม้นาคจะมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพียงใด แต่วิสัยของนาคก็เป็นอุปสรรคขัดขวางทางวิสัยธรรมชาติดูแลแล้ว แม้จะบวชไปนานสักเท่าไรก็ไม่สามารถบรรลุประโยชน์สมควรความมุ่งหมายได้ ถึงแม้จะเป็นพระก็เป็นไฉนโดยตลอดง เขาเท่านั้น และเป็นการผิดศีลอยู่เป็นประจำอย่ามองไม่อาจสำเร็จประโยชน์ได้อย่างแน่นอน จึงทรงขอให้นาคสละเพศบริวารวิสัยที่นี้เสียเถิด

ฝ่ายนาครู้สึกเสียใจ แต่เห็นด้วยกระแสรับสั่งของพระพุทธองค์ทุกประการ จึงจำใจต้องลาสิกขาบดเสียดจากความเป็นพระ แต่ถวายศรัทธาในพระพุทธศาสนา นาคจึงได้กราบทูลพระพุทธองค์ว่า เมื่อคนไม่อาจที่จะบวชอยู่ในบวรพุทธศาสนาในฐานะภิกษุได้ก็ขอในชื่อของตนคือคำว่า "นาค" นั้น เป็นชื่อของคนที่จะเขาบวชในพระพุทธศาสนา เสียก่อนทุกครั้งไป พระพุทธองค์ก็ทรงรับไว้ด้วยพระเมตตาในศรัทธา ฉะนั้นตั้งแต่นั้นมา ผู้ที่ถูกเรียกว่า "นาค" จะนับเอาความเป็นนาคต่อเมื่อคนผู้ที่เขาบวชนั้นได้โกนผมแล้ว และบวชแล้วพร้อมที่จะเขายอมรับเป็นพระภิกษุ จนกระทั่งถึงการชดบวชในคณะสงฆ์ ครั้นเมื่อนบวชครองผ้าเป็นภิกษุแล้ว ความเป็นนาคก็หมดไป

วิภาษาวรรณ

การลาบวรมีพิธีกรรมเต็มอยู่อย่างหนึ่งว่า ผู้ที่จะลาบอุปสมบทในพระพุทธศาสนา จะต้องรำลึกลาบผู้ชักชวนก่อน เพื่อที่จะไต่ถามทั่วไจของกนิให้พร้อมที่จะบวช และยังชวนชจคิดความไปเรื่อยรอนในทางพระศาสนาด้วย กล่าวคือในกรณีที่ผู้บวชนั้นมีที่ดิน เจาที่ดินจะไต่ถามทั่วไจว่าอะไรมีเสียก่อน มิฉะนั้นจะเกิดความยุ่งยากขึ้นได้ เมื่อเจาที่ดินเกิดไปหลงผิดระหว่างครองนาเหลือง ก็จะทำให้นาเหลืองมีราคา เพราะมีสมบัติติดใจว่า ไม่ยอมไต่ถามความประทุติเสียในสังคัมบวชในพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นจะต้องไม่เป็นโรคเรื้อน ไม่หนีราชการมา ไต่ถามแต่จากบิดามารดา หรืออายุครบ 20 ปี เป็นคน

การทำขวัญนาค

การทำขวัญนั้น ผู้ที่จะบวชที่เรียกว่าเจาหน้านั้น ในก่อนเป็นจะโกนผมโกนหนวด ก่อนวันที่จะบวชหนึ่งวัน แต่งกายเรียบร้อยและสวมเสื้อคลุมใหม่ เจียงบ่าข้างหนึ่ง มานั่งในสถานที่ที่จะทำขวัญ มีบาศศรีและแว่นเวียนเทียน พริกพร้อมลอมรอบกวนชาติหนึ่งองและมีตรสหาย รวมทั้งนำไกร ขากรเครื่องบริขาร และเครื่องสักการะตั้งปูวง มาตั้งในทำขวัญ พร้อมกับเช็ดอาจารย์ที่มีเสียงโหเราะมาทำขวัญเป็นทำนองเหมือนเทศน์มหาชาติ หลายลาหลายแหล่ กรันเมื่อจบแล้วจะเปิดแว่นเวียนเทียน ผู้ที่นาคทำขวัญเปิดแว่นเองบาง ทราหมดเปิดแว่นบาง ประโคมฆ้องเท่าตย์เวียนเทียนทำขวัญเจาหน้า

ถือว่าการทำขวัญนาคนั้นเป็นพิธีที่สำคัญ อันเกี่ยวเนื่องกับการปลุกความสำนึก ในนาคราฐิณในพระคฤของบิดามารดาที่ไต่ถามเลียงมาถึงคนบวช การกล่อมขวัญนาคนี้ บางทีว่าเป็นพิธีที่ราวมทณ์ เพราะมีการตั้งเครื่องเซ่นสังเวย เช่นเครื่องบวงสรวง บายศรี แต่โดยเนื้อแท้แล้วเป็นความนับถือแบบไทยอันเกี่ยวเนื่องมาจากการเทศน์มหาชาตินั้นเอง แต่โดยที่รามาตย์กับพุทธมีความผูกพันกันมาตั้งแต่โบราณกาล จึงยากที่จะแยกไควาอะไรเป็นพุทธ อะไรเป็นพราหมณ์

๑. แผนภาพ

ตามประเพณีนิยม นาคจะหมั้นขาวหรืออาจจะสวมเสื้อคลุมเทวดาแบบที่เล่นละครก็ได้อ และระหว่างการแห่มาคือนั้นเป็นการประภาสไฟขาวมาในคราวนั้นตัวนาคจะขึ้นมาซึ่งถือเป็นเกียรติ นาคจะคงมีความสวยงาม คือพนมมือถือดอกบัวขาวพร้อมรูปเขียนรูปหนึ่ง ในบางรายที่วัดอยู่ไกลบ้าน ก็นิยมใครคนคนหนึ่งมาถือโพนาคขึ้นคอคน

ส่วนกระบวนการแห่นิยมขบวนกระถางแทงเสื้อ การเชิดสิงโต ขบวนกลองยาว และขบวนสาวสวยญาติพี่น้องที่เก้เก๋มา ถือพานเทียนประดับประดาด้วยธูปเทียน เพื่อแสดงความมั่งมีของพ่อนาค นอกจากนั้นจะเป็นขบวนของญาติผู้ใหญ่ เช่น บิดามารดาของพ่อนาคจะสะพายบาตร ส่วนมารดาจะอุ้มใคร่ ญาติพี่น้องถือเครื่องอัฐบริวารอื่น ๆ และเครื่องธรรม ก่อนเคลื่อนขบวนไปวัดมีการโห่ 3 ลา พอถึงวัดขบวนแห่นาคจะทำทักษิณาวรรต เวียนรอบอุโบสถ 3 รอบ โดยเวียนจากซ้ายมาขวา เสร็จแล้วจุดธูปเทียนบูชาเสนาพนาพระอุโบสถ ไปรยทานแล้วจึงเข้าอุโบสถ

เครื่องอัฐบริวารมีดังนี้

1. บาตร
2. อันตราสก คือ ผาสบง
3. อุตตราสงค์ คือ ผาจีวร
4. กายพัชนี คือ ผาประคกเอว
5. สังฆาฏิ คือ ผาพาดบ่า
6. ธมกรก คือ หมวกกรองน้ำ
7. กลองใส่กายและเข็ม
8. มีคโณ
9. เครื่องบริวารอื่น ๆ (เสื้อ พื้นอน หมอน มุ้ง ปิ่นโต ยาม ร่ม ฯลฯ)

การบรรพชา

เมื่อนาคเข้าโบสถ์ บิณฑบาตของนาคจะรับแซนดูเป็นนาคจริง เข้าโบสถ์
ญาติพี่น้องของนาคจะเข้าสวดมนต์ถวายเครื่องบูชาของนาค เรียกกันว่า "รับนาคเข้าโบสถ์"
พิธีบรรพชาที่ถือกันว่าเป็นพิธีของสงฆ์ ก็คือคณะสงฆ์จะทำพิธีบวชให้ โดย
มีพระเถระผู้ใหญ่ ตามปกติใดคนหนึ่ง เจาอาวาสจะทำหน้าที่เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่ามกลาง
สงฆ์ทั้งหลายที่มานั่ง เรียงรายในโบสถ์

หลังจากนั้นนิคามาหาหรืออยู่เป็นเจ้าอาวาสในการบวชจะนำไตรมามอบ
ให้นาค และก่อนที่จะรับไปนาคจะต้องกราบเสียก่อน ถือว่าเป็นการกราบครั้งสุดท้าย
เมื่อรับไตรมาแล้วจึงอุ้มนาคไต่เส้นผมมือไปหาพระอุปัชฌาย์ ขณะที่เข้าไปสู่ที่ประชุม
สงฆ์ให้เดินเข้าเข้าไป เมื่อเข้าไปใกล้พระอุปัชฌาย์ประมาณ 1 ศอก พระอุปัชฌาย์
จะขวับรับนาคไต่เส้นผมมือ คือนอกจากนั้นนาคถวายเครื่องสักการะ ดอกไม้ รูปเทียนแก่พระ
อุปัชฌาย์ หลังจากถวายสักการะแล้วกราบเบญจางคประคิณ 3 ครั้ง พระอุปัชฌาย์
จะวางนาคไต่เส้นผมมือ คือนำนาคประนมกล่าวกำขอมบรรพชาอุปสมบท และเมื่อ
กล่าวจบแล้ว พระอุปัชฌาย์จะรับนาคไต่เส้นผมมือ นาคนี้พระนมเมื่อรับทั้งโอวาทจากพระอุปัชฌาย์

เมื่อพระอุปัชฌาย์ให้โอวาทจบแล้ว จะชักนาคอังสะในไตรออกมาคล่อง
เคลื่อนมาเบื้องซ้ายให้ แล้วสอนให้รู้จักชื่อนานี้ว่า นิสังขากุ (นาคาคบ) นิสิตราสังค
(นาคหม) นิสิตราสกล (นาคง) และจงออกไปนุ่งห่มให้เป็นปริณิพต นาคจะลุกขึ้นไป
เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มเป็นพระภิกษุ โดยมีพระพี่เลี้ยง เป็นผู้ช่วยในการ เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่ม
เป็นพระ

นอกจากนั้นพระภิกษุ คือ พระกรรมวาจาจารย์ และพระอนุสาวนาจารย์
จะประกาศแก่พระสงฆ์ว่า ณ บัดนี้มีผู้ขึ้นนาคเข้ามาขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธ-
ศาสนา เสร็จแล้วพระกรรมวาจาจารย์ และพระอนุสาวนาจารย์จะออกไปชักถามสัง-
ฆอนนาค โดยบอกให้นาคตอบตามความเป็นจริงตามหัวข้อว่า

1. ท่านมีโรคภัยไข้เจ็บ (อันจะกีดกอดใจ) หรือไม่ เช่น โรคเรื้อน
กุฎรัง กลาก เกดื้อน ฯลฯ

2. ท่านเป็นมนุษย์ (คือพูดจาเข้าใจกัน) หรือไม่
3. ท่านเป็นบุรุษ (คือไม่แปลกปลอมมา) หรือไม่
4. ท่านเป็นอิสระแก่ตัวหรือไม่
5. ไม่มีหนี้สินหรือไม่
6. ไม่ใ้ใครีราราชการมาหรือไม่
7. ท่านได้รับอนุญาตจากบิดามารดาแล้วหรือไม่
8. ท่านมีอายุครบ 20 ปี แล้วหรือไม่

ครั้นเมื่อได้ตอบคำถามที่เรียกว่า "ชานนาค" จบแล้ว พระกรรมวาจาจารย์จะกลับเข้ามายังที่ชุมนุมสงฆ์ โดยเรียกให้ชานนาคตามเข้าไปขออุปสมบทต่อคณะสงฆ์ ในตอนนี้ พระกรรมวาจาจารย์และพระอนุสาวนาจารย์จะไ้ถามชานนาค (ชานนาค) ในที่ประชุมอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงสวดอุทิศปริวาสต่อคณะสงฆ์มีใจความว่า บุรุษผู้นี้ เป็นบุริสุทธ มีบาตรจีวรครบถ้วน เขามาขออุปสมบทแก่คณะสงฆ์ และจะถือเอาท่าน ผู้นี้เป็นพระอุปัชฌายาจารย์เห็นควรและยอมรับ ขอจงนิ่งอยู่เพื่อแสดงความยินยอม ต่อ จากนั้นจึงสวด (อุตฺติ) ซ้ำอีก 3 ครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีผู้ใดคัดค้าน และไม่มีต่าง จะแกไ้ควาไม่ทันฟังหรือฟังไม่ทัน เมื่อไม่มีการคัดค้านก็เป็นอันว่าเป็นสงฆ์ต่อไปได้ พระอุปัชฌาย์จะดูเวลาและจดลงไว้ว่า พระสงฆ์องค์นั้นเป็นสงฆ์ในเวลาใด เพราะเกี่ยวกับการ นับอายุไล่ตามเวลาที่กำหนดไว้ในพุทธบัญญัติ

เมื่อจบอนุสาสนแล้ว พระสงฆ์ที่บวชใหม่ถวายของบูชาพระคุณแก่พระสงฆ์ นั้นทั่วทุกรูปนับตั้งแต่พระอุปัชฌาย์ พระกรรมวาจา พระอนุสาวนาจารย์ และพระสงฆ์ ในสมาคมนั้นทั่วทุกองค์ เมื่อพระบวชใหม่ถวายของพระแล้ว หลังจากนั้นบรรดาญาติ พี่น้องและเพื่อนจะถวายของแก่พระใหม่ และจัดการรวบรวมบ่าสิ่งของไปยังกุฏิ เพื่อ ไ้จัดเตรียมการจำวัดและการฉันในระหว่างศึกษาพระธรรมวินัย จนกว่าจะลาสิกขา

2.2 ประวัติจังหวัด

สภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง นครปฐมตั้งอยู่ในรุ้งที่ 13° 45' 10" แวงที่ 100° 04' 28" ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จดจังหวัดสุพรรณบุรี ที่อำเภอสองพี่น้อง

ทิศใต้ จดจังหวัดสมุทรสาคร ที่อำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว

ทิศตะวันออก จดจังหวัดนครปฐม ที่อำเภอไทรน้อย อำเภอบางไทร อำเภอบางกรวย และกรุงเทพฯ ที่เขตอำเภอคลองตัน และอำเภอหนองแขม

ทิศตะวันตก จดจังหวัดราชบุรี ที่อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม และจังหวัดกาญจนบุรี ที่อำเภอพนมทวน

ภูมิอากาศ ค่อนข้างร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยใน เดือนเมษายน ประมาณ 35 °C

ขนาดเนื้อที่ 2185 ตารางกิโลเมตร

จำนวนพลเมือง 546,961 คน ชาย 261,612 คน หญิง 285,340 คน (นับถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2520)

ลักษณะภูมิประเทศและสภาพเศรษฐกิจ เขตที่จังหวัดนครปฐมตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นผืนนา ไม่มีภูเขา มีป่าไม้น้อยพรรณและป่าโปร่ง ในเขตท้องที่อำเภอกำแพงแสน และดอนตูม พื้นที่บริเวณอำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน และอำเภอบางเลน เป็นที่ราบลุ่มลาดไปทางริมแม่น้ำท่าจีน บริเวณตอนกลางมีแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วไป พื้นที่ส่วนใหญ่จึงมีความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก

ลักษณะภูมิประเทศของแต่ละอำเภอ ในจังหวัดนครปฐม

อำเภอเมืองนครปฐม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา โดยเฉพาะทางด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ การทำนาคาแม่ไคร้รับน้ำจากคลองหนองคันแคง คลองบางแตม คลองบ้านภูมิ พื้นที่บริเวณบริเวณบ้านหลักขึ้นไปเรื่อยไปถึงบ้านทุ่ง อายทอง เป็นสวนผักและพืชไร่ ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเต็มไปด้วยป่าโปร่ง ถึงอำเภอดอนบางตะกูน ต่ออำเภอกำแพงแสนสลับด้วยพืชไร่ และสวนผัก นอกจากอาชีพกสิกรรมแล้ว

ยังมีชื่อเสียงลือกันเป็นล่ำเป็นสัน มีฟาร์มสุกร เป็ด ไก่ มีการเลี้ยงโคนมด้วย

อำเภอเมือง มีประชากรหนาแน่นกว่าอำเภออื่น เนื่องจากเป็นแหล่งการค้าใหญ่และรวมความเจริญไวหลายด้าน การโฆษณาทางคมนาคมสะดวกสบาย มีถนนสายใหม่ คือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 จากกรุงเทพฯ ผ่านตัวจังหวัด ลงไปสู่ภาคใต้ และมีถนนแยกจากอำเภอเมืองไปยังจังหวัดสุพรรณบุรี คือถนนมาดัยแมน นอกจากนี้ยังมีถนนที่ใช้โคตตลอดมีหลายสาย เช่น ที่แยกจากถนนเพชรเกษมใหม่ เป็นถนนทำให้การคมนาคม การขนส่งสินค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว

อำเภอสามพราน พื้นที่เต็มไปด้วยพืชสวน พืชไร่ และพืชป่า ในบริเวณสองฝั่งคลองจินดา เรื่อยไปตามริมน้ำจนถึงตัวอำเภอ และตามลำน้ำนครชัยศรีไปจนถึงบ้านท่ามา จะมีป่าโปร่งกระจุกกระจายทั่วไป แม่น้ำนครชัยศรี(ท่าจีน) และคลองจินดาเป็นเสมือนสายโลหิตของชาวสามพราน เพราะแม่น้ำและคลองนี้จะแตกเป็นคลองเล็กคลองน้อย เข้าไปในเนื้อที่ส่วนมากมาย จึงทำให้เศรษฐกิจของอำเภอนี้เจริญมาก โดยเฉพาะ การทำสวนผลไม้ ซึ่งทำรายได้ให้จังหวัด เช่น การทำสวนส้มโอ (พันธุ์นครชัยศรี เรียกตามมณฑลเดิม) เป็นส่วนใหญ่ การทำสวนองุ่น สวนมะม่วง สวนส้มสวนฝรั่ง มะพร้าวหน้าหอม นอกจากนี้ก็เป็นสวนดอกไม้ โดยเฉพาะกุหลาบ, กุหลาบไม้ ซึ่งก็ทำชื่อเสียงให้อำเภอสามพรานมาก

อำเภอนครชัยศรี อำเภอนี้มีแม่น้ำนครชัยศรีไหลผ่าน มีคลองหลายสายแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาไปในเนื้อที่นา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนา จะมีการทำไร่เฉพาะริมแม่น้ำ

อำเภอกำแพงแสน พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกพืชไร่ โดยเฉพาะไร่อ้อย พื้นที่เขตอำเภอนี้ค่อนข้างสูงกว่าอำเภอใกล้เคียง จึงจะมีคลองชลประทาน แม่น้ำในลำคลองน้อย จึงเหมาะแก่การปลูกพืชไร่

อำเภอบางเลน เป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุด มีแม่น้ำนครชัยศรีไหลผ่าน มีคลองแยกเข้าที่นาหลายสาย พื้นที่จึงเป็นที่ลุ่ม ลักษณะดินดี เช่นเดียวกับอำเภอนครชัยศรี และสามพรานเพราะหนาน้ำน้ำท่วม 2 ฟาถึง 3 ฟา กั้นตะกอนต่าง ๆ จึงที่อุดมทุกปี ซึ่งเหมาะแก่การทำนามาก เศรษฐกิจของชาวอำเภอนี้จึงขึ้นกับการทำนา

อำเภอคอนทูน เต็มไปด้วยป่าโปร่งและทุ่งนา มีประชากรไม่หนาแน่น กระจายกันอยู่
 ธรรมชาติสงบ อาชีพของชาวอำเภอขึ้นอยู่กับการทำนา มีที่ทำไร่สวนผลไม้บาง
 ครัวบริเวณที่ติดต่อกับอำเภอเมือง และอำเภอนครชัยศรี

ความก้าวหน้าของจังหวัดนครปฐม

งานการศึกษา (2520)

โรงเรียนระดับประถมศึกษา	256	โรง
โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา	23	โรง
วิทยาลัยอาชีวะ	2	แห่ง
วิทยาลัยครู	1	แห่ง
มหาวิทยาลัย	4	แห่ง
(มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล สถานฝึกงานคณะสัตวแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)		
โรงเรียนการบินกำแพงแสน ของกองทัพอากาศ	1	แห่ง
โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน	1	แห่ง
โรงเรียนตำรวจภูธร	1	แห่ง

ประวัติจังหวัดนครปฐม

สันนิษฐานว่าแต่เดิมเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ริมทะเล และในสมัยโบราณโพ้น เป็น
 ที่ตั้งของอาณาจักรสุวรรณภูมิ ต่อมาชาวอินเดียได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่จำนวนมาก
 ในสมัยต่อมา อาณาจักรทวารวดี ก็มีชาวพื้นเมืองซึ่งประกอบไปด้วย 3 ชนชาติ
 คือ มอญ ขอม ละว้า และสันนิษฐานว่า ชาวอินเดียเป็นผู้นำศาสนา ขนบธรรมเนียม-
 ประเพณีประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนวิชาอักษรศาสตร์ สถาปัตยกรรม (วิชาสร้าง
 พระพุทธรูปและเทวรูป) ตัวอักษร " ดนุณฺ" และอักษร " เทวนาคี" เผยแพร่ไว้

แต่โบราณ ความว่า "นครปฐม" เป็นแคนอพยพหลบภัยของชาวอินเดียนหนึ่ง
ในหลายแห่งในแคว้นสุวรรณภูมิ

ในการชุกคนพบซากปราสาทราชวังของพระมหากษัตริย์ที่อยู่ตรงบ้านเนินปราสาท
ในบริเวณพระราชวังสนามจันทร์ พบซากกำแพงเมืองใหญ่ล้อมรอบแต่ปรักหักพังและถูกปราม
ให้เป็นที่ราบสำหรับทำนาในสมัยต่อมา จากการชุกคนพบ เสาธรรมจักร และอักษร
จารึก "เขมรนา" ก็คือ การชุกพบพระพุทธรูปปูนปั้นที่เศวตนาเป็นแซกอินเดียนก็ คือ พอดี
สันนิษฐานได้ว่า นครปฐมน่าจะเคยเป็นราชธานีมีกษัตริย์ปกครองและเจริญรุ่งเรืองมาแล้ว
ก่อนที่ชนชาติไทยจะอพยพเข้ามาสู่แหลมทอง

ต่อมานครปฐมได้กลายเป็นที่คอนและกันการ เนื่องจากกระแสน้ำที่ไหลผ่าน
นครปฐมเปลี่ยนทางเดิมใหม่ ประชาชนก็พากันอพยพไปตั้งที่ท่ามาหาถิ่นอยู่ตามริมแม่น้ำ
สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดให้สร้างเมืองใหม่ชื่อ "นครชัยศรี" เมืองนครปฐมจึง
กลายเป็นที่รกร้างว่างเปล่ามาเป็นร้อยปี จนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะเมื่อทรงผนวชอยู่ ได้เสด็จฯออกไปพบพระปฐมเจดีย์
เขา ทรงเห็นว่าพระเจดีย์ใหญ่ ไม่มีที่ใดเทียบเท่า จึงได้ถวายบังคมทูลพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้ทรงปฏิสังขรณ์ไว้เป็นเครื่องเชิดชูพระเกียรติ แต่
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่โปรดฯ คำรื้อว่าเป็นของอยู่ในป่า ปฏิสังขรณ์
ไปก็ไม่เป็นประโยชน์ ครั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ ก็ทรง
โปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เจดีย์องค์เดิมไว้ และบูรณะปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ
ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้งดงามยิ่งขึ้น ทรงโปรดให้ทุกคลองเจดีย์บูชา เพื่อให้
การคมนาคมสะดวกยิ่งขึ้น

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เริ่มทำทางรถไฟสายใต้ เมื่อตัดทางรถไฟ
สายไทรโยค พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ โปรดฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลตานา
อำเภอ นครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณพระปฐมเจดีย์เหมือนที่เคยตั้งมาแล้วในสมัยโบราณ เมือง
นครปฐมจึงคงตั้งอยู่ที่นี้เรื่อยมาจนทุกวันนี้

ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 6 โปรดฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์ (คือสถานที่ตั้งศาลากลางจังหวัดปัจจุบัน) เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานมาประทับ ณ พระราชวังนี้

เนื่อง ๆ เช่น ขอมรบเสียป่าประจำปี เป็นต้น โปรดให้คัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย
โปรด ฯ ให้สร้างสะพานใหญ่ข้ามคลองเจดีย์บูชาขึ้น พระราชทานนามว่า "สะพานเจริญ
ศรัทธา" สะพานนี้เป็นศรีของเมืองนครปฐม ต่อมาโปรด ฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองนครชัยศรี
เป็น "นครปฐม" แก่ชื่อมณฑลยังคงเรียกว่า "มณฑลนครชัยศรี" อยู่ จนกระทั่งยุบเลิก
มณฑล ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สถานที่สำคัญ

พระราชวังสนามจันทร์ อยู่ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ลงไปประมาณ 2
กิโลเมตร ในพระราชดำริของรัชกาลที่ 6 (รายละเอียดจากสถานที่สำคัญ)

วัดพระปฐมเจดีย์ (รายละเอียดเรื่องโบราณสถาน)

วัดพระเมรุ (รายละเอียดเรื่องโบราณสถาน)

เป็นวัดพระงาม เป็นซากพระเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่ของวัดวัดหนึ่ง สมัยทวารวดี
ราวต้นต้น เช่นพระพุทธรูปศิลา เศษธรรมจักรทองมอม พระพุทธรูปสัมฤทธิ์
พระพิมพ์ดินเผาเฉพาะที่ขุดได้ในบริเวณนี้ มีอยู่มาก ไคส่งไปเก็บที่พิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติหลายองค์

วัดธรรมศาลา อยู่ที่ตำบลธรรมศาลา ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทาง
ตะวันออก 6 กิโลเมตร เป็นโบราณสถานที่เก่าแก่อีกแห่งหนึ่ง แต่ยังไม่ไคขุดค้น

วัดดอนยายหอม ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางใต้ประมาณ 9 กิโลเมตร
เป็นโบราณสถานที่เราขุดพบหลักศิลาที่มีลายจำหลักคล้ายประติมากรรมเจดีย์ของพระเจ้า
อโศกมหาราช กวางหมอบทำด้วยศิลา พระพุทธรูปศิลาขาว 1 องค์ ซึ่งส่งไป
เก็บรักษาที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแล้ว

2.3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศึกษา

วัดพระปฐมเจดีย์วรมหาวิหาร

นับเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยที่สำคัญและเชิดหน้าชูตา นั่นคือองค์พระปฐมเจดีย์ ปุชนิยมศรัทธาสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นเจดีย์องค์แรกในสุวรรณภูมิก่อนแห่งใดในโลก จึงเป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาวไทยทั้งชาติ แทบทุกวันนี้จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมามัสการอยู่เสมอ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากรวมโบราณวัตถุไว้มากมาย เป็นที่ฝังศพพิพริภคิ์สถานแห่งชาติ จากหนังสือเรื่องพระปฐมเจดีย์กับน้ำเตียวของ ม.จ. สุภัทรทิศ คีตกุล ทรงนิพนธ์ไว้ ท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับการสร้างพระปฐมเจดีย์ว่า การที่จะทราบว่าพระปฐมเจดีย์สร้างขึ้นเมื่อใด และใคร เป็นผู้สร้างนั้น จะต้องย้อนถอยถ่วงตั้งแต่ พระพุทธองค์เสด็จดับขันธนิพพาน พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายอยู่ในมณฑลประเทศ คืออินเดียตอนกลาง แต่ยงหาใดเป็นศาสนาประธานของประเทศไทย คอมาสัมมัยพระเจ้าอโศกมหาราชขึ้นครองราชสมบัติ ในแคว้นมคธของอินเดียเมื่อ พ.ศ. 274 ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพระเชษานุภาพใหญ่หลวง พระองค์สละพระทัยในการรบพุ่ง มุ่งหมายจะแผ่พระเชษานุภาพทางธรรม เพราะทรงเห็นว่า พระพุทธศาสนามีศีลธรรมล้ำเลิศกว่าศาสนาอื่น ๆ จึงทรงอุปถัมภ์และเผยแพร่ไปนานาประเทศ โดยส่งพระสงฆ์เป็นสมณทูตออกไป มีข้อความตอนหนึ่งในหนังสือมหาวงศ์คือ พงศาวดารของเกาะลังกา โดยพรรณนาไว้ว่า "สุวรรณภูมิ เจริญเทวโสน อุดมเมวจ" แปลความว่า ในพระโสนเจริญกับพระอุดรไปยังสุวรรณภูมิ นักปราชญ์ทั้งหลายเห็นพ้องกับอาจารย์ริสเควิชส์ที่ว่า เริ่มตนแต่รามัญประเทศ (คือเมืองมอญ) ไปจดเมืองสุวรรณ และตั้งแต่พม่าไปจนถึงปลายแหลมมาลายูเมืองนครปฐม น่าจะเป็นราชธานีของสุวรรณภูมิ และคงเรียกว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศกบ

หลักฐานที่ปรากฏชี้ว่า เมืองนครปฐมเป็นเมืองที่พระพุทธศาสนามาเผยแพร่เป็นครั้งแรกที่นี้ก็คือ องค์พุทธเจดีย์ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยเดียวกับครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชยังครองราชสมบัติอยู่แน่นอน เพราะลักษณะองค์เจดีย์นั้น เติมเป็นสัญลักษณ์รูปทรง

คล้ายบาตรคว่ำ (โอคว่ำ) แบบสลักเจดีย์ ในประเทศอินเดียที่พระเจ้าอโศกมหาราช
สร้างไว้และวัดที่สร้างขึ้นเป็นวัดแรกในประเทศไทย ก็คือ วัดพระปฐมเจดีย์นี้เอง
ยุคครองวัดหรือสมภาร เจ้าวัดก็คือพระอรหันต์ ผู้นำพระพุทธศาสนามาเผยแพร่ในยุคนั้น
ผู้สร้างพระเจดีย์องค์เดิม จะต้อง เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่กำลังความสามารถมาก
และคงสร้างไว้ในเมืองหลวงควบ พระสุปองค์เดิมสูง 19 วา 2 ศอก (39 เมตร)
หลักฐานอื่น ๆ ที่พบมากได้แก่ พระสุปต่าง ๆ ศิลาธรรมจักร จารึกพระธรรมเป็น
ภาษามคธ คือ ภาษาเขมรมา พระแทนพุทธอาสน และรอยพระพุทธรูป ทำเป็นที่
สักการะแทนพระพุทธรูปในสมัยนั้น ยังไม่มีพระพุทธรูป ลักษณะขององค์พระเจดีย์ตอนบน
เป็นพุทธอาสนสี่เหลี่ยมทั้งไว้มีฉัตรปักเป็นยอด รูปร่างพระสุปเป็นรูปสี่เหลี่ยมรอบฐานทำ
เป็นที่เก็บพระทักษิณ มีรั้วล้อมรอบภายนอก ก่อด้วยอิฐชนิดเดียวกัน

เมื่อมีพระปฐมเจดีย์ ก็น่าจะมีสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ตามมา มีการปฏิบัติกรรมของ
พระสงฆ์เป็นครั้งคราวโดยเฉพาะในฤดูเข้าพรรษา สมเด็จพระมหาปาจารย์ราชานภาพ
โคตรงกลางใจในหนังสือมูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทยมอด 3 ว่า...ที่ลาน
พระปฐมเจดีย์ ชาวเขาไถลลงใหญ่คดๆแห่งหนึ่งที่มีถนนชาวพระ ก็พบรากทองฤๅพระ
สงฆ์แต่โบราณ....." ก็แสดงว่าวัดแรกของประเทศไทยก็คือวัดพระปฐมเจดีย์นี้เอง และ
ภูมิสมัยนั้นอยู่ทางด่านชาวพระ

เมืองนครปฐมได้เจริญและเสื่อมลง วัดพระปฐมเจดีย์ก็เช่นเดียวกัน ได้
ชำรุดทรุดโทรมรกร้างไปตามสภาพบ้านเมือง จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 2 ในราชวงศ์
จักรี ภูมิของพระสงฆ์ไถลมาอยู่ทางทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์ คือทางด้าน
หน้าวิหารพระร่วงโรจนฤทธิ์ ศาลาการเปรียญอยู่บริเวณด้านพระศรีมหาโพธิ์ หมู่ภูมิ
พระสงฆ์ ปักอยู่ทางด้านตะวันตกของศาลาการเปรียญ ส่วนพระอุโบสถคงอยู่ ณ ที่
เดิมคือ ด้านตะวันออก ตรงกับพระอุโบสถในปัจจุบัน เพียงแต่อาจตั้งอยู่กับพื้นดิน

การสร้างพระเจดีย์จะก่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุแน่นอน เพราะสมัยที่
พระเจ้าอโศกมหาราช โคตรงมอบพระบรมสารีริกธาตุให้อมณฑลทุกส่วย สมณฑลเหล่า
นั้น เมื่อประกาศพระพุทธศาสนา ณ ที่ใดเป็นหลักฐานมั่นคงแล้ว ก็จะสร้างพระเจดีย์เพื่อ
บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเช่นเดียวกับที่พระองค์โคตรงกระทำในชมพูทวีป

พระปฐมเจดีย์ได้รับการปฏิสังขรณ์มาหลายสมัยจากสถูปทรงโอคว่ำ คือ

1. สมัยสุวรรณภูมิ ตั้งแต่แรกสร้างปฐมเจดีย์ ราว พ.ศ. 350 - ราว พ.ศ. 1000
2. สมัยทวารวดี เป็นสมัยที่ก่อสร้างเพิ่มเติมองค์พระปฐมเจดีย์ตั้งแต่ ราว พ.ศ. 1000 จนถึง พ.ศ. 1600
3. สมัยพระปฐมเจดีย์ยุคโครม ตั้งแต่ พ.ศ. 1600 จนถึง พ.ศ. 2396 จนถึงสมัยปัจจุบัน

รูปพรรณสัณฐานขององค์พระปฐมเจดีย์องค์เดิม ๆ เป็นอย่างไรก็ขอให้พิจารณาตามเขียนบนฝาผนังด้านองค์พระเจดีย์ และมีเจดีย์จำลองอย่างทางทิศใต้ในเรื่องการสร้างองค์เจดีย์แต่เดิมนั้น มีเล่าสืบ ๆ กันมาเป็นตำนานอยู่หลายตำนานด้วยกัน ก็จะยกจากเรื่องพระปฐมเจดีย์ของท่านเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ขำ บุนนาค) เรียบเรียงไว้แต่ปีฉลู พ.ศ. 2408 ซึ่งสำนักงานจัดทำประโยชน์และรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ จัดพิมพ์เมื่อ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2516 เป็นตำนานฉบับพระยาราชสีมการและฉบับตาประชารอดโคเลาไวว่า

ท้าวตีการาช ครองเมืองศรีวิชัย (คือ เมืองนครชัยศรี) มีบุตรชายชื่อพระยาภมร คอมาพระยาภมรไศยครองราชสมบัติแทนบิดาที่สวรรคตไป พระยาภมรมิเห็นมีพระกุมารองค์หนึ่ง ไทรทนายว่า กุมารองค์นี้มีบุญญาธิการมาก แลจะท้าวบิดามา พระยาภมรจึงรับสั่งให้นายกรมไปหึงเสีย ราชบุรุษก็นำกุมารไปหึงไว้ในป่าไผ่ ขางบ้านยายพรหม ยายพรหมก็ไต่เลียงกุมารไว้โดยไม่ทราบว่าเป็นบุตรของผู้นั้น คอมายายพรหมบอกกุมารให้ยายหอมซึ่ง เป็นญาติเลียงคอง เพราะครอบครัวของยายหอมไม่มีบุตร ยายหอมเลียงกุมารไว้จนโตกุมารลายายขึ้นไปเมืองเหนือถึงสุโขทัย บังเอิญไปพบช้างพระเจ้านั่นสุโขทัยอาละวาดสลัดหมอกวางไถ่แห่งบุญคนอยู่ แต่ไม่มีผู้ใดสามารถจับชางนั้นได้ กุมารไปคู้ชางก็อาละวาดไถ่แห่งกุมาร กุมารจึงขับชางตกลงไถ่กับคน คนทั้งปวงจึงจับชางได้ ความทราบถึงพระเจ้านั่นสุโขทัย จึงชุบเลี้ยงกุมารไว้เป็นบุตรบุญธรรม จนกระทั่งเจริญวัยพอที่จะปกครองเมืองไค่ จึงจัดให้กุมารไปตั้งบ้าน

เจ้าเสมีน ไซของสมณคุณไวเป็นอันมากแล้ว จึงยกมาตั้งอยู่บน เลาไกรบรรณ พลอีกประมาณสี่พัน ยกมาขนายหอมมาตั้งอยู่ที่ป่าแดง แล้วมีหนังสือเขาไปถึง พระยาಂಗไ พระยาอง ออกมากระทำความทุกข์หนักถึงกัน

ในหนังสือนาง เรื่องกล่าวว่า กุมาร เป็นบุตรบุญธรรมของพระยาราชนบุรี ซึ่งทุกปีจะทอนำดอกไม้เงินดอกไม้ทอง ไปถวายพระยาอง เจ้าเมืองกาญจนบุรี กุมารบุตรบุญธรรมเห็นว่า เมืองราชบุรีไม่สมควรที่จะเป็นเมืองขึ้นใคร จึงขอให้หยุดส่งเครื่องบรรณาการไป พระยาองเห็นว่า พระยาราชนบุรี เป็นชนด จึงยกทัพลงมาจะจับพระยาราชนบุรีฆ่าเสีย พระยาราชนบุรีจึงให้บุตรบุญธรรมเป็นแม่ทัพออกรบศึกครั้งนี้ ในตำนานกล่าวว่า ครั้งนั้นสมณบวชอยู่ที่แขวง เมืองนครชัยศรี พระยาองกับกุมารบุตรบุญธรรมไคกระทำความทุกข์หนักถึงกัน พระยาองเสียที ถูกกุมารพันควายของาวคอขาดกับช้างพระที่นั่ง ที่ทรงนั้นจึงเรียกว่า ถนนขาด และเรียกควายล่นนั้นว่าควายถนนขาด มาจนทุกวันนี้ กุมารจึงยกทัพเข้าไปตั้งอยู่ในเมืองกาญจนบุรี และต้องการให้พระมเหสีพระยาอง ซึ่งเป็นมารดาของตนเป็นภรรยา แต่ก็มีเหตุคลงใจให้ทราบว่า เป็นมารดาเสียก่อน ก่อนนี้ตำนานเล่าว่า เพี้ยกาเนรมิตเป็นแพะ บางแห่งว่าเป็น วิฬาร์ (แมว) แมลงกอนนอนขวางบันไดปราสาทของมเหสี : กุมาร เกิดขึ้นบันไดขามสัตว์แมลง ในขณะนั้นไคยีนลูกสัตว์พูดกับแมวว่า "เราเป็นสัตว์เรจจาน ท่านจึงขามเราไป" แมสัตว์จึงเสริมว่า "นับปะสาอะไรกับเราเป็นสัตว์เรจจาน แมมารดาของท่าน ๆ ยังจะเอาเป็นเมีย" สาเหตุนี้เองที่ทำให้กุมาร เกิดความสงสัยใจ เมื่อพบพระมเหสี กุมาร จึงตั้งข้อสันนิษฐานว่า ถ้าหญิงคนนี้เป็นมารดาจริง ขอให้หน้าแม่ไหลออกจากถันทั้งคู่ ถ้าไม่ใช่ก็อย่าให้เด็กปรากฏเช่นนั้นออกมา ปรากฏว่ามีน้ำนมไหลออกจากถันทั้งคู่จริง เมื่อแมลงรู้จักกันก็ทราบว่าพระยาองนั้น เป็นบิดาบังเกิดเกล้าก็เสียใจโกรธยายหอมที่ไม่บอกให้ทราบตั้งแต่นั้น จึงจับยายหอมฆ่าเสีย ยายหอมก่อนจะตายควยความเสียใจ ก็รำเอยให้ ครั้นตายแล้วแรงลงมากินศพยายหอม นามยายหอมก็เรียกว่าโคกยายหอมมาจนทุกวันนี้ เหตุนี้เองคนทั้งปวงจึง เรียกว่า พระยาพาน (พระยาพาล) เพราะ ขำบิดาแล้วยังไม่พอขามมีพระคุณคือ ยายหอมอีก แต่ตำนานบาง เรื่องว่า ก่อนเกิด เจ้าพนักงานเอาพานทองรองรับพานเลยกระพพานเป็นแผล คนทั่วไปจึง เรียกว่า พระยาพาน ตั้งแต่นั้นมา

เหตุที่เป็นนิมิตและยายหอมนี้เอง จึงเกิดคิดว่าจะรับกรรมหนัก เมื่อ พุทธศักราชล่วงไป 569 ปี จึงไปประชุมพระอรหันต์ และพระสงฆ์ทั้งปวงว่าจะทำ กุศลสิ่งใดกรรมนั้นจึงจะเบาลง ที่ประชุมมีมติให้สร้างพระเจดีย์ใหญ่ สูงชันนรกเขาเห็น กรรมจึงจะเบาบางลง พระอรหันต์ที่มาประชุมนั้นชื่อ พระกิริยานนท์ พระองค์คุลิมาล ที่ประชุมพระอรหันต์ เรียกว่า ขรรพกาลามาจนทุกวันนี้

พระยาพานโกทำฐาน เพื่อจะก่อเจดีย์ที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาบรรทมในส่วน แตนไวยามมหาพรหม แล้วเอาของที่ดีสามโหม่งแล้วทิ้งกระหิมไปจนคำ มาทูนไว้ใต้ แตนบรรทม แล้วก่อเจดีย์ขึ้นเป็นลอมฟาง (คล้ายกองฟาง) สูงชันนรกเขาเห็น พร้อม กับบรรจุพระทันตธาตุ (พระเขี้ยวแก้ว) ไว้องค์หนึ่ง สร้างเสร็จถวายเขตแดนโดยรอบ ชั่วเสียดขวางรอง คำว่าสูงชันนรกเขาเห็น คงจะหมายถึง มองเห็นนรกขนาดกว้างเท่านั้นเขา บินสูงจนเห็น เป็นจุดหรือระยะความสูงที่สุดที่นกเขาสามารถบินได้ ถ้าสูงกว่านั้นแล้วไม่ สามารถบินต่อไปได้ หรือคำว่า อาณาเขตชั่วเสียดขวางรอง คงจะไกลขนาด 3 - 4 กิโลเมตรในสมัยนั้น เพราะไม่มีเสียงยาวคานรบกวน คำว่า ของที่ดีสามโหม่งทิ้งกระหิม ไปจนคำ ก็คงจะดังประมาณเกือบครึ่งวัน แต่ไม่ไกลกว่านี้เวลาใด จึงคาดคะเนยาก

มีนักวิจัยปกครองต่อมาอีกหลายองค์ จนถึงสมัยพระเจ้าหงสาวดีแห่ง เมือง มอญ มีพระราชประสงค์ของดีสามโหม่งทิ้งกระหิมไปจนคำ จึงยกทัพลงมาขุดของที่ดีสาม โวใต้แท่นพระบรรทม พอขุดลงไปถึงของ ของก็ทรุดลงไปพระเจดีย์ก็ทรุดลงไปถวาย เจ้าเมืองหงสาวดีเห็นว่า การกระทำของพระองค์ไม่สมควรแน่ คงจะเป็นบาปกรรม เพราะเจ้าของคงจะไม่อนุญาต จึงให้ก่อเป็นองค์ปรางค์ค่อตั้งขึ้นบนหลังองค์ระฆังเดิม ที่พังแต่ก็ยังสูงไม่เท่าเดิม

สำหรับตำนานพระปฐมเจดีย์ฉบับพระยามหาอรรคณิก และฉบับนายทอง ก็ ใกล้เคียงการสร้างพระปฐมเจดีย์ ซึ่งมีข้อความเกี่ยวข้องกับการสร้างพระประโตนเจดีย์ ควบคู่สร้าง เมื่อพุทธศักราชล่วงไป 1199 พรรษา ในหนังสือไตรภูมิพระร่วงก็บอก เวลาไวตรงกัน คำขบถนพราหมณ์ก็มีมาก่อนเมืองนครชัยศรี เรียกขานพราหมณ์ว่านาน โทณะพราหมณ์โทณะ คือ ทะนานทอง ที่ของพระบรมธาตุ พระพุทธเจ้า ซึ่งบรรจุไว้ในเรือหิน เมื่อพุทธศักราชล่วงไป 1133 พรรษา

เมื่อท้าวศรีสีหิทธิชัยสร้าง เมืองนครชัยศรี เป็นเมืองหลวง เจ้าเมืองลังกาต้อง
 การทะนงของจึงขอให้พระยาภักดีเถระมาขอเมื่อชาวลังกาไว้มัสการ ท้าวศรีสีหิทธิชัย
 ยินดีขอ เปลี่ยนกับพระบรมสารีริกธาตุทะนงหนึ่ง พระยาลังกา ก็ยินดีพระยาภักดีเถระ
 ก็รับพระบรมสารีริกธาตุมามอบให้พระยาศรีสีหิทธิชัย พระยาศรีสีหิทธิชัยจึงให้ขอทะนง
 ทองจากหมู่พราหมณ์ หมู่พราหมณ์ไม่ยอมให้ เพราะบรรพบุรุษของคนที่ส่งไว้ว่าท้าว
 พระยาสามสรราชและ เทวดาอินทร์พรหมท่านซึ่งเอาพระบรมสารีริกธาตุ ไปคืนแล้ว ยัง
 เหลือแต่ทะนงทองคำเท่านั้นถึงตอนนี้ ผู้คนคงสงสัยว่าท้าวพระยาสามสรราชและ
 เทวดาอินทร์พรหมนั้นคือใครทำไมจึงมาจึงเอาพระบรมสารีริกธาตุไปคืน เรื่องนี้เป็นเรื่อง
 ปาฏิหาริย์ของพระบรมธาตุ ท่านลองสอบถามท่านผู้รู้เอง เมื่อไม่ใคร่ทะนงทอง
 พระยาศรีสีหิทธิชัยชักเคืองมาก จึงยกทัพออกไปตั้ง เมืองอยู่ทางหากให้ชื่อว่า เมืองปาวน
 ท่านจึงให้สร้างพระปฐมไสยาสน์ขึ้นองค์หนึ่งใหญ่ยาวสามทศวรรษ หรือจะเป็นพระปฐมเจดีย์
 ความตอนนั้นก็กล่าวไว้ไม่ชัดเจน อดูเชิดพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุไว้ในนั้น แล้วหัก
 หาญเอาทะนงทองคำให้พระยาภักดีเถระนำไปถวายเจ้าเมืองลังกา เจ้าเมืองนำไป
 บรรจุไว้ในสุวรรณเจดีย์แรกสร้างพระปฐมเจดีย์นั้น กล่าวหา พุทธศักราชล่วงไว้สี่สา
 หนึ่ง (วัดสา มาจาก อุณณ, ปี) ส่วนพระประโศภเจดีย์ สร้างเมื่อพุทธศักราชล่วง
 ไปได้ 1199 พรรษา โดยเจ้าเมืองละโว้ ชื่อ กากะวรรณศิริราช โคกก่อพระเจดีย์
 ล้อมเรือนศิลา ครั้งนั้นพระยาภักดีใจ ครอง เมืองหลวงคือแสนยไชยและพระยา
 ไสทองสม ครอง เมืองนครชัยศรี (คือนครปฐม) บางตำนานว่าครองเมืองราชบุรี มี
 เหตุหาพระยาภักดีริราชเป็นบิดา แล้วปลงพระมารดาของตัว รู้สึกสังเวชใจ จึง
 คึกกันมาซ่อมแปดงวัฏพระสังฆรัตนธาตุ พระอารามบ้านศาลา ที่พระยาศรีสีหิทธิชัยสร้าง
 ไว้แต่ก่อน เรื่องต่อจากนี้ไปก็คล้ายกับเรื่องของพระยาราชสัมภากรและคาปะชาว
 กล่าวไว้ กล่าวคือ มีผู้สร้างเพิ่มเติมพระปฐมเจดีย์เมื่อภายหลัง คือยอดปราสาทสร้าง
 ขอบองค์พระสถูปเดิม แคนินทานเรื่องพระยาภักดีพระยาพวนเป็นเรื่องของมอญ เจ้า
 พระยาพิพากรวงศ์และ ม.จ.สุภัทรทิศ คึกฤกษ์ ในความเห็นว่าเป็นองค์ปราสาท
 นั้นเป็นแบบเขมร จึงเข้าใจว่าเขมรน่าจะซ่อมแซมปรับปรุงขึ้นใหม่ให้เป็นแบบเขมร
 ครั้งที่เขมรเป็นใหญ่ในดินแดนมอญ (ละโว้) ราว พ.ศ. 1500 เป็นต้นมา

หลังจากพุทธศักราช 1500 เป็นต้นมา พระพุทธเจดีย์ที่ทรุดโทรมลง เนื่องจากขาดการบำรุงรักษา เหตุที่เจ้าเมืองอนนาก็เป็นได้ จนกระทั่งถูกพระเจ้าอนนรุทแห่งพม่ามาที่เมืองนครปฐม เพราะหลักฐานวัตถุโบราณที่ขุดได้จากเมืองนครปฐมก็ขุดได้ที่เมืองพุกามแห่งเดียว เช่น พระพิมพ์โลหะเงิน เหรียญของโบราณเป็นรูปสังฆราชหนึ่ง ปาสาธนาหนึ่ง อานันตเจดีย์ที่เมืองพุกามซึ่งสร้างขึ้นหลังพระเจ้าอนนรุทนี้ 1 นั้นก็เป็นแบบเกี่ยวกับวัดพระเมรุที่จังหวัดนครปฐมทุกอย่าง ยกเว้นพระพุทธรูปในซุ้มทั้ง 4 เป็นพระยืนที่วัดพระเมรุ เป็นพระนั่งหอบพระบาท หลังจากพระเจ้าอนนรุทก็เมืองนครปฐมได้ก็กวาดถอนผู้คนไป เมืองนี้ก็กลายเป็นเมืองร้าง อุทองจึงเป็นเมืองหลวงต่อมา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงพิจารณาว่า ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง พ.ศ. 1835 ยังมีชื่อเมืองสุพรรณภูมิ ซึ่งก็คืออุทองนั่นเอง ซึ่งเป็นเมืองหลวงสุดท้ายของอาณาจักรทวารวดี ตามที่ ม.จ. สุกัทรัก คีตกุล ทรงกล่าวว่า ถ้าพระวินิจัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เรื่อง พงศาวดารของพระเจ้าอุทองถูกต้องแล้ว รอยปีต่อมาเมื่อราว พ.ศ. 1731 พระเจ้าไชยศิริ ต้นวงศ์ของพระเจ้าอุทองสุมอโศกได้ ก็อพยพลงมาตั้งที่เมืองนี้อีกครั้งหนึ่ง ต่อมาเมืองร้างไปอีก เพราะแม่น้ำสิ้นเขื่อน ครั้นถึงแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราว พ.ศ. 2091 จึงตั้งเมืองขึ้นอีก เรียกว่า เมืองนครไชยศรี เพื่อเป็นเมืองต่อต้านข้าศึก (รับศึก) และเนื่องจากพระปฐมเจดีย์ห่างไกลจากเมืองนี้ และในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา จนถึงต้นรัตนโกสินทร์ เมืองไทยคงครอบงำจากพม่า จนปล่อยให้พระปฐมเจดีย์ร้างหักพัง เต็มไปด้วยป่ารกไม่มีผู้คนดูแลเป็นเวลานาน จนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พม่าศาลาการเปรียบอยู่บริเวณพระศรีมหาโพธิ์ หนูฤทธิพระสงฆ์ปลุกอยู่ทางคานตะวันตกของศาลาการ เปรียบดูสวนพระอุโบสถคงอยู่ ณ ที่เดิม คือคานตะวันตกตรงกับพระอุโบสถขณะนี้เพียงแต่อยู่กับพื้นดิน

ในสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2374 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งยังทรงผนวช ณ วัดสมอราย (วัดราชธาวิาส) ได้เสด็จธุดงค์มาที่เมืองนครปฐม พร้อมด้วยคณะสงฆ์และทรงปักกลดประทับ ณ โถงถนนเศรษฐี ใกล้กับเขตลักษณะของ

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร

เมื่อครั้งเสด็จมาที่เมืองนครปฐม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จมาที่เมืองนครปฐม เมื่อครั้งเสด็จมาที่เมืองนครปฐม

องค์พระเจดีย์ทรง เห็นว่า ไม่มีพระเจดีย์ใดที่เก่าแก่และยิ่งใหญ่เท่าเจดีย์องค์นี้ ตั้งแต่
เสด็จไปพบ เห็นมาทั่วประเทศไทย พระองค์ทรง เห็นว่า น่าจะบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
ไว้เป็นแน่ หลังจากทีพระองค์เสด็จขึ้นสวดมนต์ บนลานพระปฐมเจดีย์แล้ว ทรง
อธิษฐานว่า ถ้าพระมหาเจดีย์นี้มีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุไวภายใน ขอเพิกษากฎรักษา
โดยแบ่งให้สักสององค์ จะนำไปบรรจุไวภายในพระพุทธรูปที่สร้างใหม่ และในพระเจดีย์
เงิน เพื่อไวบูชาในกรุง เพรา แล้วรับสั่งให้นายรับมหาดเล็ก นำอมโสมพานขึ้นไปตั้ง
ไว้ในโถงพระเจดีย์ ทางด้านทิศตะวันออก ในตอนบ่ายวันที่จะเสด็จกลับ ก็ให้เชิญอม
ลงมา ก็หาไฉนอะไรไม่

หลังจากที่ท่านเสด็จกลับไคประมาณเดือนเศษ คืนหนึ่งประมาณ 5 โมง ขณะที่
พระสงฆ์สวดมนต์ในหอวัดพระธาตุ ซึ่งพระองค์ทรงสร้างพระเนาวรัตน์ไว้องค์หนึ่ง
ปรากฏว่าพระสงฆ์สวดมนต์ไปไคครึ่งหนึ่ง ก็มีกลุ่มควันสีแดง กลิ่นหอมเหมือนควันธูป
ควันนั้นมากขึ้น จนพระพุทธรูปแดงแดง เหมือนสีนาก พระสงฆ์ทั้งปวงตกใจลงไปคุกเข่า
สำคัญว่าไฟไหม้แต่ก็ไม่เห็นอะไร จึงสวดมนต์ต่อไปจนจบ เมื่อสวดมนต์จบแล้ว ควันจาง
ลง จึงช่วยกันค้นหาว่าใครจุดไฟไว้ที่ไหนก็ไม่พบ รุ่งขึ้นไปกราบทูลให้ทราบ พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้า จึง เสด็จทอดพระเนตรพระสัมพุทธมหารัตนองค์หนึ่ง ในพระเจดีย์
สุวรรณมณิกองค์หนึ่ง พระองค์มีศรัทธามากุมจะทรงสถาปนาบูรณะปฏิสังขรณ์ องค์
พระปฐมเจดีย์ ภายหลังพระทัยว่ามีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าบรรจุอยู่ จึง
นำความกราบทูลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ พระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงโปรดฯ เพราะ
ทรง เห็นว่าเป็น ของอยู่ในป่ารก จะหาขึ้นก็ไม่เห็นเป็นประโยชน์ใด จึงทรงพระจินตนา
ไว้ว่า จะทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ไฉน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เสด็จราชย์ได้ 2 ปี โปรดให้เริ่มลง
มือก่อสร้างปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์เป็นการใหญ่ ในปีแรก พ.ศ. 2395 โปรด
ให้สมเด็จพระยาพระบรมมหาพระยุคลบาทเป็นแม่กองจัดสร้าง ต่อมาเมื่อ พ.ศ.
2398 สมเด็จพระยาบรมมหาพระยุคลบาทถึงแก่พิราลัย จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระ
ยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี เป็นแม่กองเจ้าของการจัดทำต่อไป

เมื่อวันอังคารที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2400 (เดือน 5 ขึ้น 9 ค่ำปีมะเมีย) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังวัดปฐมเจดีย์ และทรงทอดพระเนตรพระปฐมเจดีย์เป็นปฐมฤกษ์ ความรูปแบบที่ช่างได้จัดทำรูปถวาย โดยรัชกาลแรกของกษัตริย์ใน การเสด็จครั้งนี้เป็นครั้งแรกตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ โดยเสด็จทางเรือขึ้นที่วัดไชยพฤกษารามฯ ก่อนนั้นตลอดมาหาเสด็จ กองเจดีย์บูชาคงยังไม่เสร็จ และเสด็จทางชลมารกไปประทับแรมที่พลับพลาทางภาค ขึ้นฝั่ง วันรุ่งขึ้น คือนวันพุธที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2400 (เดือน 5 ขึ้น 10 ค่ำ) เสด็จทางชลมารก ขึ้นที่คลองเจดีย์บูชาแล้ว เสด็จทางชลมารกถึงฝั่งกระปฐมเจดีย์ที่ประทับที่พลับพลาบนอาสนวิหารปฐมเจดีย์ พังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ จบแล้วเสด็จพระราชดำเนินประทับที่ (เวียนเทียน) แล้วจุศอกไม้เพลิง กระทำสักการะบูชา พอทรงจุศอกไม้ ก็เห็นดวงยอยออกมาจากซุ้มหาคานทิศตะวันออก เป็นรัศมีขาวตกลงมาลงหลังพระวิหารพระไสยาสน์เก่า ซึ่งอยู่ที่วิหารหลวงเกียวนี่ บรรดาญาติเขาเฝ้าเฝ้าเห็นเป็นอันมาก

วันพฤหัสบดีที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2400 ทรงทอดพระเนตรปฐมเจดีย์เป็นพระฤกษ์โปรดให้มีการเวียนเทียน สมโภชทาง ๆ พระราชทานเงินสามสิบบาทเป็นพระราชกุศล และทรงโปรดให้มีแจกจ่ายข้าวต้มพระบาปี่ ข้าวสารที่ตามเสด็จก็เกิดศรัทธาบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศลทั่วทุกคน กับโปรดเกล้าฯ ให้ชายฉกรรจ์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงปฐมเจดีย์ถวายเป็นชาพระ 126 คน และทรงตั้งบุญแด่ภรรยาพระราชนามว่า ชุนพุทธเกษมธรรมาภิกขุ และถวายพระพรราชทานนามว่า ชุนพุทธจักรรักษาสมุห์บัญชี พระราชทานนามว่า หมื่นฐานาภิบาล ทรงยกคานาและสมปักสร (สมปักสร คือ อากศที่เรียกเก็บเป็นรายปีส่วนใหญ่เก็บจากคนไม่ขึ้นถนน) ที่ใกล้ลงลักระเป็นกัฒนา (กัฒนา คือ สิ่งอื่นซึ่งเจ้าของอุทิศผลประโยชน์ไว้แก่วัด, ส่วนบุญที่ผู้ทำอุทิศให้บุญตาย) ขึ้นวัด ทรงถวายนิคมภักถาย (นิคมภักถ คือ อาหารหรือคาวอาหารที่ถวายภิกษุสามเณรเป็นนิคม) แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร

การปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ สร้างเนินเจดีย์ใหญ่ขององค์เดิมเปลี่ยนจากอาคารคว่ำมีพุทธบัลลังก์ ฐานสี่เหลี่ยมซ้อนระฆัง มีพระอมฤตศูลและมีพระมหามงกุฎสวมไว้บนยอดองค์พระเจดีย์ประทับถวาย กระเบื้องเคลือบสีเหลือง งามแวววาว มีขนาดสูง

3 เส้น 1 คืบ 6 นิ้ว (120.5 เมตร) ฐานโดยรอบยาว 5 เส้น 17 วา 3 ศอก (233 เมตร) รอบฐานองค์พระเจดีย์สร้างเป็นบา.ฯ หินกลมล้อมรอบเป็น 2 ชั้น ทั้ง 4 ทิศ มีพระวิหารและพระระเบียงคดเชื่อมกันรอบพระเจดีย์ พร้อมกับสร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ไว้ที่วิหารทั้ง 4 ทิศ ดังนี้

วิหารทิศตะวันออก เรียกว่า "พระวิหารหลวง" หอมนอกประดิษฐานพระพุทธรูปปางกริษณุประทับนั่งขัดสมาธิอยู่ใต้ถุนโพธิ์บัลลังก์ ต้นโพธิ์เป็นภาพเขียนที่มีองค์ความเหมือนของจริงมาก ส่วนหลังในพระวิหารหลวงปล่อยไว้โล่ง ๆ มีเพดานเป็นช่อง เสาใบระกาที่ 4 ซึ่งเป็นต้นมีการองค์พระปฐมเจดีย์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 โปรดเกล้า ฯ โปรดให้ทางครูปลัดพระปฐมเจดีย์ แสดงให้เห็นลักษณะขององค์เจดีย์ตั้งแต่สมัยเริ่มสร้างมาจนถึงปัจจุบัน แม้ทั้งสองข้างเป็นภาพวาดรูปเหลวๆ นักพระคณาจารย์ และพระยาครุฑทุกภาพพระนมมือแสดงการสักการบูชาพระปฐมเจดีย์

พระระเบียงกลม (วิหารคด) ล้อมรอบองค์พระเจดีย์ภายในจารึกกถาธรรมทุกหอ รอบนอกคดพระซังไว้เป็นระยะ ๆ มี 24 หอ ชั้นล่างก่อกำแพงถมนดินเป็นกระเปาะขึ้นมาถึง 4 ทิศ บนกระเปาะด้านตะวันออก ทำโรงธรรมและพระอุโบสถด้านใต้ประดิษฐานพระคันธารราษฎร์ (พระพุทธรูปกัฬาราช) ซึ่งไต่มาจากรัตพระสุเมรุและจำลองพระปฐมเจดีย์ไว้ทางด้านทิศตะวันออก หรือทางซ้ายของพระพุทธรูปคันธารราษฎร์ คือจำลองรูปพระเจดีย์เมืองนครศรีธรรมราช ที่เรียกว่าพระบรมธาตุใหญ่

กระเปาะด้านตะวันตก ชั้นบนใต้ประดิษฐานพระศรีมหาโพธิ์ ชั้นล่างประดิษฐานไม้สำคัญที่ควรสักการบูชา จะขอแทรกประวัติของไม้สำคัญซึ่งรวบรวมจากหนังสือพิศมัยและต้นไม้สำคัญในพุทธประวัติ ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และหนังสือรูปโพธิ์กถาของกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีวชิราวุธ (2505)

1. ต้นศรีมหาโพธิ์ เป็นต้นไม้สำคัญยิ่ง เพราะพระสัพพัญญูได้ตรัสรู้ที่โคนต้นโพธิ์ตามเป็นพระพุทธเจ้า ไคริมใบนี้ มีชื่อสามัญของอินเดียว่า Peepul of India อังกฤษเรียก Bo Tree แสดงว่าไทยเรียกตามชาววังเก่า ไม้วงศ์นี้มีมากในเมืองไทย เช่น ไทร กร่าง มะเกลือ และอื่น ๆ อีกมาก แต่ไม่มีต้นโพธิ์ คงมีแต่ในเมืองไทยแห่งเดียว ต้นโพธิ์มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Ficus religiosa* วงศ์ Moraceae

2. ต้นไทร (นิโครธ หรือชะปาศนิโครธ) เป็นต้นไม้ที่พระพุทธรเจ้าประทับ
ไทร 7 วัน หลังจากประทับที่โคนไทรแล้ว ต้นไทรมีชื่อสามัญว่า Banyan Tree
ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Ficus benghalensis* Linnaeus วงศ์ Moraceae วงศ์เดียวกับ
มหาไทร ต้นกำเนิดอยู่ในอินเดีย อังกา พม่า ไทย เวียดนาม และลาว

3. ต้นจิก หรือจุลินทร เป็นต้นไม้ที่พระพุทธรเจ้าประทับไทร 7 วัน เพื่อ
เสวยวิมุตติสุขมาบัติ อยู่ทางทิศตะวันตกของต้นมหาไทร หลังจากประทับที่โคนไทรมาแล้ว
ภายใน 7 วัน ขึ้นมาขดกาย 7 รอบพระศัพัตถ์ แล้วแผ่พังพานอันใหญ่ปกป้อง เบื้อง
บนพระเศียร เณกไม่ร่วง น้ำก็ไม่ท่วมถึงพระวรกาย เมื่อฝนตกได้ 3 วัน เณกย้าย
ไปใต้ต้นกำเนิดอยู่ในอินเดีย อังกา ไทย มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Barringtonia*
speciosa; Roxb. วงศ์ Lecythydaceae

4. ต้นเกตุ (ราชาชนะ) อยู่ทางทิศใต้ของต้นจิก เป็นต้นไม้ที่พระพุทธรเจ้า
ประทับไทร 7 วัน เป็นอวสาร หลังจากประทับที่โคนไทรแล้ว ต้นเกตุ
มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Manikara hexandra* Aub. วงศ์ Sapotaceae วงศ์
เดียวกับละมั่งสีดาและพิศุล ต้นกำเนิดในดินร้อนโดยเฉพาะ อินเดีย พม่า และไทย
ภายใน 7 วัน พระพุทธรองค์ได้รับศกุนอนสนมุง ของนายปัสสกลลิกะ พอลาแก้ว
ตั้งแต่โคตรสว สี่สิบแปดวัน มาเสวยพระกระยาหารในวันที่ 49 พระกระยาหาร กือ
ผลสมอ

5. ต้นกร่าง (พญาคคโคธ) เป็นต้นไม้ที่พระพุทธรองค์ประทับด้วยไทร
พระมหากัสสป เป็นครั้งแรก

6. ต้นสาละ (สาธรุกโข) เป็นต้นไม้ที่พระพุทธรองค์ประทับที่โคนโพธิ์
และเป็นไม้ที่ประทับไทรก่อนตรัส ไม้ชนิดนี้คล้ายกับต้นรัง ทั้งหมดนี้เป็นไม้วงศ์เดียวกับ
ต้นสาละมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Shorea robusta*, Gaertn วงศ์ Diptero-
capaceae ชื่อสามัญว่า Sal Tree หรือ Sal of India เป็นภาษาสันสกฤตคือ
สาละ นั่นเอง ต้นรังชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Pentacme siamensis*, Kurz วงศ์
Dipterocarpaceae

7. คนท้าว (ไม่ชมพู) คนโม่เมื่อพระพุทธองค์ยังทรงพระเยาว์อยู่มาก
เสด็จพระราชบิดาไปแรกนาขวัญ ไก่ประตักอยู่ที่กรมโม่นี้ ทรงพิจารณากรรมฐานจน
ถึงขั้นปฐมฌานจนเกิดอภิญญาหลายอย่าง จนแดนดินโนว แม่น้ำจะอาศัยจะเคลื่อน
ย้ายไป เงามีไค่เคลื่อนตามไปด้วย และเมื่ออรุณเวลาก็สลับไปทูลนิพนธ์กถาถึง พระ-
พุทธองค์ครั้งสัปดาห์ก่อนพระองค์จะเสด็จตามไปที่หลัง พระพุทธองค์เหาะไปนำเอาผด
หวาใหญ่ประจำท้าวไปในป่าหิมพานต์แล้วเสด็จมาถึงก่อนอรุณเวลาก็สลับไปถึง

8. คนอัมพวา (ไม่มะม่วง) พระพุทธองค์ได้กระทำยมกปาฏิหาริย์ คือ
ปาฏิหาริย์ที่แสดงเป็นกุฎี ๗ ภายในโม่นี้ ซึ่งเรียกว่า สัณหาพุกขะ ทรงบันดาลท่อน้ำ
ท่อไฟออกจากส่วนของพระกาย ทรงเนรมิตรพระกายแปลงรัศมี 6 อย่างเป็นกุฎี ๗
กันไป

ยังมีคนโม่สำคัญอีกหลายชนิด ซึ่งผู้อ่านจะค้นคว้าได้จากหนังสือ เรื่องพิชัย
และคนโม่สำคัญในพุทธประวัติ ของกรมวิชาการ พ.ศ. 2516

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ยังโปรดให้สร้างพระราชวังที่ประทับไว้คู่กันกับ
วัดชื่อว่า วังปทุมนคร ปัจจุบันพระตำหนักได้ปรับปรุงเป็นที่ทำการเทศบาลจังหวัดนครปฐม
การที่สร้างขึ้นเป็นวังเพราะเหตุเป็นเมืองโบราณ พระราชวังเจดีย์นั้นอยู่ทางทิศตะวันตก
ขององค์พระปฐมเจดีย์ ห่างประมาณ 30 เส้น เจดีย์นี้มีลักษณะงามรองแน่นขนัด
ไปหมด จนไม่ปรากฏหลักฐานเลย องค์เจดีย์บูชาในสมัยนี้ ทรงตัดถนนสายหนึ่งไว้
เสด็จในฤดูแล้ง ตั้งแต่ของสระเกล้าถึงวัง การสร้างยังไม่เสร็จ ก็เสด็จสวรรคตก่อน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์ต่อไป เมื่อพ.ศ. 2413
ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรพระปฐมเจดีย์โปรดให้สร้างกระเบื้องเคลือบสีเหลืองทอง
จากเมืองจีน มาประคัมพาสถ) หนึ่งองค์ ซึ่งมาแล้วเสร็จในรัชกาลที่ 6

(เมืองนครไชยศรีได้ย้ายกลับมาอยู่ในบริเวณพระปฐมเจดีย์ในรัชกาลที่ 5
แต่ก็ยังเป็นป่ารกอยู่ จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อมีการตัดถนนมากขึ้นและสร้าง
ที่ทำการของรัฐบาล สร้างสถานที่พักของข้าราชการ สร้างตลาด บริเวณพระปฐม
เจดีย์ก็กลายเป็นศูนย์กลางของเมืองและเรียกว่า จังหวัดนครปฐม ในรัชกาลที่ 6
นี้เอง)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ปฏิสังขรณ์วิหารหลวงและให้เขียนภาพพระปฐมเจดีย์ ทั้งแต่ที่มียอดเดิมกับภาพเทวดา ครุฑ นาค และนักรบวรในศาสนาต่าง ๆ ไว้ที่ผนังวิหาร ยังโปรดให้สร้างวิหารสำหรับประดิษฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ ซึ่งเดิมได้อัญเชิญขึ้นส่วนพระเศียร พระหัตถ์ และพระบาท ซึ่งเป็นศิลปะสมัยสุโขทัยมาจากสวรรคโลก นามว่าปฏิสังขรณ์จนเป็นพระพุทธรูปยืนที่สมบูรณ์ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้บรรจุพระอังคารของพระองค์ไว้ในฐานของพระพุทธรูปองค์นี้ด้วย และถวายพระนามพระพุทธรูปว่า "พระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์บรมโกศมหาวชิราวุธราชูปถัมภ์นิรมิต" ทรงโปรดให้สร้างพระอุโบสถวัดพระปฐมเจดีย์ และมาเสร็จสิ้นในรัชกาลที่ 7 พระปฐมเจดีย์มีหน้าที่รกรากขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการ หน้าที่ทางวิชาการขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร

การปฏิสังขรณ์ขององค์พระปฐมเจดีย์นั้น มีมาตั้งแต่พระมหากษัตริย์กับรัชกาลก่อนมาจนปัจจุบัน ก็ยังคงบูรณะซ่อมแซมกันอยู่เรื่อย ๆ และกองโบราณคดีเป็นจำนวนมาก ๆ ก็ยังไม่เพียงพอ คณะกรรมการวัดพระปฐมเจดีย์ จึงได้จัดงานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ขึ้น ทุกปี เพื่อรวบรวมรายได้จากญาติโยมและผู้บริจาค เพื่อทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่สำคัญยิ่งของชาติไทยในถิ่นอยู่ชั่วคราวนั้น โดยปกติจะจัดงานนมัสการระหว่างเดือนพฤศจิกายน หรือระหว่างกลางเดือน 12 ถึงชาวบ้านเรียกว่างานกลางเดือน มีงานทั้งหมด 9 วัน 9 คืน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วทุกสารทิศได้มากราบไหว้พนมัสการร่วมกันด้วย การจัดงานทุกครั้ง ทางคณะกรรมการวัดจะขอให้ส่วนราชการทุกส่วนในจังหวัดให้ความร่วมมือด้วย มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการศึกษา เกี่ยวกับปากท้องของประชาชน การแสดงต่าง ๆ ของนักเรียน และประชาชน ข้าราชการตำรวจ ลูกเสือชาวบ้าน การแสดงสินค้าพื้นเมือง การแสดงผลงานของทุกส่วนราชการ การจัดประกวดแข่งขันหลายประเภท ฯลฯ เปิดโอกาสให้ประชาชนนำสินค้าพื้นเมือง และสินค้าทางจังหวัดมาขาย มีมหรสพมากมาย นับเป็นการจัดงานที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดนครปฐมทีเดียว

วิหารกوروبฐานเจดีย์ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

วิหารกوروبฐานเจดีย์ เคยเป็นพิพิธภัณฑ์สถานสาขาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นที่รวบรวมโบราณวัตถุซึ่งขุดได้จากบริเวณพระปฐมเจดีย์ และวัดข้างเคียง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 คราวย้ายเมืองนครชัยศรีจากตำบลท่าเสา มาตั้งที่บริเวณพระปฐมเจดีย์ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุส่วนมากมีอายุระหว่าง ศตวรรษที่ 11 - 16 นั่นคือ สมัยทวารวดีเมืองโบราณที่พบในจังหวัดนครปฐมมี 2 แห่ง คือเมืองโบราณที่พระประโชน ตั้งอยู่เกือบใจกลางเมือง และเมืองกำแพงแสน วัตถุโบราณที่ค้นพบมากมาย เช่น พระพุทธรูปที่ท่าควยศิลา พระเศียรพระพุทธรูปที่ท่าควยปูนปั้น ธรรมจักรท่าควยศิลา ศิลาจารหลัก ประเภคินเผาที่มี เช่น พระเศียรพระพุทธรูปและเศียร เทวรูป จากลักษณะของฝีมือช่างสมัยนั้น ทำให้เราสันนิษฐานว่า คนในสมัยนั้นมีรูปร่างไม่สูงใหญ่กว่าคนในปัจจุบัน วงศนามีทั้งกลมและเหลี่ยม ริมฝีปากหนา ปลายคิ้วโค้งจดเข่า หาค้นที่สันจมูก มักสวมตุ้มหูที่ท่าควยศิลา ทอง เงิน ขอบสวมสร้อยคอที่ห้อยลูกปัด แก้วและหินสีต่าง ๆ และตุ้มขี้ผึ้ง หนึ่งฝ่าโจงกระเบน นอกจากนี้ก็มีเครื่องใช้ที่ขุดพบอีกมาก เช่น ไม้ปากดาบ ยังมีตุ้มพบ เหรียญเงินขนาดเล็ก เหนียวศูนย์กลาง 1.2 - 1.5 ซม. ที่พระประโชน อำเภอเมือง ฯ ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเลส์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจารึกที่มีชื่อเสียงของโลก ได้อ่านจารึกเหรียญเงินนี้ว่า "ศรีทวารวดีศวรบุตยะ" ซึ่งแปลว่า "บุตยะของพระราชอาณาจักรศรีทวารวดี" เงินตราของนครปฐมเป็นรูปสังข์และปราสาทแสดงว่าเป็นชาติที่เจริญมาแล้ว เหนือกว่ากับกรีกและโรมัน จึงเป็นเครื่องยืนยันว่าอาณาจักรทวารวดีมีจริง และมีพระมหากษัตริย์ปกครองอยู่หลายชั่วพระองค์ เหรียญเงินที่ค้นพบยังคง เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ในปีพ.ศ. 2511 ได้เริ่มก่อสร้างพิพิธภัณฑ์สถานหลังใหม่ขึ้นเป็นเอกเทศ อยู่ทางทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ 2 ชั้น จึงได้ย้ายวัตถุโบราณและศิลปวัตถุไว้ที่พิพิธภัณฑ์หลังใหม่ บริเวณพิพิธภัณฑ์หลังใหม่นี้มีร่มรื่น เป็นสบาย มีเจ้าหน้าที่คอยบริการให้ความรู้ ความสะดวกดีมาก ผู้ที่เข้าชมในพิพิธภัณฑ์สถานทั้ง 2 แห่ง จะไม่เคยได้รับความผิดหวังในความรู้และการศึกษา และความเบิกบานใจ เพราะ

สถานที่แห่งนี้ จะมีผู้มีความรู้ความเข้าใจอย่างดี ก่อช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา และมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและรักษาความสะอาดอยู่เสมอ

วัดพระเมรุ และพระพุทธรูปศิลาขาว

วัดนี้เก่าแก่มาก สมัยทวารวดี อายุ 1,000 ปีขึ้นไป อยู่ในส่วนนั้นของอุทยานคำบลหอยกระเว หลังองค์พระปฐมเจดีย์ไปไม่กี่กิโลเมตร ทางทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์ ถ้าย่านถนนบุปเปอรไฮเวย์เพชรเกษม จะอยู่ริมถนน ที่เรียกว่าเป็นวัด เพราะมีซากเป็นใหญ่ มีอิฐปรักหักพังกองอยู่เป็นจำนวนมาก ณ ที่นี้เองได้พบพระพุทธรูปศิลาขาวขนาดใหญ่กว่าคนธรรมดาถึง 3 เท่า เป็นพระพุทธรูปนั่งหอยพระบาท ปางปฐมเทศนา

เมื่อปลายปี พ.ศ. 2481 และต้นปี 2482 กรมศิลปากร ร่วมกับสำนักฝรั่งเศษแห่งปลายบูรพาทิศได้ ดำเนินการขุดแต่งวัดพระเมรุ จังหวัดนครปฐม โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของหลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ หัวหน้าฝ่ายไทย และเมอซีเออร์บีแอร์คูปองต์ นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศส พบว่ามีโบราณสถานรูปสี่เหลี่ยมย่อมกอธิฐกว้างยาวกว่า 70 เมตร มีฐานใหญ่ ทำเป็นมุขยื่นออกไป และทำสำหรับตั้งพระพุทธรูปขนาดใหญ่ทิศละองค์ รวม 4 องค์ ยังปรากฏซากหินสำหรับรองรับพระอยู่ทางทิศตะวันออกแห่งหนึ่ง กับทิศเหนืออีกแห่งหนึ่งในระหว่างมุขทั้ง 4 ที่นี้ทำเป็นคด มีหลังคาบรรจบกัน โดยรอบอิฐที่ก่อเป็นอิฐไม่มีสอ เหมือนกับอิฐในสมัยทวารวดีโดยมาก

ในสมัยรัชกาลที่ 4 เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ได้เฝ้าอยู่เว้ดูมาประคิณฐานไว้ในพระอุโบสถวัดพระปฐมเจดีย์องค์หนึ่ง องค์นี้สมบูรณ์ที่สุด และด้วยความสามารถของกรมศิลปากรได้ขุดขึ้นส่วนต่าง ๆ อีก 3 องค์ เช่น พระเพลา พระกร พระหัตถ์ บั้วรองพระบาท ขอบพระบาท พระฐาน พระอังสา พระพาหา มาต่อกับพระองค์ และพระเศียร ซึ่งรวมทั้งพบชิ้นส่วนต่าง ๆ จากวัดพระยาทอง วัดขุนพรหม จังหวัดอยุธยา 1 องค์ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา จังหวัดอยุธยา 1 องค์ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร 1 องค์ ประคิณฐานทางด้านทิศใต้อีก 1 องค์ ซึ่งต่อมาได้ถวายพระนามจารึกบนแผ่นหินอ่อนที่บั้วรองบาทว่า "พระพุทธรูปเขมรเศวตฉัตรสมัยมุนี ศรีทวารวดีปฐมปิยพิกุล"

พระพุทธรูปศิลาขาวทั้ง 4 พระองค์ เป็นศิลปะสมัยทวารวดี เป็นที่เคารพ
นับถือของชาวไทยตลอดเวลามานานนับพันปี จึงขอให้ประชาชนทุกคนจงร่วมใจกันปกป้อง
รักษาสถูปีค่าค่านี้ไว้ ให้ยั่งยืนชั่วกาลนาน เป็นมิ่งขวัญของเราชาวไทยต่อไป อย่า
ให้ใครมาทำลายหรือลักลอบไปได้ เหมือนที่แล้ว ๆ มา

สำหรับชาวโบราณสถานวัดพระเมรุ ขณะนี้เต็มไปด้วยหญ้าและต้นไม้ขึ้นเต็ม
ไปหมด ถ้ามีบุคคลรักมาอย่างแท้จริงสม่ำเสมอ โบราณสถานแห่งนี้จะเป็นหลักฐานที่
สำคัญแห่งหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้อีกนาน

วัดพระประโทณเจดีย์

วัดพระประโทณเจดีย์ ตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษมฝั่งเหนือ ตำบลพระประโทณ
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ 74 ไร่ 5 งาน 88 ตารางวา อยู่ห่าง
จากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางตะวันออกประมาณ 4 กิโลเมตร พระประโทณเจดีย์เป็น
โบราณสถานที่ใหญ่โต ยังปรากฏซากเนินใหญ่อยู่กลางวัด และมีฐานปรากฏขึ้น
บนยอดเนินรอบ ๆ เป็นปรางค์มีบันไดขึ้นไปยังองค์ปรางค์ ซึ่งสูงจากพื้นดินประมาณ
20 เมตร รอบเจดีย์มีกำแพงลูกคู่กันเป็นระยะรั้วกันมาก เมื่อขึ้นไปบนเจดีย์
จะสามารถชมจังหวัดนครปฐมได้โดยรอบ ขณะนี้บริเวณวัดพระประโทณได้เปลี่ยนแปลง
จากเดิมมาก เมื่อมีถนนเพชรเกษมตัดผ่าน ทำให้ที่ดินของวัดถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน
ส่วนหนึ่งอยู่ทางใต้ของถนน เป็นย่านการค้าและอุตสาหกรรม ส่วนหนึ่งที่ตั้งของวัด ก็
ได้เป็นสถานที่ราชการส่วนหนึ่ง คือ ที่ตั้งโรงเรียนวัดพระประโทณ ขององค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดนครปฐม ถัดออกไปทางตะวันออกยังไว้แบ่งให้ กรมอาชีวศึกษาคังวิทยาลัย
เทคนิคนครปฐม ใกล้วิทยาลัยเทคนิคไปทางด้านตะวันออก มีเจดีย์เก่าแก่เจดีย์หนึ่ง
เรียกว่า เจดีย์จุลประโทน ประักหักพังแต่ยังเหลือซากให้เห็นจนทุกวันนี้

ประวัติของวัดพระประโทณเจดีย์นี้ ตามตำนานเล่าสืบกันมาว่า ตำบลประ-
โทณ เป็นที่อยู่ของพราหมณ์ตระกูลหนึ่ง เรียกว่า "โทณพราหมณ์" เขาใจว่าพราหมณ์
ตระกูลนี้มาจากอินเดียมาทำการค้าขายในสุวรรณภูมิแล้วตั้งรกรากอยู่ที่นี้ พราหมณ์ตระกูล

นี้ไ้ชื่อว่า "พระนางทอง" ที่ให้ทรงพระบรมสารีริกธาตุมาด้วย ไ้สร้างเรือนดินเป็นที่เก็บรักษาพระนางทอง และยังมีเรือนดินอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ริมถนนเพชร เกษมต่างตำบล เพื่อถือถือโลเมศที่ 53 - 54 เป็นโบราณสถานที่มีทวารปรัทหักพัง มีกองอิฐขนาดใหญ่เป็นเนินสูงกวาระดับ 2 - 3 วา เมื่อสมัยรัชกาลที่ 6 ไ้มาสร้างกำแพงแก้วรอบบริเวณที่ไ้กล่าวถึงพระประโศก ไ้ขมอิฐหักเศษปูนมาถมท้าวถนนที่ไ้จากถนนกรมไปสู่อำเภอวัดพระประโศกเป็นจำนวนมาก

ตามตำนานเล่าว่า เมื่อ พ.ศ. 1133 ท้าวศรีวิหิธิย์พรหมเทพ ผู้สร้างเมืองนครราชสีมา ไ้ขอพระนางทองจากพระมหากษัตริย์ เพื่อจะส่งไปแลกเปลี่ยนกับพระบรมสารีริกธาตุ จากพระเจ้าแผ่นดินลังกา จำนวนหนึ่งพระนาง แต่ไ้รับการปฏิเสธ เพราะถือเป็นของสูงศักดิ์สิทธิ์ที่เหลือน้อยอย่าง เดียวที่บรรพบุรุษนำมาทละเลมาจากอินเดีย ท้าวศรีวิหิธิย์ไ้กล่าวสัญญากับนางลังกาไปแล้ว และต้องการพระบรมสารีริกธาตุมา จึงยกทัพไปแย่งเอาพระนางทองมาจนได้ และส่งไปลังกาเพื่อแลกพระบรมสารีริกธาตุตามสัญญา หลังจากนั้น ท้าวศรีวิหิธิย์ไ้ไปไ้สร้างพระปฐมไชยสามองค์หนึ่ง ไ้ใหญ่ขามหินมา หรือจะเป็นพระปฐมเจดีย์ไม เน้นัก แล้วนำพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุไว้

เมื่อพุทธศักราชล่วงไ้ 1199 พรรษา พระเจ้ากาละวรมณิกิษราชเจ้าเมืองละโว้ ไ้บอกพระเจดีย์ลอมเรือนที่ลาที่บรรจุพระนางทองแล้ว ไ้ทำนายว่า พระประโศกเจดีย์ เจดีย์องค์นี้สูง 50 เมตร ฐานสี่เหลี่ยมกว้างด้านละ 60 เมตร ก่อเพิ่มเติมสมัยรัชกาลที่ 4 ต่อมาเกือบ 100 ปีมานี้ องค์สถูปเจดีย์ชำรุดทรุดโทรมลง หลวงกรมการ (พวง) และนางวัง กรมการ (พริ้ง) สุวรรณรัตน์ไ้สร้างยกคสลัคโค และพระนางจำลองขึ้นที่ กรุงเทพมหานคร ส่วนพระเชี้ยวแก้วนั้นสร้างจำลองและอัญเชิญมาจากลังกาครั้งพระเจ้าปดุงกวาดไ้ เสด็จไปราชการที่เมืองลังกา ทาทั้งสองรักไ้กับพระองค์มากจึงขอพระเชี้ยวแก้วมาไ้ ขณะนี้ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ

พระประโศกเจดีย์เป็นรองลงมากับองค์พระปฐมเจดีย์ จากหลักฐานเอกสารเรื่องพระประโศกเจดีย์ เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2513 หม่อมเจ้าสุภัทรทิศ ทิศกุล ทรงบรรยายในคณะโบราณคดีว่า ไ้ค้นพบศิลปทวาราวดีที่เมืองนครปฐมเป็นอันมาก

ซึ่งแสดงถึงการได้รับอิทธิพลมาจากศิลปิน เคียแบบคุปะตะและหลังคุปะตะ แต่ตัวเมือง
ยังคนไม่พบ ต่อเมื่อมีการศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศ ก็สันนิษฐานว่า เมืองโบราณ
ที่นครปฐมนั้นตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระปฐมเจดีย์ ในปัจจุบัน ก็ตั้งอยู่บริเวณ
พระประโทณเจดีย์นี้เอง มีเจดีย์พระประโทณเป็นศูนย์กลาง ส่วนพระปฐมเจดีย์นั้นอยู่
นอกเมือง เพราะเป็นศาสนสถาน ซึ่งต้องการความสงบเงียบ ท่านกล่าวไว้ว่า
เมืองสมัยทวารวดีซึ่งนครปฐมอยู่ตรงนี้นั้น เพราะโคคนพบร่องรอยมีคู้อมรอบตัว
เมืองรูปไข่

ทุกวันนี้โบราณสถานแห่งนี้ มีนักท่องเที่ยวและนักศึกษามารชมเสมอ ทุกปี
จะมีงานนมัสการพยอม ๆ กับงานนมัสการพระปฐมเจดีย์ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันและ
คณะกรรมการวัดโคกพยายามปรับปรุงปฏิสังขรณ์ ตกแต่งบริเวณวัด ถวายต้นไม้ ถนน
หนทาง กุฏิอาศิตา เป็นระเบียบยิ่งขึ้น เพราะเล็งเห็นความสำคัญ อันจะนำมาซึ่ง
ความสุขทางใจแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐมอย่างยิ่ง

เสมาธรรมจักร

ตามคัมภีร์พระพุทธศาสนากล่าวไว้ว่า พระเจ้าจักรพรรดิผู้มีสมบัติสำคัญ
เรียกว่าจักรณะ มี 7 อย่างคือ จักรแก้ว ขางแก้ว มาแก้ว แก้วมณี นางแก้ว ชุน
คลังแก้ว และขุนพลแก้ว ใน 7 อย่างนี้ จักรแก้ว เป็นของส้าแก่พระบรมเชษานุภาพ
สำคัญที่สุด และดูเหมือนจักรแก้วหรือจักรกัณเฑาะนี้แหละที่เป็นเหตุให้ใคร่ว่าเป็นพระ
เจ้าจักรพรรดิ

จักรกัณเฑาะ หรือจักรแก้วหรือล่อแก้วนี้ ตามพระคัมภีร์บาลีบอกไว้ว่ามี
กัณฑ์ มีกง มีคุม บริบูรณ์ด้วยอาการทุกอย่าง เมื่อจักรกัณเฑาะบังเกิดแก่พระราชา
องค์ใด พระราชานั้นก็เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ

จักรกัณเฑาะหรือล่อแก้วนี้ในคัมภีร์อรรถกถาพรรณนาขยายความออกไปอีกยี่ก-
ยาว แต่พอสรุปกล่าวไว้ว่าจักรกัณเฑาะนี้มีรูปเหมือนล่อรด คุมเป็นแกวอินทนิลตรง

กลาง คมส่องแสง ขานออกเป็นวงกลม เหมือนพระจันทร์ทรงกลด รอบค้อม เป็นแผนเจิน มีที่กล่าววนแฉกวนแฉก 7 ประการ ทั้งพื้นี่ ก้าวแต่ละก้าวคลาญประคัมทาง ๆ กัน ส่วนกลดเป็นแถวประพาศี่สุกใส วงนอกของกงทุกระยะของก้าว 10 ซี่ที่สอดเขาไป นั้น มีหอ กวประพาศี่ค้อมรอบนอกของกงทุกระยะ รวม 100 หอ เมื่อจักรกัณเฑาะพุนไปในอากาศ หอแถวประพาศี่เหล่านี้จะกลืนรวม เกิดเป็นเสียงไพเราะดุจเสียง บัณเฑาะฏริยางคดนตรีบนหอแถวประพาศี่แต่ละอันมีเศวตฉัตร หอยเฟื้อง ดอกไม้มุกดา เมื่อจักรกัณเฑาะพุนเวียนไปจะปรากฏกลาญวงกลด 3 อัน หมุนอยู่ภายในของกันละกัน

เมื่อโคจรถึงจักรกัณเฑาะ หรือล่อแถว ซึ่งเป็นสมบัติของ เสริมพระบรมเชษฐา นุภาพสวาคัญยิ่งของพระเจ้าจักรพรรดิ มาโดยดั่ง เชบเรณี่ ก็พอจะนึกเห็นกันได้ว่า พระเจ้าจักรพรรดิ ก็คือผู้ทำให้จักรหรือล่อหมุนไป ซึ่งในบางพระสูตรยังกล่าวเป็น ตำนานไว้อีกว่า พระราชาจักรพรรดิ ผู้ประกอบกวยธรรมทรงเป็นธรรมราชา เป็น ผู้ทำให้จักรหมุนไปโดยธรรม จักรนั้นอันสัตว์หมุนยไร ๆ ผู้เป็นปรปักษ์ (คอประ- เจ้าจักรพรรดิ) จะหมุนไม่ได้

เมื่อพระอิศวรตราราชกุมารไมทองพระประสงก์สมบัติจักรพรรดิ และทรงปรารภน่าจะเป็นพระพุทธรเจ้า จึงเสด็จออกบรรพชาและทรงบำเพ็ญเพียร จนได้ ครัสต์ "พระอนุตร สัมมาสัมโพธิ" พระองค์ก็เสด็จกลับมาสัมพุทธ หรือที่เราระบุกันเป็นคำสามัญว่า พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้โปรดประทานเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระภิกษุปัญจวัคคีย์ คือพวกพระภิกษุ 5 องค์ ณอิสิปตะมิกทายวันใน เมือง พาราณสีเมื่อวันอาสาฬหบูชา คือเพ็ญเดือน 8

เทศนาครั้งแรกนี้เรียกกันว่า "ปฐมเทศนา" และเรื่องที่พระพุทธเจ้า ทรงชี้เป็นปฐมเทศนานั้น เรียกว่า ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร แปลงาย ๆ ก็ว่าพระสูตร ว่ากวยเรื่องพระพุทธเจ้าทรงหมุนล่อแห่งธรรมหรือธรรมจักร

การที่นำเอาเรื่องพระเจ้าจักรพรรดิ และจักรกัณเฑาะ หรือจักรแก้ว มาถาวนำไว้นี้ก็ยาว ก็โดยประสงค์จะให้เป็นที่กำหนดหมายไว้ ว่าพระเจ้าจักรพรรดิ นั้นทรงมีจักรกัณเฑาะ เป็นเครื่องมือแด่พระบรมเชษฐาภาพ

ส่วนพระพุทธรูป เมื่อครั้งเทศนาครั้งแรก ก็ทรงใช้ธรรมจักร เป็นเครื่องหมาย
มือแผพระธรรม เป็นตัวอย่าง เปรียบเทียบกัน

ก่อนที่พระพุทธรูปจะทรงแสดงธรรมจักรกับพวกนาคนี้ บรรดาพุทธศาสนิกชนทุก
สมัยถือเป็นเหตุการณ์สำคัญอย่างยิ่งตอนหนึ่งในพุทธประวัติจึง เรียกกันว่า "ปาง"

เช่นเดียวกับอีก 3 ตอน คือ ปางประสูติ ปางตรัสรู้ และ ปางปรินิพพาน

แต่การที่จะสร้างพระพุทธรูปขององค์ เป็นที่เคารพขึ้นในประเทศอินเดีย
สมัยนั้น เป็นของทอง หาม บรรดาศิลปินของอินเดียจึงคิดหาวิธีสร้าง เป็นรูปภาพแสดง
เรื่องราวตามปาง เหล่านั้นขึ้นแทน โดยไม่ทำเป็นพระพุทธรูปของจริง

ในเรื่องนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาภาณุรังษานุภาพ ได้ทรงนำเอาแนว
ความคิดของนักโบราณคดีชาวฝรั่งเศษมาอธิบายไว้ว่า "มูลเหตุของรูปภาพในพระพุทธรูป
ศาสนาสาคราจารย์อรรถวาทฐานที่มียุคหนึ่งว่า เริ่มจะเกิดขึ้น ณ ที่บริเวณเจดีย์
4 แห่ง คือ ที่ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพาน ก่อนหน้านั้น ด้วยมีเงินทอง
ตราเป็นรูปดอกบัว เป็นเครื่องหมายที่ประสูติ รูปคันไถเป็นเครื่องหมายที่ตรัสรู้ รูป
ธรรมจักร เป็นเครื่องหมายที่ปฐมเทศนา และรูปสถูปเป็นเครื่องหมายที่ปรินิพพาน
ปรากฏว่าเป็นของ เกาگونเจดีย์วัดของพระเจ้าอโศกมหาราช ชานาน.....
ครั้นต่อมาตั้งแต่ พระเจ้าอโศกมหาราช ยกพระพุทธศาสนาขึ้นเป็นศาสนาสำหรับ
ประเทศและสร้างเจดีย์วัดใหญ่โตต่าง ๆ อันประกอบด้วยฝีมือช่าง พวกช่างเอา
เครื่องหมายในเงินตราขึ้นมาคิดประกอบเป็นลวดลายของเจดีย์สถาน ในสมัยนั้นยัง
ห้ามมิให้ทำพระพุทธรูปจึงทำดอกบัวเป็นเครื่องหมายปางประสูติ บัลลังก์กับคันไถ
เป็นเครื่องหมายปางตรัสรู้ธรรมจักร กับเกวียน เป็นเครื่องหมายปางปฐมเทศนา พระ
สถูปเป็นเครื่องหมายปางปรินิพพาน" (สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาภาณุรังษานุภาพ วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.
2478)

ต่อธรรมจักรที่นักปราชญ์ทางโบราณคดีได้พบว่ามีอายุเก่าที่สุด เข้าใจว่า
ธรรมจักร เครื่องหมายพระศัพทธรรม ทำลายตัว ซึ่งประดิษฐานอยู่ในสิ่งใด 4 ตัวที่
หมายถึงสัญลักษณ์ทั้งสี่บนฐานกลม เนื้อบัวหัวเสาเสมาของพระเจ้าอโศกมหาราช สร้าง
ขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าอโศก เมื่อราวปลายพุทธศตวรรษที่ 3 แต่ต่อมาได้หักพัง

คฤกษณคินอญที่ตำบลสารนาถ ใกล้เมืองพาราณสี เพิ่งขุดค้นพบเมื่อ พ.ศ. 2447 แฉวง
ลธรรมจักรหักเสียบขาด ที่ฐานกลมรองรับเหนือบัวหัวเสา ทรงเสาสิงโตทั้ง 4 ลง
มานั้น มีวงลธจำหลักอีก 4 วง ประจำทั้งสี่คาบ ระหว่างวงลธจำหลักเป็นรูปสัตว์
คันทรงลธละตัวรวม 4 ตัว คือรูปช้าง รูปวัว รูปม้า และสิงโต (บางท่านอธิบาย
ว่าสัตว์ทั้งสี่นี้ เป็นสัตว์ประจำทิศสี่ในคัมภีร์ไครมณียบรรพชาลที่ 1 มีกล่าววว่า สร
อโนคามีทางน้ำไหลออก 4 ทิศ ทิศตะวันออก ไหลออกจากปาการณสีห์ ทิศตะวันตก
ไหลออกจากปากช้าง ทิศเหนือไหลออกจากปากโค เรื่องนี้คงมาจากแนวความคิด
เดียวกัน)

ภาพของสัตว์ทั้งสี่นี้มอง เห็นว่ามีไคยหนึ่ง แต่มีท้าววังหรือเก็นท้าวอันแสดง
ให้เห็นว่าวงลธเหล่านั้นกำลังหมุน มีไคยทุกแฉ ซึ่งรัฐบาลอินเดียสมัยนี้ ได้สร้างรูป
บัวหัวเสามีสิงโต 4 ตัวนี้มาใช้เป็นสัญลักษณ์ของประเทศอินเดียในปัจจุบัน

นอกจากนี้มีเสาสิงโตทรงธรรมจักร เรียกว่า สิงหคัมภะ ตั้งอยู่ริมประตู
หรือโถงคานาโตของพระมหาสถูปสาธุจีอีกเสาหนึ่ง ถอดจากสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช
มากมีลธรรมจักรซึ่งจำหลักอยู่บนเหนือเสาประตูหรือโถงของพระมหาสถูปสาธุจี
มีอายุอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 4-5 คือ ราว 2,000 กว่าปีมาแล้ว

ต่อมาในสมัยคันธาระ (พ.ศ. 500-1050) เมื่อศิลปินเชื้อสายกรีกได้คิด
สร้างพระพุทธรูปทรงคันทรงโดยทรงแล้ว จึงสร้างรูปปางปฐมเทศนาเป็นพระ
พุทธรูปทรงคันทรงคันทรงทั้งสองพระองค์ ประทับนั่งขัดสมาธิเพราะบนพระแท่นนั้นพระ
พักตร์หันไปทางขวา พระหัตถ์ขวาทรงถือธรรมจักรอยู่ระดับพระชานุกำลังทรงขึ้น
ธรรมจักรขึ้นให้แกพระปัญจวัคคีย์ ซึ่งนั่งอยู่ข้างพระแท่นคานขวา 2 องค์ อีก 3 องค์
นั่งอยู่ทางซ้ายของพระแท่น ที่หน้าพระแท่นมีรูปกลวงหมอบ 1 ตัว หันหัวเหลิยหลัง

แต่ต่อมาในสมัยอมราวดี (พ.ศ. 700-850) ทำพระพุทธรูปปางนี้เป็นพระ
พุทธรูปทรงคันทรงคันทรงคันทรงเปิดพระอังสาขวา ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนพระแท่น
ยกพระหัตถ์ขวา ซึ่งแบฝ่าพระหัตถ์หันออกข้างนอกในระดับพระอังสา ส่วนพระหัตถ์
ซ้ายหันฝ่าพระหัตถ์เข้าเป็นท่าทรงกำจีวรอยู่ระดับพระอุระซ้าย พระปัญจวัคคีย์นั่งอยู่
ทางเบื้องขวาพระแท่น 2 องค์ ทางเบื้องซ้าย 3 องค์ที่หน้าพระแท่นมีกลวง 2 ตัวหัน

หน้าเขาหากัน (ไม่มีธรรมจักร) แต่พระพุทธรูปปางนี้ ในสมัยคุปตะ (ระหว่าง พ.ศ. 850-1150) ทำเป็นรูปพระพุทธรูปประทับนั่งบนพระแท่น ทรงหอยพระบาท ทั้งสองลงอย่างนั่งเกาอืบาง นั่งขัดสมาธิบ้าง ทรงยกพระหัตถ์ขวาจับเป็นวงหมายถึง ธรรมจักร และพระหัตถ์ซ้ายจับนิ้วพระหัตถ์เป็นท่ากำลังทรงหมุนอยู่ทรงพระอุระ และมีรูปธรรมจักรหันทางแบนออก อยู่ ณ บัว เมืองกลางใต้พระบาทลงมา หรือถ้าทำเป็น พระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ ก็ทำรูปธรรมจักรหันด้านข้างออกบ้าง หันทางส่วนแบนออก บ้าง มีรูปคนนี้ ประนมมือตรงหน้าพระแท่นหันด้านข้างออกอยู่สองฟากธรรมจักรข้างละ 3 คน รวม 6 คน (กล่าวกันว่าถ้าทำเป็น 6 คนนั้นเป็นรูปพระปัญจวัคคีย์ 5 องค์ กับรูป คนสร้างพระพุทธรูปปางนี้อีก 1 จึงเป็น 6 คน)

เบื้องหน้าธรรมจักรออกมา มีกวางหมอบเหลียวหลังข้างละตัว นอกนั้นก็ มี ลวดลายประดับบ้าง ทำเป็นภาพประกอบบาง บาง ๆ กันออกไปที่มีรูปกวางอยู่ด้วย ก็เพื่อใหญ่ดูทราบได้ว่ากำลังทรงประทานปฐมเทศนาในมิกทายวัน แต่ที่สำคัญก็คือรูป ธรรมจักร จาหลักบนแผ่นหิน ทำเป็นภาพลายนูนต่ำบาง นูนสูงบ้าง และมีภาพจำหลักอื่น ประกอบหรือจำหลักประกอบกับภาพอื่น มีภาพพระพุทธรูปทรงประทานเทศนาเป็นคนที่ ปรากฏว่าจำหลักเป็นธรรมจักร หรือรูปวงล้อลอยตัวโดยเฉพาะเช่นลวดธรรมจักรที่ พบในประเทศไทยคงมีแค่ธรรมจักร เนื้อหิวสังโต 4 ตัว ซึ่งขุดพบที่สารนาถ และธรรม- จักรบนสิงห์หสัณณะ ที่สาญจี

ลวดธรรมจักรที่พบและรู้จักกันในประเทศไทยนั้น เข้าใจว่าเริ่มแต่ครั้งรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งโปรดให้ขุดแต่งบูรณะพระปฐมเจดีย์ ในรัชกาลที่ 4 ปรากฏว่าขุดพบธรรมจักรหรือวงล้อศิลา ในบริเวณพระปฐมเจดีย์ เป็นจำนวนหลายอัน ซึ่งบางอันแตกหัก ชิ้นส่วนสูญหายไป ที่ยังอยู่ครบถ้วนสมบูรณ์ดีก็มี แต่ละอันมีลายประดับมากหรือน้อยบ้าง

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงนิพนธ์ถึง ธรรมจักรหรือวงล้อเหล่านี้ไว้ในเรื่องพระปฐมเจดีย์ มีความตอนหนึ่งว่า

"เขาขุดโคจักรศิลาที่ถนนแตกหน้าวัดราชพระไวยในวัดเก่า ๆ จมอยู่ใต้ดินมี หลายอัน นี่ก็รู้ไควาแต่ก่อนนั้นเห็นจะเป็น เมืองใหญ่โต ไพบูลย์ด้วยโภไคยไศวรรย์

สมบัติ เป็น เมืองอันพระมหากษัตริย์ปกครอง เห็นท่านผู้เป็นเจ้าของจักรสำคัญคิด
ว่าสมบัติของเราไว้จักรโตใหญ่อยู่แล้วยังขาดอยู่แต่จักร แกวยังหาไม่ จึงไต่หาจักร
ศิลาบูชาพระรัตนตรัยในเพลานั้นควมมิ่งหวังหาผลเป็นสำคัญของท่านผู้ครองนคร
อีกอย่างหนึ่งจะทำไว้ให้ เห็นว่าเมืองนี้เป็นสุทัศน์เทพนคร เมื่อถึงศาสนกาลนี้ไต่หานาม
กรว่า เมืองกุสินารา เป็นมงคลประเทศปรากฏเล่าลือมาจนกาลนี้ ว่าเป็นที่เกิด
ที่มีแห่งพระเจ้าจักรพรรดิมาแต่ก่อน จักรกษัตริย์จึงไต่หาจนล้นจนอยู่ใดกิน (เรื่อง
พระปฐมเจดีย์ฉบับกรมศิลปากรตรวจสอบชำระใหม่ พ.ศ. 2506)

ธรรมจักรหรือวงล้อเหล่านี้ คอมา ค่นำมาเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่ง
ชาติ กรุงเทพฯ บาง จัดตั้งแสดงไว้ที่ระเบียงคานตะวันตกของพระปฐมเจดีย์บาง
เก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานพระปฐมเจดีย์บาง

วงล้อศิลาหรือธรรมจักร ดังกล่าวนี้นานศาสตราจารย์ยอร์ช เซเกส์ อธิบาย
ไว้ว่า "เนื่องจากได้ค้นพบรูปวงล้อศิลาเหล่านี้จึงทำให้คิดกันว่า วงล้อ
เหล่านี้คงหมายถึงธรรมจักร ซึ่งพระพุทธองค์ทรงหมุน (คือ สอน) เมื่อประทาน
ปฐมเทศนา ณ มฤคทายวัน" (ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ 2 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2506
น. 46-47)

ธรรมจักรหรือวงล้อที่ทำด้วยศิลาคตามที่พบเห็นแล้วนั้น มีขนาดต่าง ๆ กัน
อันใหญ่ที่สุดวัดตามศูนย์กลาง 1.95 เมตร เวลานี้จัดตั้งอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนครอันเล็ก ๆ ก็มีอยู่ในพิพิธภัณฑสถานฯ พระปฐมเจดีย์หลายล้อ แต่ชำรุดทุกล้อ
และมีอยู่ล้อหนึ่ง (ชำรุด) เวลานี้อยู่ในพิพิธภัณฑสถานฯ อุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี วัด
ตามศูนย์กลาง 45 เซนติเมตร ธรรมจักรทั้งล้อใหญ่ล้อเล็กมีลวดลายประดับตามซี่ก้า
วงล้อ วงกุ่ม และฐานที่ก้า จ้าหลัก และประดิษฐ์ลายไว้อย่างต่าง ๆ กันบางวงล้อก็ลวดลึง
เป็นของโปร่งระหว่างซี่ก้า

ที่น่าสนใจก็คือ ซี่ก้าของวงล้อหรือธรรมจักรนี้มีจำนวนต่าง ๆ กัน และ
เนื่องจากวงล้อแต่ละอันมีจำนวนซี่ก้าแตกต่างกันนี้เอง จึงชวนให้นึกเล่นธรรมะชาวไทย
ขบถึกหาหลักธรรมต่าง ๆ เขาประกอบ เพื่อหาค่าอธิบาย เช่น วงล้อมีก้า 8 ซี่ก้าหมายถึง
ถึงอริยมรรค 8 วงล้อที่มีก้า 12 ซี่ก้าหมายถึงอภิมรรค 12 ที่กล่าวว่า "ทวารวาศาการ"

ไว้ในธรรมจักรกับปาวกตนสูตร ที่มีค่า 16 ซึ่งก็ว่าหมายถึงโสฬสธรรมหรืออาการ 16 ของ อริยสัจสี่ แลธรรมจักรหรือวงล้อศีลาที่พบมาแล้วนั้น มีไม้มีแฉกที่มีจำนวนค่า เพียง 8 ซึ่ง 12 ซึ่ง และ 16 ซึ่งเท่านั้น หากแต่มีจำนวน 14 ซึ่งมี, 15 ซึ่งมี, 17 ซึ่งมี, 18 ซึ่งมี, 21 ซึ่งมี, 22 ซึ่งมี, 24 ซึ่งมี, 26 ซึ่งมี, 32 ซึ่งมี, 35 ซึ่งมี และ 36 ซึ่งมี มีหน้าว่าวงล้ออันเดียวกัน แต่ทำขึ้นค่าแต่ละคานจำนวนไม่เท่ากันก็มี ถ้าจะพากเพียรขบคิดหาหัวข้อธรรมเขาประกอบคำอธิบายให้ลงตัวจำนวนเท่ากัน ซึ่งค่าของวงล้อนั้น ๆ ก็เชื่อว่าคงจะพากเพียรขบคิดค้นหากันจนได้ แต่ก็คงจะเลอะเทอะ เลื่อนลอยไม่เป็นหลักเกณฑ์ที่จะพึงยึดถือให้เกิดสาระอันใด จึงเข้าใจว่าชาวที่สร้าง วงล้อหรือธรรมจักรศีลาที่มีขึ้นไว้อาจมีใญ่หมายความว่าทำขึ้นให้มีจำนวนเท่ากับหลักธรรม ขอนั้นขอนี้ หากแต่คงคิดประคัมรู้ให้เป็นเครื่องหมายแทนพระธรรมจักร ซึ่งพระพุทธเจ้า ตรีสีเทตนาและพระธรรมจักรที่พระพุทธเจ้าโปรดเทศนานั้น ก็ตรัสไว้ตรงตัวอยู่แล้วว่า จมูกกับปาวกตนสูตร ซึ่งแปลได้ว่า พระสูตรว่าด้วยการหมุนล้อแห่งธรรม หมายความว่า ธรรมจักรหรือล้อแห่งธรรมนั้นมีใจตั้งอยู่เฉย ๆ แต่หมุนเวียนไป ซึ่งในพระสูตร นั้นเองก็บอกไว้แล้วว่า "ธรรมจักรประเสริฐยิ่ง ที่สมณะ หรือพราหมณ์ หรือเทวดา หรือมาร หรือพรหม หรือใคร ๆ ในโลก หมุนกันไม่ได้ นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง หมุนได้แล้ว" เมื่อชาวมาประคัมรู้สร้างขึ้นเป็นวงล้อ เป็นสัญลักษณ์ประทานปฐมเทศนา ก็คงมุ่งหมายให้คนดูเห็นว่า ล้อกำลังหมุนไป เมื่อวงล้อมันหมุน สายตาของเราที่มอง อยู่ก็จะเห็นจำนวนของซี่ก้านแตกต่างกันไป สุดแต่สายตาจะกำหนดใจแต่การ เขียนภาพ หรือทำรูปซึ่งเป็นของตั้งอยู่กับที่ จะทำให้เห็นเป็นหมุนได้อย่างไร เขาคงก็คิดกันมาแล้ว ขอนี้ถ้าพิจารณาโดยอาศัยหลักศิลปทางจิตรกรรมและประติมากรรมเขาประกอบกับข้อความในพระบาลีที่กล่าวข้างตน และดัง เกิดให้ก็ จะเห็นลายกระหนกที่ขอบวงชั้นนอก ของธรรมจักรหรือวงล้อศีลาบางอัน ชาวเขาทำอย่างมีความหมาย คือทำเป็นลายกระหนก เอนลู่ไปมารอบ ๆ วง แสดงว่าล้อหรือธรรมจักรนั้นกำลังหมุนไป มีใจหยุดนิ่ง อาจหมุน เป็นอนุโลมปฏิโลมก็ได้

และที่นวดัง เกิดอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ธรรมจักรทุกล้อ จัดักเป็นฐานที่ตั้งติด อยู่ในตัว แต่บางล้อก็ทำเป็นแกนคล้ายกับจะเสียบตั้งลงในฐานรองรับอันอื่น ฐานที่คง

คิดค้นนั้นบางอันก็ทำหลักเป็นบัวหงายบัวคว่ำ บางอันที่เป็นบัวหงายก็ทำหลักกลีบบัว เสียบ
ยาว เพื่อยึดมองดูคล้ายหอยแครง บางอันก็ทำเป็นลายกานชดคล้ายอันก็ทำเป็นลวดลาย
อย่างอื่น และบางอันก็ทำเป็นลายกระหนกสูงขึ้นมา ปกติถ้าคนกลางจนถึงขอบคอก มีลวด
ธรรมจักรอยู่ 2 ลวด ที่ฐานคานตั้งทำเป็นรูปเทวดานั่งขัดสมาธิราบ มือทั้งสองถือกาน
ชดอกบัวตูมข้างละคอกยกขึ้นเหนือ บัวทั้งสอง ซึ่งตามฐานฐานอธิบายว่าเป็นรูป
อรุณเทพบุตร และมีอยู่ลวดหนึ่งที่ข้างทั้งสองของอรุณเทพบุตรนั้น จำหลักเป็นรูปคนกระ
หรือกุมภวัด โอฬารถึงบันแบกของกลางของวงลวดข้างละคน กับมีฐานของธรรมจักรขึ้น
แตกหัก แตกตรงที่เป็นรูปอรุณเทพบุตร หรือบางท่านว่าเป็นรูปครุฑ ถือดอกบัว ยัง
อยู่คอนข้างสมบุรณ์ ตั้งอยู่ที่ระเบียงพระปฐมเจดีย์ อีกชั้นหนึ่ง กับซุ้มพุ่มที่เนินโคกเจดีย์
ทางทิศตะวันออกของเมืองเก่ากำแพงแสน อำเภอเก่ากำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อีก
ลวดหนึ่ง ที่ฐานศิลา 4 เหลี่ยมจารึกจากภาษาบาลี ว่า

สจุจกิจจุจกตญาณ จตุรา จตุรา กต คิวัญญทวาทสาการ ฐมมจกม มเหสสิน

แปลว่า ธรรมจักร ของพระ (พุทธเจ้า) งามสง่าหาพระคุณอันยิ่งใหญ่
ท่า (ชี้ว่า) ให้เป็นสี่ (คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) มีญาณรู้ สัจจะ รู้ที่ควรทำ
รู้ที่ห้ามแล้ว หมุนไป 3 รอบ จึงเป็นอาการ 12

ลักษณะของลวดลายในลวดธรรมจักร ดังกล่าวนี้ นักโบราณคดีวินิจฉันกันว่า
ธรรมจักรในเมืองไทย เป็นของทำขึ้นในสมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษ ที่ 11-16) เพราะ
ส่วนใหญ่คล้ายกับลวดลายสมัยราชวงศ์คุปตะในอินเดียถ้ากระนั้นก็แสดงว่าได้มีผู้นำเอา
แบบอย่างวัฒนธรรมของอินเดียโบราณ เขามาสู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างไร
อย่างน้อยก็ในสมัยราชวงศ์คุปตะในอินเดีย ระหว่าง พ.ศ. 850 - 1150 หรือถัดมา

2.4 สถานที่น่าสนใจ ศึกษา

พระราชวังสนามจันทร์

พระราชวังสนามจันทร์ อยู่ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2 กิโลเมตร มีบางท่านเข้าใจว่า สถานที่นี้เคยเป็นวังเก่าของพระเจ้าแผ่นดินที่เคยครอบครองนครปฐม มาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ ทวารวดี แท้จริงมีอาณาบริเวณใกล้เคียงกันอยู่ ทางทิศตะวันออกของพระราชวังนี้ ขณะนี้ไม่มีซากโบราณสถานอยู่เลย เพราะกลายเป็นที่กรามยานของ เต็มไปหมด

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระบรมโอรสาธิราช ทรงเห็นว่า นครปฐมเป็นเมืองที่เหมาะสมเสด็จไปแปรพระราชฐาน เพื่อประทับพักผ่อนพระอิริยาบถ เพราะกรมเป็นเต็มไปด้วยธรรมชาติที่งดงาม อากาศบริสุทธิ์ ปราศจากเครื่องรบกวนพระราชหฤทัย ครั้งแรกได้สร้างเป็นพลับพลาที่ประทับชั่วคราว อยู่ในพงไผ่ บริเวณมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ปัจจุบัน โดยซื้อจากราษฎรซึ่งยังเป็นไร่นาและป่า โดยพระองค์ให้ราคาสูงกว่าราคาที่ซื้อขายกัน ราษฎรยินดีขายให้พระองค์มีจำนวน 888 ไร่ 3 งาน 24 ตารางวา พระองค์มีพระราชประสงค์อีกประการหนึ่งคือ ต้องการสร้างพระราชวังประทับที่จังหวัดนครปฐม เพราะเห็นว่า เป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะในการทอดน่านข้าศึก หรือในยามประเทศชาติเกิดวิกฤตการณ์ ทรงรับสั่งว่า พระองค์เสด็จต่อเหตุการณ์เมื่อ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 ที่ฝรั่งเศสรุกด้าวอธิปไตย นำเรือรบ 2 ลำ ดวนเข้ามาทางปากอ่าว ไคยงเข้ามาทางป้อมพระจุล ๖ ถูกคนบนฝั่งตาย พอไทยจะยิงป้องกัน ก็ถูกเรือรบฝรั่งเศสเข้าถล่ม ในที่สุดไทยต้องถูกปรับเสียพระราชทรัพย์แผ่นดิน ต้องเสียเงินแสนจันทบุรีถูกยึด (ดูเหตุการณ์ ร.ศ. 112 พระองค์จึงทรงพระราชดำริ สร้างพระราชวังสนามจันทร์ไว้เป็นเมืองหลวงที่ 2 เมื่อบ้านเมืองเกิดวิกฤตการณ์ จะย้ายมาประทับนครปฐม

พระองค์ได้ดำเนินการสร้างพระราชวังสนามจันทร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2450 โดยมอบให้หลวงพิทักษ์มานพ (น้อย ต่อมาเลื่อนยศเป็นพระยาพิสดารบริรักษ์) ดำเนินการสร้าง

เสร็จพระราชทานนามว่า "พระราชวังสนามจันทร์" ตามชื่อของสระน้ำจันทร์ ที่เป็นสระโบราณอยู่หน้าโบสถ์พระพนม มีอาณาเขตทิศเหนือจรดถนนเหนือวัง ทิศใต้จรดถนนทรงพล ทิศตะวันออกจรดถนนมาดัยแมน ถนนโดยรอบพระราชวังสร้างขึ้นภายหลังพระราชวังเสร็จแล้ว ตรงกลางเป็นสนามวงกลมกว้าง เป็นที่ประดิษฐานเทวาลัยพระพิฆเนศวร ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งศิลป์ มีคู่อ้อมรอบพระราชวังดังที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ คืออ่างที่พระองค์ให้ขุดขยายใหม่รอบพระราชวัง เพราะพระองค์ทรงสันนิษฐานว่า เติมคงเป็นบางส่วนของคูเมืองโบราณ พระที่นั่งต่าง ๆ ที่พระองค์สร้างขึ้นก็ปรากฏอยู่มีดังนี้

1. พระที่นั่ง วัฒนาบรม เป็นตึก 2 ชั้น ทรงใช้เป็นที่ประทับตั้งแต่มังราย ไม่ไคยครองราชย์ ห้องต่าง ๆ บนพระที่นั่ง มีห้องบรรทม ห้องทรง ห้องบรรณาคม ห้องบูชา ห้องเสวย ห้องพระ พระที่นั่งนี้ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของศาลากลางจังหวัด

2. พระที่นั่งอภิรมย์ฤดี อยู่ตอจากพระที่นั่งวัฒนาบรมออกไปทางทิศใต้ของพระที่นั่งองค์แรก ขณะนี้เป็นที่ทำการศาลากลางจังหวัดนครปฐม

3. พระที่นั่งวัชรวิมยา เป็นพระที่นั่งที่ทรงสร้างขึ้นใหม่ พ.ศ. 2460 เป็นแบบทรงไทย 2 ชั้น หลังคามุงกระเบื้องเคลือบสีสวยงาม มีช่อฟ้าใบระกา เป็นพระที่นั่งวัฒนาบรมไปทางทิศเหนือ ถัดจากพระที่นั่งสามัคคีมุขมาศย์ เมื่อพระองค์ทรงครองราชย์แล้ว ส่วนใหญ่ทรงใช้เป็นที่บรรทม ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของศาลากลางจังหวัด

4. พระที่นั่งสามัคคีมุขมาศย์ เป็นที่เสร็จออกขุนนาง และแสดงโขนตามโอกาส ใช้เป็นที่ประชุมของทางราชการ และใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ ภายในพระที่นั่งวัชรวิมยา และพระที่นั่งสามัคคีมุขมาศย์ ตามเส้าและเพดานมีลวดลาย เรียกว่าลายทอง ลอนซาค สวยงามมาก ประติมากรรมดงรักปิดทอง ประดับกระจกสี

พระที่นั่งทั้ง 4 ใช้เป็นสถานที่ราชการคือ ศาลากลางปัจจุบันถัดออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของสนามใหญ่ เป็นพระตำหนักชาลิมมกลาสน์ เป็นตึก 2 ชั้น แบบตะวันตก สีไข่ไก่ หลังคามุงกระเบื้องสีแสด สวยงามแบบฝรั่ง ไร่ เป็นที่ประทับเวลาเสด็จประพาสหรือในพิธีเกี่ยวกับเสด็จ หลังพระที่นั่งองค์นี้มีเรือนไม้ 2 ชั้น ทาสีแดงอยู่คนละฝั่งกลอง มีทางเดินเชื่อมถึงกันอยู่บนบ้น มีลักษณะเป็นสะพานแต่มีหลังคา

มีผากัน มีหน้ากาง เรือมระหว่างพระที่นั่งกับเรือนหลังนี้ ซึ่งมีชื่อว่า พระตำหนักมารีราชรัตบัลลังก์ เป็นพื้นาเสี้ยกายอย่างยิ่งขณะนี้สะพานเชื่อมตำหนักดังกล่าว ถูกรถยนต์บรรทุกขนฟางไปแล้ว รวมทั้งตำหนักมารี, บางสวนควย เนื่องจากอาคารซ่อมแซมปรับปรุง จึงทรุดโทรมมาก ประกอบกับความเห็นแก่ตัวของผู้รับรถบรรทุกนั้น หน้าพระที่นั่งชาลิมงคลอาสา มีอนุสาวรีย์เป็นสุนัข ชาวบ้านเรียกว่า ยาเหล เป็นรูปหล่อควยโลหะโตเท่าตัวจริง

ทับแก้ว เป็นตึกขนาดเล็กแบบฝรั่ง ปัจจุบันเป็นเรือนพักของปลัดจังหวัดนครปฐม ใต้ปรับปรุงตกแต่งตัวเรือนและบริเวณสวยงามมาก ในตึกมีเกาฉิ่งสำหรับทำขนมอบอุ้นทรงไร เป็นที่ประทับในฤดูหนาว ยังมีภาพเขียนยาวกว่าสองร้อยกิโลเมตร 6 บทเห็นอันสีขาวบนผาผนังขณะนี้ยังปรากฏชัดเจน วิทยาลัยแห่งแรกของมหาวิทยาลัยศิลปากร ฯ (ทับแก้ว) ใคชื่อว่าวิทยาลัยทับแก้ว เพราะตั้งอยู่หลังตึกทับแก้วนั่นเอง

ทับขวัญ เป็นเรือนไม้แบบไทยเดิม สร้างด้วยไม้สักล้วน อยู่ทางกานตะวันตกของทับแก้ว ต่อจากพระตำหนักมารีราชรัตบัลลังก์ ไปรกลเกล้า ฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อรักษาศิลปะบ้านไทยแบบโบราณ มักใช้เวลาบำเพ็ญพระราชกุศล และบางครั้งก็มีการแสดงละครไทยแบบโบราณ ทั้งตัวหน้ามารี ฯ และทับขวัญ ขณะนี้ทรุดโทรมมากแล้ว

ห่างจากบริเวณนี้ไป ก็เป็นบ้านพักชาวดองและชาวราชการทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายในที่ตามเสด็จ เช่น บ้านพักเสนาบดีกระทรวงวัง และบ้านพักเจ้าพระยารามมานพผู้สำเร็จราชการมหาดเล็ก บ้านหลังนี้ชื่อว่า ทับเจริญ ซึ่งปัจจุบันเป็นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีเรือนพักราชการอีกหลายหลังและยังอยู่ในสภาพดี

เทวาลัยพระพิฆเศวร เป็นที่สถิตย์เทพารักษ์ องค์รูปปั้นพระพิฆเศวรอยู่หน้าพระที่นั่ง เป็นศูนย์กลางของพระราชวัง ศักดิ์สิทธิ์มาก เป็นที่เบียดเบียนของประชาชนทั่วไป องค์พระพิฆเศวรนี้ใช้เป็นคราหรือสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ในสมัยที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครังยังทรงดำรงพระยศเป็นสยามมกุฎราชกุมาร ใต้เสด็จมาประทับอยู่ที่นี้เป็นประจำ และที่พระนั่งพินาณปฐมนี้เอง

พระองค์ทรงทอดพระเนตรปาฏิหาริย์ต่าง ๆ จบทองค์พระปฐมเจดีย์ บนพระที่นั่งที่ชื่อว่า
ปาฏิหาริย์พัฒนีย์ ซึ่งพระองค์ใช้ประทับทอดพระเนตร เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว
กรมศิลปากรได้รื้อและนำไปปลูกไว้บนศาลา หน้าพระที่นั่งพุทธไสยาสน์ ในพิพิธภัณฑ
สถานแห่งชาติวัดพระที่นั่งนี้เป็นแท่นไม้สักซ้อนกันสองชั้น มีความกว้างราว 2 เมตร
(วันทาวินิจัยกุล การชุมนุมลูกเสือครบรอบ 60 ปี นครปฐม พ.ศ. 2514)

การที่พระราชวังสนามจันทร์แห่งนี้ ยังใช้เป็นสถานที่ราชการ ควรที่ข้าราชการ
ทุกฝ่าย ประชาชนช่วยกันบำรุงรักษา ดูแลให้สวยงามสะอาดอยู่เสมอไม่ควรใช้สถานที่
ของพระราชวังส่วนใดซึ่งใช้เป็นที่เค็น เป็นที่จอดรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ทำให้
ชำรุดทรุดโทรมเร็วขึ้น แต่ก็เป็นที่น่าชื่นชมที่ทางราชการพยายามปรับปรุงส่วนหนึ่งของ
สนามจันทร์ เป็นสวนรุกขชาติยอม ๆ ริมคลองคันธารวันออก บริเวณศาลพระพิฆเนศวร
ตกแต่งด้วยไม้ดอกสวยงาม หากประชาชนช่วยกันรักษาความสะอาด และไม่ทำลายสิ่ง
ก่อสร้างของทางราชการพระราชวังแห่งนี้ก็จะมีความสง่างามแผ่ไพศาลของชาวนครปฐม
ตลอดไป

3. สาขา นันทนาการ กีฬาวิ่ง

3.1 การเล่นพื้นบ้าน คือการเล่นของชาวบทแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมักจะมีทุกหมู่บ้าน และแตกต่างกันไปตามลักษณะของท้องถิ่น การเล่นเหล่านี้ จะนิยมเล่นตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานสงกรานต์ เป็นต้น กับเล่นในฤดูแล้ง หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว การเล่นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนาน เอนกคลายความเครียด และเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านเดียวกันหรือต่างหมู่บ้านกัน การเล่นพื้นบ้านที่จะกล่าวในที่นี้ ได้แก่ การวิ่งวัว กับการเล่นแย่งหมู ซึ่งมีวิธีการเล่นดังต่อไปนี้

การวิ่งวัว

การวิ่งวัว ถือเป็นกีฬาวิ่งแข่งที่เป็นที่นิยมของคนหนุ่ม ๆ กันมาก ๆ เพราะเป็น เกมที่ประดองผี เท้ากันว่าใครจะมีผีเท้าเร็วกว่ากัน

จำนวนผู้เล่น

ผู้ชายแข่งขันการวิ่งวัว นั้นจะเล่นได้เมื่อมีผู้เล่น ครึ่งละ

2 คน เท่านั้น

สถานที่เล่น

แต่ปกติแล้วจะนิยมเล่นในบริเวณวัดซึ่งจะเป็นที่ชุมนุมของชาวบ้าน ระยะทางในการวิ่งแข่ง แล้วแต่กำหนด (จะประมาณ 80 เมตร ขึ้นไป) โดยกำหนดจุดเริ่มต้นและจุดปลายทาง ที่จุดปลายทางก็จะเอาไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 เมตร ตรงปลายตัด ขอดออกเพื่อให้เป็นกะบอกสำหรับใส่ธง ๆ เล็ก เพื่อให้อายุแข่งขันที่วิ่งมาถึงก่อน คว้าเอาไปซึ่งธงนี้จะเป็นสัญลักษณ์ของผู้นั้น จากจุดปลายทางถึงจุดเริ่มต้นจะชิงคว้าเชือกแขวงสนามเพื่อไม่ให้คู่แข่งวิ่งชนกันได้

วิธีการเล่น

เริ่มจากจะมีผู้จะเข้าแข่งขัน ยืนขึ้นก่อนเพื่อหาคู่แข่งแล้วอายุคนไหน เห็นว่าตนเองมีขนาดตัวพอ ๆ กันและมีผีเท้าดีก็อาจรับคำท้า แล้วทั้งคู่ก็จะไปเริ่มที่จุดเริ่มต้น คณะกรรมการจะให้สัญญาณในการเริ่มต้นแต่โดยมาก แต่ละฝ่ายจะมีกองเชียร์คอยช่วยเชียร์ซึ่งทำให้เกมส์สนุกขึ้น บางทีก็มีการพนันขันตอกันด้วย วัวที่หาชิง หรือวัวที่ชิงอาจอยู่กับคนละถิ่นก็ได้ ส่วนใหญ่แล้ว ละหมบ้านเขาจะมีตัววิ่งประจำหมู่บ้านกันแล้ว ดังนั้น เมื่อมีการแข่งที่ไหน เขาก็จะพาตัววิ่งนี้ไปหาหรือไปรับคำท้า เมื่อมีการแข่งประเภทนี้ขึ้น

กติกาการเขาแข่งขัน มีอยู่ว่า ผู้เขาแข่งขันต้องยินยอม ทั้งสองฝ่าย และผู้ชนะคือ ผู้ที่กวาดรังที่จุดปลายหางไคเท่านั้น ถ้าหัวหลุมมือ ก็เป็นอันว่าแพ้ไป หรือไปถึง เส้นชัยก่อนแต่ล้มคว้าง ปล่อยให้คนหลังคว้างไปก็ถือว่าคนหลังชนะ

ประโยชน์ของการ เล่น "วิ่งวัว"

- ให้ความสนุกสนานแก่ผู้เล่นและผู้ชม
- เชื่อว่าความสามัคคี ทั้งภายในหมู่บ้าน เกี่ยวกันและต่างหมู่บ้านกัน

การเล่น "แย่งธง"

แย่งธง เป็น เกมที่หาหายกำลังของคนหนุ่ม ๆ อีกเหมือนกันว่าใครจะมีกำลัง มากกว่ากัน

จำนวนผู้เล่น เกมนี้จะต้องใช้ผู้เล่นครั้งละอย่างน้อย 4 คน และถ้ามากกว่าก็จะต้องเพิ่มขึ้นครั้งละ 2 คน เช่น จาก 4 คน เป็น 6 คน เป็นต้น

สถานที่เล่น เกมนี้เล่นบนลานกว้างที่เลิกจากการนวดข้าวแล้ว เป็นสนามเต่งขึ้น เพราะเกมต้องการให้กว้าง อย่างน้อยต้องมีรัศมี 3 เมตรขึ้นไป

วิธีการเล่น ก่อนอื่นต้องหาตัวเขาแข่งขันให้ครบจำนวนคนคือ 4 หรือ 6, 8 ก็ได้ ให้ขนาดพอ ๆ กัน หรือไม่ก็แล้วแต่ผู้เขาแข่งจะประเมินกำลังตนเองว่าสู้เขาได้ ก็ได้ เอาเชือกขนาดเท่า ๆ กันมาผูกเอาผู้เล่นคนละปลาย ถ้าผู้เล่น 4 คนก็ใช้เชือก 2 เส้น แล้วเชือก 2 เส้นนั้นมามัดรวมกันเป็นปมให้ไคถึงกลาง ในผู้เล่นนั้นผูกเขา 1 ข้าง หันหลังให้แก่กัน จะอยู่ห่างกันเท่าความยาวของ เชือกผู้เล่นจะอยู่ห่างกับผู้เล่นคนอื่นเท่ากัน ๆ โดยปม เชือกจะอยู่ตรง จุดศูนย์กลาง เบือนังแล้ว เชือกถึงแล้ว กรรมการจะเอาธงปักหางมือที่เอื้อมแล้วของผู้เล่นประมาณ 1 ศอก ทุกคน เมื่อผู้เล่นทุกคน นั่งในท่าเตรียมพร้อมที่จะเอื้อมไปกวาดรังแล้ว กรรมการจะให้สัญญาณเตรียม และสัญญาณเริ่มกัน ผู้เล่นทุกคนก็จะออกแรงวิ่งตัวไปข้างหน้าเพื่อกวาดรังให้ไค ผู้ที่กวาดรังได้ ก็คือผู้มีแรงมากกว่าฝ่ายตรงข้าม และก็เป็นผู้ชนะไปในที่สุด

ประโยชน์ของการ เล่น แล่ ง รุ

- เป็น เกม ส ที่ ช่วย มี ก อ อ ก ก ำ ล ง ค าย
- ใ ห้ ค ว าม ส นุก ส น าน ท ั้ง ผู้ เ ล น และ ผู้ เช ี่ยว
- เป็น เกม ส เช ื่อม ค ว าม ส าม ก ิ ค ิ ก ัน

3.2 เพลงพื้นบ้าน เป็นการละเล่นพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่ใช้เพลง เป็นอุปกรณ์สำคัญในการเล่น การเล่น เพลงพื้นบ้าน เป็นการ เล่น ที่ ช่วย ใ ห้ เ กิ ต ค ว าม ส นุก ส น าน ไป อี ก แ บ บ หนึ่ ง ซึ่ง ต ำ ง จ าก การละเล่นประเภทกีฬา จากเนื้อเพลงจะแสดงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมของชาวบ้าน ทักษะ ค ำ นิ ย ม และ การ เ ป ลี ย น แ บ ง ล ง ส ัง ค ม ซึ่ง จะ สะ ท ่อ น อ อ ก มา ใน เนื้อ เพลง นอกจากเพลงพื้นบ้านจะเป็นส่วนที่ทำให้เกิดความสุขสนาน เพลิดเพลิน หลังจากการทำงานมาแล้วก็ยังมีส่วนที่ช่วยทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมอีกด้วย

สำหรับจังหวัดนครปฐมเรามีเพลงพื้นบ้านของเราเอง ซึ่งมีลักษณะต่าง ไป จากเพลงพื้นบ้านอื่น เพลงพื้นบ้านนั้นก็คือ เพลงปรบไก่

เพลงปรบไก่

เพลงปรบไก่อของจังหวัดนครปฐม นับเป็นเพลงเก่าแก่ของเราซึ่งใคร่เล่นก็อดกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว จากการสัมภาษณ์ พ่อเพลงแม่เพลงปัจจุบัน ก็บอกไม่ไคว่ เริ่มมาเมื่อใด แต่จากการศึกษาจากวรรณคดี ไคว่พบในวรรณคดีหลายเรื่อง เช่น เรื่องอุณรุท (สมัยรัชกาลที่ 1) เรื่องขุนช้างขุนแผน, เรื่องอิเหนา ซึ่งเมื่อศึกษาจากเนื้อหาก็คงกล่าวถึง เพลงปรบไก่อพบลักษณะของ เพลงปรบไก่อว่าเป็น เพลง ไคว่ กอ บ ัน ระ หว่าง ชาย - หญิง คล้ายเพลงพวงมาลัย แต่ลักษณะของ เพลงปรบไก่อจังหวัดนครปฐมของเรา ไม่ไคว่เป็นเช่นนั้น เรามีแบบของเราโดยเฉพาะ จึงน่าจะพูดไคว่ว่า เพลงปรบไก่อ เป็น สมบัติ ค ิ ง ก ิ ม ของ ชา ว น ค ร ป ร ุ ม โ ค ย แ ท ร จ ริง

เพลงปรบไก่อนี้ เล่นกันอยู่ที่บ้านสระกระเทียม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เคยเลิกเล่นไปพักหนึ่ง จนถือว่าสาบสูญ แต่เมื่อไคว่มีการรื้อฟื้นการเล่นชนิดนี้ขึ้นมาอีก ปรากฏว่ายังมีผู้เฒ่าเฒ่าเล่นไคว่อีก (ว่าและรอง เพลงไก่อ) มีการเห่ร้องเฝ้าร้องบางตอนให้เด็กไป

บทไหว้ครู

ยกมือขึ้นวันทา สาธุการจะกราบกรานคุณครูที่บูชา (คนตรี 2 จบ)

จะไหว้พระภูมิเจ้าที่ทั้งสี่ทิศ จะไหว้พระลักษณศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นครู

จะไหว้ครูพิณพาทย์ ราวตะโพน ถาดนิม้างพลั่งไป ไม่ขอบพอด พอช่วยท่าตะโพน

คามทำนอง (คนตรี 2 จบ)

ไหว้ครูพิณพาทย์ ระนาด ของ ถาดนิม้างพลั่งไป ในทำนอง พอช่วยคักลูกของ-

โพนองพี (คนตรี 2 จบ)

ไหว้ครูพิณพาทย์ระนาดมี ถาดนิม้างพลั่งไป ไม่สู้ดี พอช่วยคักลินปี ช่วยเพิ่มเก็บ

ลำสีนวล

1. เกินเอ๋ยเกินเอ๋ย ตามผู้นำ เชื่อคำที่ท่านบอก ทุกตรอกทาง
2. ทานไปทางไหน ฉันไปทางนั้น ขอเกินทางรวมกัน ตลอดไป
3. ทานเอ๋ยทางเอ๋ย ไปทางไหน ฉันขอตามไปควย ไม่ถอยหลัง
4. ขอบุญนำ คำช่วย ขอให้ขึ้นสวรรค์ ทุกเวลา

ลำตะนาว

1. พวกเราชาวไทย ใจจงอาจ เป็นเชื้อชาติไทยจริง ทุกสิ่งสรรค์
2. ศักดิ์ไทย ใจก็ไทย ไทยทั้งนั้น (ซ้ำ) สรรพพันล้วนเป็นไทยให้อื่นปลอม
3. ขอถวายร่างกาย ชีวิตไว้ เพื่อรักษาชาติไทย ไถ่ยืนยาว
4. ถึงถ้วจะตาย เอาไว้ชื่อ (ซ้ำ) ให้โลกเรารู้ล้าชื่อ นี้เลือดไทย

ลำพระพายสายสุด

1. วันที่ 10 กันยายน สยามล สวัสดิ์ มงคล ล้นเกล้า
2. วันนี้เป็นวัน สำคัญยิ่ง ทั้งชายหญิงต้องระลึก แลตรึกตรา
3. ชาติของเราจะอยู่ไต่ ไต่ยืนยง ต้อง เชื้อองค์ท่านผู้นำของชาติไทย
4. อีกทั้งรัฐธรรมนูญ ของชาวไทย ต้อง ทนเทิดไว้ทุกเวลา
5. ถึงเสียกายก็ต้องทน ยอมเสียไท ไม่ยอมเสียชาติไทย

มอญรำคาบ

1. เพื่อไถรรงค์ จะวิ้งกรัง ไปรบเอชชัย ถึงเสียกายไฉไลยนักรบไทย
2. ถึงเสียชนมต้องยอมเสียไป ไม่ยอมเสียชาติไทย ของไทยเราเลย
3. ไกรรงค์ของไทย สะบักพริ้ว ริ้วสีแกง น้ำเงินขาว
4. กิ่งเคียนลอยเด่น ในหมอกขาว เป็นมิ่งขวัญ ของชาวประชาไทย
5. น้ำเงินคือสีประจำชาติ ชาวสะอากคือพุทธ รัตนไกร เอย
6. สีแกงคือเลือด ของชาวไทย จงเทิดไถรรงค์ไว้ตลอดกาล

ลำพัก

1. เจ้าถิ่นนอนไปเถิด แม่จะกล่อม โอละน่านวลละม่อมแม่จะไกล
2. เหตุไรพ่อจึงไม่มา นอนหลับตา
3. บ่นว่าพิมพ์ว่าไฟไร
4. งูเขี้ยว งูกระดาง งูขวางนอน
5. กัดคนชื้อนอน นอนไม่หลับ
6. วาพดาง วิพัก ไหลูกแกว

เพลงลา

1. แกร่อนฉันจะหยุด ไหวหยาบเหวี่ยง พอลมเรื้อยฉันจะเดินให้ถึงแดน
2. ทานผูกเงาขาว ขอลาแล้ว พมพวงทองแกวอยู่จริงดี
3. ไทสู่วัง พลัง มังคะลา (นัง)
4. จะกราบลาทานแล้วอยู่จริงดี (ยื่น)

4. สาขางานฝีมือ กิจการเรื่อง

4.1 เครื่องจักสาน

ในทุกภาคของประเทศไทย เครื่องจักสานเป็นเครื่องใช้ขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของคนโดยทั่ว ๆ ไป มีรูปร่างและลักษณะและประโยชน์ใช้สอยต่างกัน ปัจจุบันเครื่องจักสานจะลดจำนวนผู้ทำไปมาก เพราะวัสดุเริ่มหายากและมีราคาสูง ประกอบกับมีภาชนะที่ทำจากวัสดุสมัยใหม่ใช้แทนมากขึ้น ราคาก็ถูกกว่าเครื่องจักสาน จึงมีผู้นิยมใช้ภาชนะที่วัสดุสมัยใหม่มากกว่า เครื่องจักสานจึงเริ่มลดจำนวนมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องตกแต่งมากกว่าจะใช้สอยตามหน้าที่เดิม ทั้งนี้เพราะเครื่องจักสานเป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีคุณค่าในตัวเอง ความวิจิตรพิสดารซึ่งมีความงามตามธรรมชาติ มีผลคลายจากการสาน สอด มีลักษณะเฉพาะตัวในผลงานแต่ละวัน ซึ่งเกิดจากความพยายาม ฝีมือ ความประณีตของมนุษย์

จึงขอสรุปได้ว่า เครื่องจักสานเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ให้ประโยชน์แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยอย่างมาก ปัจจุบันแม้เครื่องจักสานจะมีราคาสูงขึ้น แต่คุณค่ายังไม่ใคร่บรรยายได้ก็เท่ากับฝีมือและแรงงาน ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาทำให้คุณค่าของเครื่องจักสานค่อยไป ดังนั้นควรมีการส่งเสริมกันอย่างจริงจัง เพื่อธำรงไว้ซึ่งศิลปะพื้นบ้านของเรา

เครื่องจักสานที่ทำในจังหวัดนครปฐมมีหลายอย่างที่ทำกันเป็นอุตสาหกรรม เช่น การสานหมวกจีน ซึ่งทำมาจนส่งไปขายทั่วประเทศ และอีกชนิดหนึ่งคือ การสานของในหมู่บ้านโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในที่นี้เราจะศึกษาเรื่องการสานของ ซึ่งเพิ่งทำกันเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนเมื่อไม่นานมานี้เอง เดิมทีเกี่ยวชาวบ้านจะสานของไว้สำหรับใส่ปลา ในเวลาออกหาปลาตามลำคลอง เหมอง บึง ต่อมาปลาก็เริ่มลดน้อย หนองบึงบางแห่งก็แห้งขอดไป การจับปลาก็ลดน้อยลงไป ของจึงหมดความจำเป็น การสานของก็เปลี่ยนเป็นสานเครื่องใช้อื่น ๆ แทน เช่น กระถาง กระบุง เป็นต้น เมื่อเหลือไรก็นำไปขาย แต่รายได้ก็ไม่คุ้มค่าแรงงานที่ต้องไป การสานเครื่องใช้เหล่านี้จึงค่อย ๆ ลดน้อยลงไปโดยที่ผู้คนต่อมาไม่นานมานี้ก็มีผู้สนใจเครื่องจักสาน โดยการนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องตกแต่งอาคารสถานที่ แทนที่จะใช้สอย

เหมือนสมัยก่อน แล้วได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก จึงได้มีการสั่งซื้อหาซื้อเป็นจำนวนมาก การสานของจึงได้เกิดขึ้นอีก การทำกันเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน นิยมทำกันทุกบ้าน ปัจจุบันเราไปเที่ยวในหมู่บ้าน ตำบลโพรงมะเคื่อ บางทีจะพบกับของสำเร็จรูปจำนวนมาก ๆ กองอยู่ไถ่บนบ้าน การสานนี้มีผลทำให้เกษตรกรชาวโพรงมะเคื่อดีขึ้น ผู้คนมีงานทำ การทำสานก็สบายเพราะทำในบ้านของตนเอง

วิธีการสานของ

อุปกรณ์ - ไม้ไผ่ ชาวบ้านจะออกไปหาตัดกันเอง ไม้ผาก ๆ แล้วรวมกันหลาย ๆ คน วาจากมัดไปชนมา เหตุที่ออกไปตัดกันเอง เนื่องจากไม้ที่วางขายในร้านค้าสูงจนดูราคาไม่ไหว แล่งที่ตัดก็จะมีตั้งแต่แล้วหมู่บ้านเรื่อยไปจนถึงเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งชาวบ้านก็เริ่มบอกว่า กล้วยไม้ไผ่ก็เริ่มหาตัดยากขึ้นทุกที

- ไม้ข่อย ไม้ชิงชัน ไม้ล่อย เอาไว้สำหรับขัดทำปากของ

วิธีทำ

1. สานตัวของ ไม้ไผ่โตเป็น 16 ส่วน หรือ 20 ส่วน แล้วแต่นาคของลำไผ่ แล้วหาลำไผ่เป็นท่อน 3 ชนิด คือ

- ทอดกึ่ง เป็นท่อนแบนสำหรับเริ่มสานเป็นแกนของ โดยที่หาลาวปลายท่อนทั้งสองให้กลอย ๆ เล็กอง เพื่อายที่จะรัดรูปทรงของ

- ทอดหัว เป็นท่อนเล็ก ๆ เชนยาว ใจสำหรับสานเป็นตัวของ ทอดนี้จำเป็นท่อนโรมากกว่าเพื่อน

- ทอดขม เป็นท่อนเล็กที่อยู่สำหรับสานส่วนเกือบจะถึงคอของ เรื่อยไปจนถึงปากของ ก่อนจะถึงคอของ เราจะต้องขมทอดกึ่งให้กลมเข้าหากัน โดยไรทอดขมโดยไรทอดขมนี้สานแทนทอดหัว

เมื่อถึงส่วนปากแล้ว เราต้องทำปากของให้บาน จึงต้องใช้ภาชนะอะไรก็ได้ มีลักษณะเหมือนกะโหลก คือส่วนล่างเล็ก มีรูปทรงกลม แล้วกลอย ๆ บานส่วนบนมาวางส่วนบนที่จะสานเป็นปาก แล้วใช้ไม้ไผ่เป็นปากของต่อไปก็จะได้ปากของ แล้วจึงสานเป็นปากของต่อไปก็จะได้ปากของที่มีลักษณะบานโคขนาดสวยทุกลูก สุดท้ายคือ

เอาไม่ยอมมาชดเป็นครึ่งส่วนชอบปาก

2. ส่วนผ่าของ ไร่ตอกแบนเส้นเล็กขนาดไม่ยาวนักสานเป็นปากช่อง เมื่อ สานเสร็จแล้วจะนำของทั้งหมดไปย่างไฟอ่อน ๆ เพื่อให้อย่างไม่ออกมา เคลือบไม้กับ ไม้ไผ่ของผุ ย่างไม่จะทำให้ของมีสีเหลือง และแฉกด้วยอีกควย

ปกติแล้ว ชาวบ้านจะทำงานที่สวน คือวันไหนหลาวตอกถึงก็หลาวจนเสร็จ หมดเลย แล้ววันต่อมาที่สวนสวนถนนของก็สานจนหมดตอกเลย เก็บเอาไว้ ต่อมาก็ หลาวตอกตัว ส่วนแก้วของอย่างเดียวจนหมดสวนถนนของ แล้วจึงสานปาก ก็เอา ตัวของทั้งหลายที่สานไว้มาสานแปะปากอย่างเดียวจนเสร็จ ดังนั้นเวลาที่เราไปเที่ยว เราอาจจะพบแขกของที่ไม่มีปากแฉวน หรือวางกองเต็มไปหมด หรือถ้าเราไปเที่ยววัน ใดกล่าวหนดที่พอกาจะมารับของไป เราก็จะพบของ เร็วแล้วแฉวนอยู่เต็มในสวนบ้าน

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านทราบว่าของทั้งหลายที่พอการับไปนี้ ไค้นำส่งไป ขายต่างประเทศ แต่ไม่ทราบว่าประเทศใด ซึ่งต้องการจำนวนมาก จนทำให้ขาย แพงไม่ทัน จึงหวังไว้ว่างานหัตถกรรมสานของไพร่งมะเกลือยังคง เป็นที่ต้องการอีกนาน ซึ่งถ้าไคมีการปรับปรุงฝีมือและรูปแบบเป็นงานรูปแบบอื่น ๆ เชื่อว่าหัตถกรรมของชาวไพร่ง- มะเกลือ จะทำชื่อเสียงให้จังหวัดนครปฐมไคมากกว่านี้

4.2 การทำตุ๊กตา และประติมากรรม

การทำตุ๊กตาและการ เย็บเสื้อผ้าให้เป็นลวดลายต่าง ๆ ไว้สำหรับประกอบ กับผ้าทำเป็นเครื่องใช้ หรือตกแต่งเสื้อผ้านี้ เป็นงานฝีมือของชาวคอนคม อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นดาวโง่ง งานทั้งสองอย่างนี้เริ่มชาวคอนคมก็ ประดิษฐ์ใช้เองภายในครัว ภายหลังมีหมอสอนศาสนาไคเข้าไปเผยแพร่ศาสนาไคพบเขา เห็นคุณค่าของงานฝีมือนี้ จึงไคส่งเสริมให้มีการทำขึ้นเพื่อจำหน่าย โดยคณะมิชชันนารี นี้จะชวนำไปขายให้อีกที และยังช่วยส่งซื้อวัสดุให้เขาทำก่อน กับช่วยออกแบบที่จะทำ ควบ ทำให้งานฝีมือทั้งสองนี้กลายเป็นงานอุตสาหกรรมในครัวเรือนของชาวคอนคม ทำใหชาวคอนคมส่วนใหญ่มีฐานะ เป็นอันขึ้นมาก

การทำตุ๊กตา

เครื่องใช้ ผาพื้น - หลายสี นุ่น เข็ม คาย แบบรูปสัตว์

วิธีทำ

- ลอกแบบลงบนผาแล้วตัดตามแบบ
- นำแต่ละส่วนเย็บเข้าด้วยกัน เว้นเฉพาะส่วนที่จะปักนุ่น
- ปักนุ่นให้แน่นทุกซอก แล้วเย็บปิดในสนิท
- นำส่วนประกอบทั้งหลายมาประกอบกัน ในกรอบทุกส่วนแล้วตกแต่งส่วน

เล็ก ๆ น้อย ๆ คอยเลื่อมหลายสี เพื่อให้ดูสวยงาม

การ เย็บผาสำหรับเป็นเครื่องตกแต่ง เครื่องใช้ และเสื้อผ้า

การ เย็บ ผาพื้นให้เป็นลวดลายนี้ ชาวคอนทุมจะมีลวดลายของ เขาหลายแบบ แล้วแต่แบบ แต่ละแบบจะประกอบไปกับการพับแบบสามเหลี่ยมแล้ว เย็บให้ เป็นลวดลายจริง หรือถักให้เป็นลวดลาย หรือเย็บผาเป็นเชือกขนาดเล็ก ๆ แล้วขลิบให้เป็นลวดลาย สอดให้เชือกนั้นติดกับผาแผ่นใหญ่ ก็จะได้อาชีพที่มีลวดลาย ผาเหล่านี้ บางแบบก็ขึ้นใหญ่ บางแบบก็ขึ้นเล็ก ไร้มากทั้งเครื่องใช้และเสื้อผ้าที่สวยงามแปลกดี

5. สาขาคหกรรมศิลป์

5.1 อาหาร

ชาหลาม

ชาหลามเป็นอาหารที่เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักท่องเที่ยวทั่วไป ที่เมื่อผ่านจังหวัดนี้จะต้องซื้อติดไม้ติดมือไป และยัง เป็นของฝากที่ชาวนครปฐมซื้อไปฝากเป็นประจำ จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียง เรื่องชาหลามมาก เพราะนอกจากรสชาติจะเป็นที่ติดอกติดใจของผู้ซื้อและผู้รับฝากแล้ว เรายังมีชาหลามขายโคตรอร่อย ชาหลาม จังหวัดนครปฐมนี้ เป็นที่รู้จักกันมานาน จนจะถามว่าใครเริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อไหร่ ก็ตอบไม่ได้ บรรดาผู้ทำชาหลามขายทั้งหลายส่วนใหญ่ ก็มีอาชีพนี้สืบทอดมาจากรพบุรุษ เนื่องจากชาหลามได้รับความนิยมมาก ดังนั้นจึงมีผู้ประกอบการอาชีพนี้ชาหลามขายกันมาก บางเจ้าถึงกับต้องมีการตีตรา เครื่องหมายไว้ประกันคุณภาพ หรือติดชื่อผู้ทำไว้ตามหนารานขาย เพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพกันอยู่เสมอ ทางจังหวัดจึงได้มี

นโยบายประกวดคุณภาพ แล้วแจกประกาศใบบัตรไว้เป็นประจำวันที่คณะกรรมการประกวด ซึ่งมีผลให้คุณภาพของชาวหลามพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ

ปัจจุบันนี้จะมีอาหารอื่น ๆ เช่น ผลไม้ต่าง ในจังหวัดนี้ ชาวหลามก็ยังเป็นที่นิยม เพราะชาวหลามเป็นอาหารที่มีราคาถูก รับประทานให้อิ่มได้ทน เหมาะสมสำหรับนักเดินกลางดึก และยัง เป็นอาหารที่เชื่อใจว่าสะอาดเพราะไม่กองผานมือคนขาย

วิธีทำชาวหลาม

- ชาวเหนียว
- มะพร้าว
- น้ำตาลทราย
- เกลือป่น
- ถั่วดำ

1. ส่วนกระบอก เลือกไม้ไผ่ที่ค่อนข้างอ่อนจะมีเปลือกมาก เพื่อให้ชาวหลามที่สุกแล้ว เมื่อแกะรับประทานจะสะดวกเพราะมีร่อนหลุดจากเปลือกไม้ไผ่ได้ง่าย เอามาเลื่อยกระยะประมาณกระบอกละ 15-20 เซนติเมตร ตามใจชอบ ถ้ากระบอกไหนมีกลิ่นก็ไม่ไร เพราะจะทำให้ชาวหลามมีกลิ่นไปด้วย

สำหรับลูกที่จะอุดปากกระบอกชาวหลาม เพื่อช่วยให้ชาวหลามระอุ ก็ทำจากใบตองแห้งห่อถั่วขาวอย่างอ่อนให้โคนากพอเหมาะกับกระบอกไม้ไผ่แต่ละกระบอก พับหัวกับท้ายแล้วมัดเข้าหากันอีกที นำไปลองอุดกับกระบอกไม้ไผ่ให้แน่นพอคีบได้ เราจะลองทำจากทุกกระบอก ลูกจะช่วยให้ชาวเหนียวในกระบอก ร้อนระอุสุกทั่วกัน และช่วยไม่ให้กระตึกกลืนกระบอกด้วย

2. ส่วนเนื้อชาวหลาม เอาชาวเหนียวที่แช่น้ำทิ้งไว้ 1 คืน มาล้างให้หมดจากแฉะฝังน้ำ กรอกใส่กระบอกประมาณ $\frac{1}{3}$ ของกระบอก มะพร้าวคั้นเป็นกระตึก แล้วกรอกใส่กระบอกที่มีชาวเหนียวแล้วประมาณ $\frac{1}{2}$ กระบอก ผสมน้ำตาล เกลือป่นให้ใครรสชาติ เข้มข้นสักนิด เพราะว่าเมื่อชาวหลามสุกแล้วก็จะใคร่รสชาติพอดี (ถ้าชอบถั่วดำ ก็เอาถั่วดำที่ต้มสุกแล้ววางนำไปใสสะอาด คลุกกับชาวเหนียวก่อนกรอกใส่กระบอก)

3. เกร็ดที่เขี้ยวหลวม จะใช้แบบเอาโกนกระบอกฝั่งติด 5 - 5 เซนติเมตร ปักไว้เป็นแถว ๆ หรือใช้แบบคอกหลัก 2 หลัก เอาเหล็กปาก แอ จึงเอากระบอกควาหลวมวาง เอนแบบเหล็กเรียงกัน หลักควรให้ห่างกัน เท่าที่พื้นที่ย่านวย จะทำเป็น 2 แถวก็ได คิดไฟใตถ่านให้ยาวเท่ากับควาของแควหลวมในเหล็ก ควาหลวม แควเราก็หมั่นคอยพลิกให้หลวมสูกตัวกัน เวลาที่เขาจะใช้ เวลา ประมาณ 30 นาที

ถาอย่างนี้ใช้สังขยา ก็เิ่ม ใช้ น้ำตาลปีบ ผสมให้เข้ากันแควหยอดเวลา หลวมสูกแล้ว แควค่อเพื่อให้สังขยาสุก

5.2 ยาสมุนไพร

ยาสมุนไพร คือยาที่ได้จากพืชชาติ สัตว์หรือแร่ธาตุต่าง ๆ ซึ่งยังมีได้ ผสม ประ หรือแปรสภาพไป สมุนไพรที่ใช้ประกอบ เป็นยารักษาโรคนี้ส่วนใหญ่มา จากพืช

เหตุที่คนเรารู้จักใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค

กล่าวกันว่าในสมัยก่อน ก่อนที่ความรู้เรื่องแพทย์ยังไม่เจริญ ชาวป่า นาย พราน คนในสมัยก่อนส่วนมากจะอาศัยความสังเกตสัตว์บาง จำพวกที่สามารถใช้ส่ว ชาติญาณของมันแสวงหาพืชไร่กินเป็นอาหาร และเป็นยารักษาโรค สัตว์บางพวกนี้ไ้แก ถึงเป็นคน แสดงว่ามนุษย์เราไ้เรียนรู้ธรรมชาติ คุณค่าของสมุนไพรจากสัตว์ในครั้ง แรก ๆ

สมุนไพรของไทยเรานั้นไ้รับการถ่ายทอดมาบางส่วนมาจากชาวอินเดีย บางส่วน มาจากจีน แต่มาจากอินเดียเป็นส่วนใหญ่

ปัจจุบันในประเทศไทย มีสมุนไพรมากมายหลายชนิด แต่วิธีที่ปลูกกันใน จังหวัดนครปฐมนั้น ไ้แก ชิง กระเทียม ชีเหล็ก พริกไท ทองพันชั่ง เป็อีกแ่ก กระชาย ฯลฯ

ชิง เป็นยาสมุนไพร ที่ได้รับประทานเป็นอาหารจริง ๆ ไม่ใช่แค่มาประกอบ เป็นยารักษาโรคเท่านั้น จึงมีสรรพคุณในการขับลมในรางกาย

กระเทียม เป็นส่วนหนึ่งที่เรานิยมนำประกอบอาหารตามปกติ เป็นพืชสวนครัว
 เราไม่ได้ใช้ประกอบเป็นยารักษาโรคจริงเลย กระเทียมมีสรรพคุณ คือ เป็นยาขับเหงื่อ
 ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้ปวดลม วัณโรค แก้อาการหอบ ทำให้สุขภาพดี อายุยืน
 ใช้น้ำกระเทียมหยอดใส่หู แก้อาการหูน้ำหนวก ไล่พยาธิจากเกลื้อน ขับลมในลำไส้
 แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้อาการ

โรคกระเทียมโรค ทาฉนวนกแก้อาการชักกระตุกของเด็กได้
 ขี้เหล็ก เป็นพืชที่เรานิยมนำประกอบตำรับอาหารไทยอร่อย หรือนำมาประกอบ
 เป็นยารักษาโรคได้ ดังนี้

ใบขี้เหล็ก ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ เป็นยาระบาย
 ราก ใช้แก้อาการ
 แก่น ใช้แก้อาการชักกระตุก ฟอกถ่ายถ่ายพิษต่าง ๆ
 ใ้ทั้ง ใบ ราก แก่น อด แก้อาการ
 ท้องอืด ท้องเฟ้อ แอรรากแสร้งๆ หรือน้ำต้ม ใช้ทาจากเกลื้อน
 พริกไทย ใช้ปรุงรสอาหารไทยอร่อย ใช้เป็นยาธาตุ ยาขับลมแก้อาการเสียด
 กระชาย เป็นพืชที่ปลูกมากในจังหวัดนครปฐม ใช้ประกอบอาหารให้หอม
 อร่อย ขับกลิ่นคาวปลาได้ดี แล้วยังใช้แก้อาการปากเปื่อย แผลในลำคออีกด้วย
 มะระสลด แก้อาการเบาหวาน ลดไขมัน
 เหนืออกปลาหมอ แก้อาการทั้งภายนอกและภายใน
 เปลือกแก้ว, เปลือกจ๊ว, เปลือกทับทิม ฝนผสมน้ำปูนใส แก้โรคม, ไฟลามทุ่ง
 ไ้รวกเร็ว

สมุดรายนามของกรรมการศึกษาธิการจังหวัด
แพร่ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๓

บทคัดย่อ
ของ
วรรณิ์ ทวีต

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานศึกษาทางสถิติ
ปัญหาการศึกษาตามท้องถิ่น
กันยายน ๒๕๒๓

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้การถ่ายทอดด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียน และวิธีควบคุมที่มีต่อความรู้ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมตามท้องถิ่นของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีจำนวน 60 คน ซึ่งสุ่มมาจากนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ปีการศึกษา 2524 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดนครปฐม แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน โดยให้แต่ละกลุ่มได้รับวิธีการที่แตกต่างกัน เครื่องมือเครื่องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมและวิธีสอนในห้องเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE EXPERIMENTS IN CULTURAL HERITAGE PROGRAMS
FOR THAI ADOLESCENTS IN NAKHON PATHOM PROVINCE

AN ABSTRACT

BY

WONNEE TIVAKUL

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
September 1981

The objective of this study was to compare the effects of the transferred local cultural heritage to the adolescents in Nakorn Prathom Province in the aspects of knowledge, and attitudes towards the local cultural heritage among three groups : The camp training group, the classroom instruction group and the control group.

The total subjects in this study were 60 M.S. 3 students from government school in Nakorn Prathom Province in 1981. The subjects were divided into two experimental groups and one control group, in which each group comprised 20 students. Each group was treated in different way. The devices for collected data were the local cultural heritage achievement and the local cultural heritage attitude questionnaire. The results of the study were.

1. The camping group and the classroom group had more local cultural knowledge as well as attitudes towards the local cultural heritage than the control group, at the .05 level of significant.

2. The camping group had more local cultural knowledge as well as attitudes towards the local cultural heritage than the classroom group, at the .05 level of significant.